

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

Abraham to Christ—1997 BC to 5 BC

¹ Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υιοῦ Δαυίδ,* υιοῦ Ἀβραάμ·†

² Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· ³ Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρῶμ, Ἑσρῶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ· ⁴ Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ,‡ Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών· ⁵ Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοοῶζ§ ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοοῶζ

* **1:1** Since most minuscules have the abbreviation δαδ, the choice between δαβιδ and δαυιδ becomes difficult, if not arbitrary. The LXX and most uncials have δαυιδ. † **1:1** ἀβρααμ **f**³⁵ [60%] | ἀβρααμ [40%] RP,HE,OC,CP,TR,NU [When Jehovah changed Abram's name to Abraham (Genesis 17:5) the intervocalic aspiration in Hebrew is adequately represented in English by 'h'; but so far as I know, there is no way in Greek to indicate intervocalic aspiration within a word—the only alternative to losing the aspiration altogether would be to place it at the beginning of the word.] ‡ **1:4** αμιναδαβ *rell* | αμιναδαμ [30%] (In the minuscule manuscripts β is often written like an μ, only without the 'tail'—if the scribe was the least bit careless, they could easily be confused.) § **1:5** βοοοζ **f**³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | βοεε Ϸ¹κΒ [0.5%] NU | βοοε C [0.5%]

δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὠβηδ* ἐκ τῆς Ῥούθ, Ὠβηδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, ⁶ Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα.

Δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς† ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα‡ ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, ⁷ Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσά·§ ⁸ Ἀσά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζίαν· ⁹ Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν· ¹⁰ Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆν,* Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμῶν,† Ἀμῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν· ¹¹ Ἰωσίας δὲ ἐγέννησεν‡ τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας§ Βαβυλῶνος.

¹² Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν* Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ· ¹³ Ζοροβάβελ δὲ

* **1:5** ωβηδ **f**³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | ιωβηδ κB,C [2%] NU | two other spellings † **1:6** ο βασιλευς **f**³⁵ C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — ϖ¹κB [2%] NU ‡ **1:6** σολομωνα **f**³⁵ ϖ¹B,C [90%] RP,HE,OC,CP,NU | σολομωντα W [9%] TR | σαλομων κ [0.5%] | σολομων [0.5%] § **1:7** ασα **f**³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | ασαφ ϖ^{1v}κB,C [2%] NU (twice) * **1:10** μανασσην **f**³⁵ [25%] | μανασση κB,C,W [73%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | μανασην [2%] † **1:10** αμων **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | αμμων [2%] | αμωσ κC [2%] NU | αμνων B | one other spelling ‡ **1:11** εγεννησεν *rell* | 1 τον ιωακειμ ιωακειμ δε 1 (11.6%) § **1:11** μετοικεσιас *rell* | μετοικησιас [10%] (also in verse 17, twice) * **1:12** μετοικεσιαν *rell* | μετοικησιαν [10%]

ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακεῖμ,† Ἐλιακεῖμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ· ¹⁴ Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ,‡ Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ· ¹⁵ Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν, Ματθάν§ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ· ¹⁶ Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός.

¹⁷ Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Conception of Jesus—5 BC

¹⁸ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις* οὕτως ἦν· Μνηστευθεῖσης γὰρ† τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. ¹⁹ Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι,‡ ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ²⁰ Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοῦ, ἄγγελος Κυρίου

† **1:13** ελιακειμ *rell* | ελιακιμ W [10%] NU ‡ **1:14** αχειμ \mathfrak{p}^1 *rell* | αχιμ [10%] NU | αχειν W | two other spellings § **1:15** ματθαν *rell* | ματθατ [2%] | ματθαμ CP (twice) | μαθθαν \mathfrak{p}^1 B * **1:18** γεννησις \mathfrak{f}^{35} [96.5%] RP,HE,OC,CP,TR | γενεσις \mathfrak{p}^1 κB [3%] NU | γενεσεις C,W | two other spellings † **1:18** γαρ \mathfrak{f}^{35} W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — \mathfrak{p}^1 κB,C [2%] NU ‡ **1:19** παραδειγματισαι \mathfrak{f}^{35} κC,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | δειγματισαι \mathfrak{p}^1 B [1%] NU

κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· «Ἰωσήφ, υἱὸς Δαβὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου, τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου. ²¹ Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.» ²² Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ* Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ²³ «Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ,» ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον, <μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.> ²⁴ Διεγερθεῖς† δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ²⁵ καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον.‡ Καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἸΗΣΟΥΝ.

Jesus is born—4 BC

2

The 'wise men'

¹ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ, μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο

§ **1:20** μαριαμ **f**³⁵ κC,D,W [99%] RP,HE,OC,CPTR | μαριαν B [1%] NU * **1:22** του **f**³⁵ [97%] RP,HE,OC,CPTR | — κB,C,D,W [3%] NU † **1:24** διεγερθεῖς **f**³⁵ D,W [99%] RP,HE,OC,CPTR | εγερθεῖς κB,C [1%] NU ‡ **1:25** τον υιον αυτης τον πρωτοτοκον **f**³⁵ C,D,N,W (99.5%) RP,HE,OC,CPTR | υιον κB (0.5%) NU (1454 vs 8 manuscripts)

εἰς Ἱεροσόλυμα* 2 λέγοντες· «Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα† ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.» 3 Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς‡ ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ’ αὐτοῦ. 4 Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ’ αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. 5 Οἱ δὲ εἶπον§ αὐτῷ· «Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· 6 «Καὶ σύ, Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα, ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.» 7 Τότε Ἡρώδης, λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσεν παρ’ αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος. 8 Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν, «Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε* περὶ τοῦ Παιδίου· ἐπὰν δὲ εὔρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κάγω ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.»

The Star!

9 Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ, ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθῶν

* 2:1 ἱεροσολυμα *rell* | ἱερουσαλημ C,N,W [10%] † 2:2 αὐτου τον αστερα *rell* | 231 [1%] CP ‡ 2:3 ηρωδης ο βασιλευς **f**³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 κB,D [2%] NU § 2:5 ειπον *rell* | ειπαν κB,NU * 2:8 ακριβως εξετασατε **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κ(B)C(D) [4%] NU

ἔστη† ἐπάνω οὗ ἦν τὸ Παιδίον. ¹⁰ Ἴδόντες δὲ τὸν ἄστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. ¹¹ Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον‡ τὸ Παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα· χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. ¹² Καὶ χρηματισθέντες κατ’ ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι’ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

The flight to Egypt

¹³ Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοῦ, ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ’ ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· «Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι, μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ Παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.» ¹⁴ Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον. ¹⁵ Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ§ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· «Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν Υἱόν μου.»

The massacre

¹⁶ Τότε Ἡρώδης, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεΐλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν

† **2:9** εστη **f**³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | εσταθη κB,C,D [2%] NU ‡ **2:11** ειδον *rell* | ιδον κC,W [5%] | ευρον [5%] TR | ειδαν B § **2:15** του **f**³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D,W [3%] NU

Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ὀρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διειτοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. ¹⁷ Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ* Ἱερεμίου† τοῦ προφήτου λέγοντος· ¹⁸ «Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ‡ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.»

The return to Natsareth

¹⁹ Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοῦ, ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται§ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ ²⁰ λέγων· «Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ Παιδίου.» ²¹ Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἦλθεν* εἰς γῆν Ἰσραὴλ. ²² Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ† τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,‡ ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. Χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, ²³ καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην

* **2:17** υπο **f**³⁵ [98%] RP,HE,OC,CP,TR | δια **κ**B,C,D,W [2%] NU
 † **2:17** ἱερεμιου **f**³⁵ OC,CP,TR | ἱερεμιου RP,HE,NU ‡ **2:18** θρηνος και **f**³⁵ C,D,W (99.2%) RP,HE,OC,CP,TR | — **κ**B (0.7%) NU
 § **2:19** κατ οναρ φαίνεται **f**³⁵ C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 **κ**B,D [2%] NU * **2:21** ηλθεν **f**³⁵ D,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εισηλθεν **κ**B,C [1%] NU † **2:22** επι **f**³⁵ C,D,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — **κ**B,N [5%] NU ‡ **2:22** ηρωδου του πατρος αυτου **f**³⁵ D,N [99.7%] RP,HE,OC,CP,TR | 2341 **κ**B,C,W [0.3%] NU

Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Ministry of John the Baptizer—26 AD

3

¹ Ἐν δὲ* ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας ² καὶ† λέγων, «Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» ³ Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ‡ Ἡσαίου§ τοῦ προφήτου λέγοντος· «Φωνὴ βοῶντος, ᾠδὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.» ⁴ Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφή αὐτοῦ ἦν* ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. ⁵ Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ † Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, ⁶ καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ‡ ὑπ’ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

A bunch of snakes

* **3:1** δε *rell* | — D,N [10%] † **3:2** καὶ **f**³⁵ C,D,N,W [99.8%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [0.2%] Nestle²⁴ ‡ **3:3** ὑπο **f**³⁵ N [98%] RP,HE,OC,CP,TR | δια κB,C,D,W [2%] NU § **3:3** ἡσαιου **f**³⁵ OC,CP,TR | ἡσαιου RP,HE,NU * **3:4** αὐτου ην **f**³⁵ N [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,C,D,W [1%] NU † **3:5** η *rell* | — [5%] CP ‡ **3:6** ιορδανη **f**³⁵ D [85%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 ποταμω κB,C,W [15%] NU

7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· «Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον§ τῆς μετανοίας, 9 καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, «Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,» λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 10 Ἦδη δὲ καὶ* ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται. Πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

11 »Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς† ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι. Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ‡ 12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ συναΐξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην·§ τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.»

Baptism of Jesus

13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ* τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ. 14 Ὁ

§ 3:8 καρπον αξιον *rell* | καρπους αξιους [5%] TR * 3:10 και **f**³⁵ [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,W [2%] NU † 3:11 βαπτίζω υμας **f**³⁵ C [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,W [2%] NU ‡ 3:11 αγιω **f**³⁵ [80%] RP,HE,CP | 1 και πυρι κB,C,W [20%] OC,TR,NU § 3:12 αυτου εις την αποθηκην **f**³⁵ κC (76.1%) RP,HE,OC,CP,TR,NU | 2341 (13.9%) | 234 (7.4%) | 12341 B,W (2.6%) * 3:13 επι *rell* | εις CP

δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων, «Ἐγὼ
 χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ
 πρὸς με;» ¹⁵ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
 πρὸς αὐτόν, «Ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπον
 ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.»
 Τότε ἀφίησιν αὐτόν. ¹⁶ Καὶ βαπτισθεὶς[†] ὁ
 Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς[‡] ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ
 ἰδοῦ, ἀνεώχθησαν[§] αὐτῶ* οἱ οὐρανοί, καὶ
 εἶδεν τὸ[†] Πνεῦμα τοῦ[‡] Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ
 περιστερὰν καὶ[§] ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. ¹⁷ Καὶ
 ἰδοῦ, φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, «Οὗτός
 ἐστὶν ὁ Υἱὸς μου, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.»

Jesus tested by Satan

4

¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ
 Πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.
² Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα* καὶ
 νύκτας τεσσαράκοντα,[†] ὕστερον ἐπέίνασεν.

† **3:16** και βαπτισθεις **f**³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 δε κB,C [1%] NU ‡ **3:16** ανεβη ευθυσ **f**³⁵ C [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,W [1.5%] NU § **3:16** ανεωχθησαν **f**³⁵ κC,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ηνεωχθησαν B [1%] NU * **3:16** αυτω **f**³⁵ C,W (99.5%) RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB (0.3%) | long omission (0.2%) † **3:16** το **f**³⁵ C,W (99.9%) RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB (alone) ‡ **3:16** του **f**³⁵ C,W (99.6%) RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB (alone) | omit phrase (0.3%) § **3:16** και **f**³⁵ C,D,W [99.9%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB * **4:2** τεσσαρακοντα **f**³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | τεσσερακοντα κB(C) [1%] NU | μ D † **4:2** τεσσαρακοντα **f**³⁵ (D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | τεσσερακοντα (κ)B,C [1%] NU

3 Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων εἶπεν,‡
 «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι
 οὗτοι ἄρτοι γένωνται.» 4 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
 εἶπεν, «Γέγραπται· <Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ
 ζήσεται§ ἄνθρωπος, ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι
 ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.>» 5 Τότε
 παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν
 πόλιν καὶ ἵστησιν* αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον
 τοῦ ἱεροῦ, 6 καὶ λέγει αὐτῷ, «Εἰ Υἱὸς εἶ
 τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. Γέγραπται
 γὰρ ὅτι <Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ
 σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίῃν σε, μήποτε
 προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.>»
 7 Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Πάλιν γέγραπται·
 <Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.>»
 8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς
 ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας
 τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν
 αὐτῶν. 9 Καὶ λέγει† αὐτῷ, «Ταῦτα πάντα σοι‡
 δώσω ἐὰν πεσῶν προσκυνήσῃς μοι.» 10 Τότε
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ὑπαγε ὀπίσω μου,§
 Σατανᾶ· γέγραπται γάρ· <Κύριον τὸν Θεόν σου
 προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.>»

‡ 4:3 αὐτω ο πειραζων ειπεν f³⁵ C [98%] RP,HE,OC,CP,TR |
 2341 xB,W [2%] NU | 123 και 41 D § 4:4 ζησεται f³⁵ [90%]
 RP,HE,OC,CP,TR | 1 ο xB,C,D,W [10%] NU * 4:5 ιστησιν f³⁵ W
 [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εστησεν xB,C,D [1%] NU † 4:9 λεγει
 f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ειπεν xB,C,D [1.5%] NU ‡ 4:9
 παντα σοι f³⁵ D [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 xB,C,W [1.5%]
 NU § 4:10 οπισω μου f³⁵ D (88.1%) RP,HE,OC,CP | — xB,C,W
 (11.8%) TR,NU | two other variants (0.1%)

11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος καὶ ἰδοῦ, ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Jesus chooses Capernaum as His base of operations—27 AD

12 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς* ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη,† ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

13 Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ,‡ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καπερναοῦμ§ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλείμ.* 14 ἵνα πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἑσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· 15 «Γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδεν φῶς† μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.»

Peter, Andrew, James and John

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν, «Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» 18 Περιπατῶν δὲ‡ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα (τὸν λεγόμενον Πέτρον) καὶ Ἀνδρέαν

* 4:12 ο ἰησους f³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D [1%] NU † 4:12 παρεδοθη *rell* | παρεδωθη CP ‡ 4:13 ναζαρετ f³⁵ [89%] RP,HE,OC,CP,TR | ναζαρεθ κD,W [10%] | ναζαρα B [0.5%] NU | ναζαραθ C [0.5%] | one other spelling § 4:13 καπερναουμ f³⁵ C [99%] RP,HE,OC,CP,TR | καφαρναουμ κB,D,W [1%] NU * 4:13 νεφθαλειμ f³⁵ κB,C,D [89%] RP,HE,OC,CP,TR | νεφθαλιμ W [10%] NU | νεφθαλημ [1%] † 4:16 ειδεν φως f³⁵ (D) [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,C,W [3%] NU ‡ 4:18 δε *rell* | 1 ο ἰησους [5%] TR

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. ¹⁹ Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων.» ²⁰ Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. ²¹ Καὶ προβάς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον (τὸν τοῦ Ζεβεδαίου) καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. ²² Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.

A tour of Galilee

²³ Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, § διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. ²⁴ Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας—ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ* δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς—καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ²⁵ Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ

§ **4:23** ὀλην την γαλιλαιαν ο ιησους **f**³⁵ W (90.8%) RP,HE,OC,CP,TR | 45123 D (7.6%) | 2345 (0.3%) | 123 (0.5%) | 45 (0.2%) | 45 εν ολη τη γαλιλαια C (0.1%) | 45 εν τη γαλιλαια κ | εν ολη τη γαλιλαια B (alone) NU | καθ ολης της γαλιλαιας 45 (0.3%) | three other variants (0.2%) * **4:24** και **f**³⁵ κD,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — B,C [2%]

Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

The Sermon on the Mount

5

¹ Ἴδων δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος
καί, καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον* αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

The Beatitudes

² Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκειν
αὐτοὺς λέγων· ³ «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ
πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν. ⁴ Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ
παρακληθήσονται. ⁵ Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι
αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. ⁶ Μακάριοι
οἱ πεινῶντες† καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. ⁷ Μακάριοι
οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.
⁸ Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ
τὸν Θεὸν ὄψονται. ⁹ Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. ¹⁰ Μακάριοι
οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

For disciples

¹¹ »Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς
καὶ διώξωσιν, καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν
ῥῆμα‡ καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι,§ ἕνεκεν ἐμοῦ.

* **5:1** προσηλθον *rell* | προσηλθαν *κΒ,ΝΥ* † **5:6** πεινωντες
rell | πινωντες *CP* ‡ **5:11** ρημα **f**³⁵ *C,W* (99.8%) *RP,HE,OC,CP,TR*
| — *κΒ(D)ΝΥ* § **5:11** ψευδομενοι **f**³⁵ *κΒ,C* [99.9%]
RP,HE,OC,CP,TR[NY] | — *D*

12 Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. 13 Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; Εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ* καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. 14 Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. 15 Οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. 16 Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Jesus interprets the Law

17 »Μὴ νομίσητε† ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν Νόμον ἢ τοὺς Προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ Νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. 19 Ὅς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ‡ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

* 5:13 βληθῆναι εἰξω καὶ f³⁵ D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | βληθεν 2 κB,C [1%] NU † 5:17 νομισητε *rell* | νομησητε [5%] CP ‡ 5:19 διδαξη *rell* | διδαξει CP

20 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν § πλείον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

About respecting others

21 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη* τοῖς ἀρχαίοις, <Οὐ φονεύσεις, ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.> 22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ† ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ὃς δ' ἂν εἶπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, <Ρακά,> ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. Ὃς δ' ἂν εἶπῃ, <Μωρέ,> ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν Γέενναν‡ τοῦ πυρός. 23 Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖ § μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε· πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. 25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ,* μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ

§ 5:20 η δικαιοσυνη υμων f³⁵ [70%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 xB,W [30%] NU | one other variant (D omits verse 20; C is missing) * 5:21 ερρηθη *rell* | ερρηθη B,D [15%] (Wherever the word occurs a number of MSS will have the variant, but never more than 15%.) † 5:22 εικη f³⁵ D,W (96.2%) RP,HE,OC,CP,TR | — ϖ⁶⁴xB (1.9%) NU | a long omission [homoioteleuton] (1.9%) ‡ 5:22 γεενναν *rell* | γεεναν [5%] CP § 5:23 και εκει f³⁵ D [80%] RP,HE,CP | κακει xB,W [20%] OC,TR,NU * 5:25 εν τη οδω μετ αυτου f³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 45123 xB,D,W [3%] NU

ὁ κριτής σε παραδῶ† τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ²⁶ Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν‡ ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

About sexual sin

²⁷ »Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη, § <Οὐ μοιχεύσεις.>
²⁸ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν* ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ²⁹ Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς Γέενναν. ³⁰ Καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς Γέενναν.† ³¹ Ἐρρέθη‡ ὅτι § <ὄς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.> ³² Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὄς ἂν ἀπολύσῃ* τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου

† 5:25 σε παραδω f³⁵ (D)W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — ϣ^{64v} κB [3%] NU ‡ 5:26 αν rell | ου W [3%] OC | — [2%] § 5:27 ερρεθη f³⁵ κB,D,W [90%] RP,HE,CP,NU | 1 τοις αρχαιοις [10%] OC,TR * 5:28 αυτην f³⁵ B,D,W [90%] RP,HE,OC,CP,NU | αυτης [10%] TR | — κ † 5:30 βληθη εις γεενναν f³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 23 απελθη κB [2%] NU (D omits verse 30) ‡ 5:31 ερρεθη f³⁵ κ [30%] | 1 δε B,D,W [70%] RP,HE,OC,CP,TR,NU § 5:31 οτι f³⁵ W [97%] RP,HE,CP,TR | — κB,D [3%] OC,NU * 5:32 ος αν απολυση f³⁵ D [90%] RP,HE,OC,CP,TR | πας ο απολυων κB,W [10%] NU

πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι,† καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται.

About swearing

³³ »Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, <Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.> ³⁴ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ Θεοῦ· ³⁵ μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστὶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου Βασιλέως· ³⁶ μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.‡ ³⁷ Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν <ναὶ ναί,> <οὐ οὐ>· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

About retaliation

³⁸ »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, <Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.> ³⁹ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει§ ἐπὶ* τὴν δεξιὰν σιαγόνα,† στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. ⁴⁰ Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. ⁴¹ Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ

† 5:32 μοιχασθαι f³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | μοιχευθηναι κB,D,W [3%] NU ‡ 5:36 μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι f³⁵ [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 123645 (κ)B(W) [1%] NU | 612345 [0.5%] | 126345 [0.5%] | two other variants D § 5:39 ραπίσει f³⁵ D [98%] RP,HE,OC,CP,TR | ραπιζει κB,W [2%] NU * 5:39 ἐπι f³⁵ D [96%] RP,HE,OC,CP,TR | εἰς κB,W [4%] NU † 5:39 δεξιαν σιαγόνα f³⁵ κW [65%] RP,OC | 1 σου 2 [35%] HE,CP,TR | 12 σου B[NU] | 2 σου D

δύο. ⁴² Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου,‡ καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι§ μὴ ἀποστραφῆς.

How to treat enemies

⁴³ »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, <Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.>
⁴⁴ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,* καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ† διωκόντων ὑμᾶς, ⁴⁵ ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς‡ οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ⁴⁶ Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ⁴⁷ Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους§ ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι*

‡ **5:42** διδου **f**³⁵ [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | δος κB,D,W [1.5%] NU

§ **5:42** δανεισασθαι **f**³⁵ [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | δανισασθαι κB,D,W [1.5%] NU | δανησασθαι [1%] | one other variant

* **5:44** ευλογειτε τους καταρωμενους υμας καλως ποιειτε τοις μισουσιν (τους μισουντας 1.1% TR) υμας **f**³⁵ W (91.2%) RP,HE,OC,CP(TR) | ten minor variations on this D (1.9%) | 1234 (4.2%) | 56789 (0.9%) | 5-9,1-4 (0.6%) | five further partial variants (0.3%) | — κB (0.8%) NU † **5:44** επηρεαζοντων υμας και **f**³⁵ W (94.3%) RP,HE,OC,CP,TR | 12 (2.8%) | 13 (D) (1.8%) | — κB (0.8%) NU | longer omission (0.3%) ‡ **5:45** τοις **f**³⁵ [80%] RP,HE,CP | — κB,D,W [20%] OC,TR,NU § **5:47** φιλους **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP | αδελφους κB,D [3.5%] TR,NU | two other variants [0.5%] * **5:47** τελωναι **f**³⁵ W (91.4%) RP,HE,OC,CP,TR | εθνικοι κB,D (7.3%) NU | long omissions (1.3%)

οὕτως† ποιούσιν; 48 Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὡσπερ‡ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς§ τέλειός ἐστιν.

6

Jesus warns against religious ostentation

1 »Προσέχετε* τὴν ἐλεημοσύνην† ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θαυμάσθαι αὐτοῖς. Εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 2 Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιούσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 3 Σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτὸς‡ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερωῷ.§ 5 Καὶ ὅταν προσεύχη,* οὐκ

† 5:47 οὕτως f³⁵ (80.2%) RP,HE,OC,CP,TR | το αυτο κB,D,W (17%) NU | τουτο (1.5%) | long omissions (1.3%) ‡ 5:48 ὡσπερ f³⁵ D,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ως κB [3%] NU § 5:48 ἐν τοῖς οὐρανοῖς f³⁵ [85%] RP,HE,OC,CP,TR | οὐρανιος κB,W [15%] NU | 13 D * 6:1 προσεχετε f³⁵ B,D,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 δε κ [4%] [NU] † 6:1 ἐλεημοσυνην f³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | δικαιοσυνην κB,D [1%] NU ‡ 6:4 αὐτος f³⁵ D,W (75.2%) RP,HE,CP,TR | — κB (24.1%) OC,NU | long omissions (0.7%) § 6:4 ἐν τῷ φανερωῷ f³⁵ W (93.7%) RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D (5.7%) NU | long omissions (0.7%) * 6:5 προσευχη f³⁵ κD,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | προσευχησθε B [1.5%] NU

ἔση† ὡσπερ‡ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν§ φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι* ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ⁶ Σὺ δέ, ὅταν προσεύχη, εἷσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν† σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερωῷ.‡

How to pray

⁷ »Προσεχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε§ ὡσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. ⁸ Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς, οἶδεν γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. ⁹ Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· <Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ¹⁰ ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς* γῆς. ¹¹ Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν

† **6:5** εση **f**³⁵ D,W [98,5%] RP,HE,OC,CP,TR | εσεσθε κB [1,5%] NU ‡ **6:5** ωσπερ **f**³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ως κB,D [1%] NU § **6:5** αν **f**³⁵ W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [10%] NU * **6:5** οτι **f**³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [3%] NU † **6:6** ταμειον **f**³⁵ B [30%] NU [ταμιον κD,W] | ταμειον [70%] RP,HE,OC,CP,TR ‡ **6:6** εν τω φανερω **f**³⁵ W (97.2%) RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D (1.9%) NU | long omissions (0.9%) § **6:7** βαττολογησητε **f**³⁵ [99%] RP,HE,OC,CP,TR | βατταλογησητε κB,NU | βλαττολογησηται D | βατταλογειται W [0,5%] | two other spellings * **6:10** της **f**³⁵ D [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,W [1%] NU

ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· ¹² καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν† τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. ¹³ Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.›‡ ¹⁴ Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ¹⁵ Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,§ οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν* ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

How to fast

¹⁶ »Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ† οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι‡ ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ¹⁷ Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ¹⁸ ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ Πατρὶ σου τῷ

† **6:12** αφιεμεν f³⁵ [98%] RP,HE,OC,CP,TR | αφηκαμεν κB [1%] NU | αφιομεν D,W [1%] ‡ **6:13** οτι σου εστιν η βασιλεια και η δυναμις και η δοξα εις τους αιωνας αμην f³⁵ W (97.6%—with variations) RP,HE,OC,TR | 1-11 (1.1%) | αμην (0.2%) | — κB,D (1.1%) (CP)NU § **6:15** τα παραπτωματα αυτων f³⁵ B,W (97.7%) RP,HE,OC,CP,TR | 12 υμων (0.5%) | — κD (1.1%) NU | long omission (0.5%) | two other variants (0.2%) * **6:15** υμων rell | 1 ο ουρανιος [5%] CP † **6:16** ωσπερ f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ως κB,D [1.5%] NU ‡ **6:16** οτι f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [3%] NU

ἐν τῷ κρυπτῷ·§ καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.*

The right attitude toward material supply

19 »Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν·
20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·
21 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν[†] ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν.

About world-view

22 »Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. Ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ἦ,[‡] ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. 23 Ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ἦ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

“You cannot serve God and money”

24 »Οὐδεὶς δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.§ 25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ

§ 6:18 κρυπτω f³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | κρυφαιω κB(D) [1%] NU (twice) * 6:18 σοι f³⁵ κB,D,W [90%] RP,HE,CP,NU | 1 εν τω φανερω [10%] OC,TR (OC in small print) † 6:21 υμων f³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | σου κB [1%] NU (D missing) (twice) ‡ 6:22 ο οφθαλμος σου απλους η f³⁵ [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 51234 κB,W [1%] NU § 6:24 μαμωνα rell | μαμμωνα [5%] TR

μεριμνᾶτε τῆ ψυχῆ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίνητε.* μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσεσθε.† Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείων‡ ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; 27 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; 28 Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς ἀυξάνει·§ οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νῆθει,* 29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ† Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. 30 Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, <Τί φάγωμεν;> ἢ <Τί πίωμεν;> ἢ <Τί περιβαλώμεθα;> 32 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ·‡ οἶδεν γὰρ ὁ

* **6:25** και τι πιητε **f**³⁵ N [97%] RP,HE,OC,CP,TR | η 23 B,W [2%] [NU] | — κ [1%] † **6:25** ενδυσεσθε **f**³⁵ [20%] | ενδυσησθε κB,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU [The future indicative was unexpected.] ‡ **6:25** πλειων **f**³⁵ [20%] | πλειον κB,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU ['Life' and 'food' are feminine, not neuter.] § **6:28** αυξανει **f**³⁵ N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | αυξανουσιν B [1%] NU | ου ξενουσιν κ * **6:28** ου κοπια ουδε νηθει **f**³⁵ N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 κοπιωσιν (κοπιουσιν B) 3 νηθουσιν (B) [1%] NU | 3 νηθουσιν 3 κοπιωσιν κ † **6:29** ουδε *rell* | 1 ο CP ‡ **6:32** επιζητει **f**³⁵ N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | επιζητουςιν κB [3%] NU

Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χερίζετε τούτων ἀπάντων. ³³ Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ[§] καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ³⁴ Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ* ἑαυτῆς. Ἄρκετόν τῆ ἡμέρα ἡ κακία αὐτῆς.

7

The right attitude toward others

¹ »Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. ² Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται* ὑμῖν. ³ Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῶ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ⁴ Ἡ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, «Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ† τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,» καὶ ἰδοῦ, ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ⁵ Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,‡ καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Analyze your audience

§ 6:33 του θεου f³⁵ N,W (99%) RP,HE,OC,CP,TR[NU] | των ουρανων (0.4%) | αυτου (0.3%) | — κ(B) (0.2%) * 6:34 τα f³⁵ N [80%] RP,HE,OC,CP,TR | — κ(B)W [20%] NU | long omission [0.5%] | three other variants * 7:2 μετρηθησεται rell | αντιμετρηθησεται N [10%] TR † 7:4 απο f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | εκ κB,N [3%] NU ‡ 7:5 την δοκον εκ του οφθαλμου σου f³⁵ N,W [99.7%] RP,HE,OC,CP,TR | 345612 κB,C^V [0.3%] NU

6 »Μὴ δώτε§ τὸ ἅγιον τοῖς κυσίῃ, μηδὲ βάλῃτε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν* αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Be persistent, yet considerate

7 »Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.†
8 Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. 9 Ἡ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν‡ αἰτήσῃ§ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; 10 Καὶ* ἐὰν† ἰχθὺν αἰτήσῃ,‡ μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; 11 Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουῦσιν αὐτόν; 12 Πάντα οὖν ὅσα ἂν§ θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος* γὰρ ἐστὶν ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται.

Eternal destiny

§ 7:6 δώτε *rell* | δοτε [5%] CP * 7:6 καταπατησωσιν **f**³⁵ κ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | καταπατησουσιν B,C,N,W [3%] NU † 7:7 ὑμιν *rell* | ἡμιν OC ‡ 7:9 εαν **f**³⁵ N,W [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [0.5%] NU | αν [2%] § 7:9 αιτηση **f**³⁵ N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αιτησει κB [1.5%] NU | αιτησεις C * 7:10 και **f**³⁵ N,W [85%] RP,HE,OC,TR | η 1 κB,C [15%] CP,NU † 7:10 εαν **f**³⁵ N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [3%] NU ‡ 7:10 αιτηση **f**³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | αιτησει κB,C,N,W [3%] NU § 7:12 αν **f**³⁵ B [98%] RP,HE,OC,CP,TR | εαν κC,N,W [2%] NU * 7:12 ουτος *rell* | ουτως [10%] CP

13 »Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. 14 Τί† στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζῶην, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.

A tree is known by its fruit

15 »Προσέχετε δὲ‡ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσὶν λύκοι ἄρπαγες. 16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν§ ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; 17 Οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. 18 Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. 19 Πᾶν οὖν* δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 Ἄρα γε, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

We have to do the Father's will

21 »Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, <Κύριε, Κύριε,> εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου

† 7:14 τι f³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,NU | οτι κ,TR | οτι δε B ‡ 7:15 δε f³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1%] NU (N missing) § 7:16 σταφυλην f³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | σταφυλας κB [1%] NU | σταφυληνας C * 7:19 ουν f³⁵ C^C [25%] | — κB,C^V,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU

τοῦ ἐν† οὐρανοῖς. 22 Πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, «Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν,‡ καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;» 23 Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι «Οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ’ ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.»

All face adversity—foundation determines outcome

24 »Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοίωσω αὐτὸν§ ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ* ἐπὶ τὴν πέτραν. 25 Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον† τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ· καὶ οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. 26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ‡ ἐπὶ τὴν ἄμμον. 27 Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ

† 7:21 ἐν f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 τοις κB,C [3%] NU ‡ 7:22 προεφητευσσαμεν f³⁵ [98%] RP,HE,OC,CP,TR | επροφητευσσαμεν κB,C,W [2%] NU § 7:24 ομοιωσω αυτον f³⁵ C,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ομοιωθησεται κB [4%] NU * 7:24 την οικιαν αυτου f³⁵ [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 κB,C,W [2%] NU † 7:25 προσεπεσον f³⁵ [93%] RP,HE,OC,CP,TR | προσεπεσαν B,C [6%] NU | προσεπεσεν κ | προσεκρουσαν W | two other variants [1%] ‡ 7:26 την οικιαν αυτου f³⁵ C [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 κB,W [2%] NU

προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνῃ, καὶ ἔπεσεν· καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.»

Editorial comment

²⁸ Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν[§] ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ²⁹ ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.*

The Messiah demonstrates His power

8

Jesus heals a leper

¹ Καταβάντι δὲ αὐτῷ* ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. ² Καὶ ἰδού, λεπρὸς ἐλθὼν† προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, «Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθάρισαι.» ³ Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς,‡ λέγων, «Θέλω, καθάρισθητι.» Καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. ⁴ Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ὅρα μηδενὶ εἶπης· ἀλλ' ὁ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ

§ 7:28 συνετελεσεν **f**³⁵ [94%] RP,HE,OC,CP,TR | ετελεσεν κB,C,W [6%] NU * 7:29 γραμματεις **f**³⁵ C [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 αυτων κB,W [5%] NU * 8:1 καταβαντι δε αυτω **f**³⁵ [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 12 αυτου κ | καταβαντος 2 αυτου B,C,W [1%] NU | καταβαινοντος 2 αυτου [1%] † 8:2 ελθων **f**³⁵ C,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR | προσελθων κB,N [24%] NU | — [1%] ‡ 8:3 ο ιησους **f**³⁵ N,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [4%] NU § 8:4 αλλ **f**³⁵ [50%] TR | αλλα κB,C,N,W [50%] RP,HE,OC,CP,NU

καὶ προσένεγκαι* τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν
Μωσῆς,† εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.»

Jesus heals at a distance

⁵ Εἰσελθόντι‡ δὲ αὐτῷ§ εἰς Καπερναοῦμ,*
προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος, παρακαλῶν
αὐτὸν καὶ λέγων, ⁶ «Κύριε, ὁ παῖς μου
βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς
βασανιζόμενος.» ⁷ Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,†
«Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.» ⁸ Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· «Κύριε, οὐκ
εἰμὶ ἰκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθης·
ἀλλὰ μόνον εἶπέ λόγῳ,‡ καὶ ἰαθήσεται ὁ
παῖς μου. ⁹ Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσία, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας.
Καὶ λέγω τούτῳ, <Πορεύθητι,> καὶ πορεύεται·
καὶ ἄλλῳ, <Ἔρχου,> καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ
δούλῳ μου, <Ποίησον τοῦτο,> καὶ ποιεῖ.»
¹⁰ Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν, καὶ
εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· «Ἄμην λέγω ὑμῖν,

* **8:4** προσενεγκαι **f**³⁵ [25%] | προσενεγκε **κ**N,W [75%]
RP,HE,OC,CP,TR | προσενεγκον **B,C** [0.5%] **NU** [The imperatival
use of the infinitive is very normal Koine, being a continuation
of classical usage.] † **8:4** μωσης **f**³⁵ **C** [90%] RP,HE,OC,CP |
μωυσης **κ**B,N,W [10%] **TR,NU** ‡ **8:5** εισελθοντι **f**³⁵ **N,W** [96%]
RP,HE,OC,CP,TR | εισελθοντος **κ**B,C [4%] **NU** § **8:5** αυτω
f³⁵ **N,W** [91%] RP,HE,OC,CP | αυτου **κ**B,C [4%] **NU** | τω ιησου
[5%] **TR** * **8:5** καπερναουμ **f**³⁵ **C,N,W** [99%] RP,HE,OC,CP,TR |
καφαρναουμ **κ**B [1%] **NU** † **8:7** ο ιησους **f**³⁵ **C,N,W** [99.5%]
RP,HE,OC,CP,TR | — (**κ**)**B** [0.5%] **NU** ‡ **8:8** λογω *rell* | λογον
[5%] **TR**

οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν[§] εὔρον.
 11 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ
 δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται* μετὰ
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ
 τῶν οὐρανῶν· 12 οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
 ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.
 Ἐκεῖ ἔσται ὁ † κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
 τῶν ὀδόντων.» 13 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ
 ἑκατοντάρχῳ,‡ «Ὑπαγε, καὶ[§] ὡς ἐπίστευσας
 γεννηθήτω σοι.» Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ* ἐν τῇ
 ὥρᾳ ἐκεῖνη.

Peter's mother-in-law

14 Καὶ ἐλθῶν† ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν
 Πέτρου, εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ
 βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. 15 Καὶ ἤψατο
 τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ
 πυρετός· καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ.‡
 16 Ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ
 δαιμονιζομένους πολλούς. Καὶ ἐξέβαλεν
 τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς
 ἔχοντας ἐθεράπευσεν, 17 ὅπως πληρωθῆ τὸ

§ 8:10 ουδε εν τω ισραηλ τοσαυτην πιστιν f³⁵ κC,N (95.1%)
 RP,HE,OC,CP,TR | οτι 1-6 (3.4%) | 1 παρ ουδενι 2-6 (0.2%)
 | παρ ουδενι 56 (0.3%) | παρ ουδενι 56234 B,W (0.7%)
 NU | long omission (0.3%) * 8:11 ανακλιθησονται rell |
 ανακληθησονται [10%] CP † 8:12 ο rell | — CP ‡ 8:13
 εκατονταρχω f³⁵ [30%] OC,TR | εκατονταρχη κB,C,N,W [70%]
 RP,HE,CP,NU § 8:13 και f³⁵ C,N [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,W
 [1%] NU * 8:13 αυτου f³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | —
 κB [1%] † 8:14 ελθων rell | εισελθων [5%] CP ‡ 8:15 αυτω
 f³⁵ κB,C,W [90%] RP,HE,OC,CP,NU | αυτοις [10%] TR | αυτων N

ρήθην διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, «Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν[§] καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.»

¹⁸ Ἴδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους* περὶ αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

¹⁹ Καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, «Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.» ²⁰ Λέγει[†] αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.»

²¹ Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν[‡] εἶπεν αὐτῷ, «Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.» ²² Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν[§] αὐτῷ, «Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.»

Jesus controls wind and wave

²³ Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

²⁴ Καὶ ἰδού, σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. Αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.

²⁵ Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ* ἤγειραν

§ **8:17** ελαβεν *rell* | ανελαβεν [5%] CP * **8:18** πολλους οχλους **f**³⁵ C,N [97%] RP,HE,OC,CP,TR | πολυν οχλον [2%] | 2 κ [1%] | οχλον B,NU | οχλον πολυν W | one other variant † **8:20** λεγει **f**³⁵ [20%] | και 1 κB,C,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU ‡ **8:21** μαθητων **f**³⁵ κB [20%] | 1 αυτου C,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] § **8:22** ειπεν **f**³⁵ N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | λεγει κB,C [2%] NU * **8:25** οι μαθηται **f**³⁵ (80%) RP,HE,CP | 12 αυτου W (19%) OC,TR | αυτω 12 αυτου C (0.5%) | — κB (0.5%) NU

αὐτὸν λέγοντες, «Κύριε, σῶσον ἡμᾶς,† ἀπολλύμεθα.» ²⁶ Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι;» Τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. ²⁷ Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, «Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;»‡

Jesus controls any number of demons

²⁸ Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ§ εἰς τὸ πέραν, εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν,* ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. ²⁹ Καὶ ἰδού, ἔκραξαν λέγοντες· «Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ,† Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; Ἦλθες ὧδε‡ πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;» ³⁰ Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. ³¹ Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτόν, λέγοντες, «Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν§ εἰς τὴν ἀγγέλην τῶν χοίρων.» ³² Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, «Ὑπάγετε.» Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν

† **8:25** ημας **f**³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [3%] NU ‡ **8:27** υπακουουσιν αυτω **f**³⁵ C [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,W [1.5%] NU § **8:28** ελθοντι αυτω **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ελθοντος αυτου B,C [4%] NU | ελθοντων αυτων κ * **8:28** γεργεσηνων **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | γεργεσινων [2%] | γαδαρηνων B,C [2%] NU | γαζαρηνων κ † **8:29** ιησου **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [4%] NU ‡ **8:29** **f**³⁵ generally has ὧδε, presumably to distinguish it from ὡ δε. § **8:31** επιτρεψον ημιν απελθειν **f**³⁵ C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | αποστειλον ημας κB [2%] NU

ἀγέλην τῶν χοίρων.* Καὶ ἰδοῦ, ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων† κατὰ τοῦ κρημονοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι.
 33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. 34 Καὶ ἰδοῦ, πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν‡ τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν.

9

Jesus forgives sins

1 Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ* πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 Καὶ ἰδοῦ, προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ, «Θάρσει, τέκνον· ἀφέωνταί† σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.»‡ 3 Καὶ ἰδοῦ, τινὲς τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, «Οὗτος βλασφημεῖ.» 4 Καὶ εἰδὼς§ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν·

* 8:32 την αγελην των χοιρων f³⁵ N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | τους χοιρους κB,C [3%] NU † 8:32 των χοιρων f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB(C)N,W [5%] NU ‡ 8:34 συναντησιν f³⁵ C,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | υπαντησιν κB [1.5%] NU * 9:1 το f³⁵ C,N,W [90%] RP,HE,CP,TR | — κB [10%] OC,NU † 9:2 αφεωνται f³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αφεονται [1%] | αφιενται κB,NU | αφεοντε N | αφιουντε D ‡ 9:2 σοι αι αμαρτια σου f³⁵ [96.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 423 κB,C,W [2%] NU | 4234 N [1%] | 123 D [0.5%] § 9:4 ειδως f³⁵ B (33.2%) | ειδων (1%) | ιδων κC,D(N)W (65.7%) RP,HE,OC,CP,TR,NU [‘knowing’ is better than ‘seeing’]

«Ἰνατί ὑμεῖς* ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ⁵ Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, «Ἀφένωνταί† σου‡ αἱ ἁμαρτίαι,» ἢ εἰπεῖν, «Ἐγειραι§ καὶ περιπάτει; ⁶ Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας»—τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, «Ἐγερθεῖς, ἄρὸν σου τὴν κλίνην καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου.» ⁷ Καὶ ἐγερθεὶς ἀπήλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ⁸ Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν* καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Matthew called

⁹ Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελῶνιον, Ματθαῖον† λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἀκολούθει μοι.» Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ¹⁰ Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοῦ, πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ¹¹ Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον‡ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Διὰ τί

* **9:4** ὑμεῖς **f**³⁵ N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D [2%] NU † **9:5** αφενωνται **f**³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αφενονται [1%] | αφιονται κD | αφιενται B,NU | αφενετε N ‡ **9:5** σου **f**³⁵ κB,C,D,W [65%] RP,HE,OC,CP,NU | σοι N [35%] TR § **9:5** εγειραι **f**³⁵ B [80%] RP,HE,CP,TR | εγειρε κ,C,D,N,W [20%] OC,NU * **9:8** εθαυμασαν **f**³⁵ C,N (97.5%) RP,HE,OC,CP,TR | εθαυμαζον (0.3%) | εφοβηθησαν κB,D,W (2%) NU | two other variants (0.2%) † **9:9** ματθαιον **f**³⁵ C [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | μαθθαιον κB,D,NU | ματθεον N | μαθθεον W ‡ **9:11** ειπον **f**³⁵ D,N [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ελεγον κB,C,W [3%] NU

μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει[§] ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;» ¹² Ὁ δὲ Ἰησοῦς* ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς·[†] «Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. ¹³ Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν, <Ἔλεον[‡] θέλω καὶ οὐ θυσίαν.> Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ[§] ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.»*

Fasting

¹⁴ Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, λέγοντες, «Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά,[†] οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν;» ¹⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον χρόνον[‡] μετ' αὐτῶν ἐστίν ὁ νυμφίος; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Old wineskins

¹⁶ »Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. ¹⁷ Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκὸς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε,

§ 9:11 και πινει f³⁵ [30%] | — κB(C)(D)N,W [70%] RP,HE,OC,CP,TR,NU * 9:12 ιησους f³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU † 9:12 αυτοις f³⁵ N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [1%] NU ‡ 9:13 ελεον f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ελεος κB,C,D,N [1.5%] NU § 9:13 αλλα rell | αλλ [5%] TR * 9:13 εις μετανοιαν f³⁵ C [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,N,W [4%] NU † 9:14 πολλα f³⁵ C,D,N,W (98.6%) RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB (1.4%) ‡ 9:15 χρονον f³⁵ [20%] OC | — κB,C,D,N,W [80%] RP,HE,CP,TR,NU

ρήγγυννται οἱ ἄσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἄσκοι ἀπολοῦνται. § Ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἄσκους* καινούς, καὶ ἀμφοτέροι† συντηροῦνται.»

Jesus raises the dead

18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδού, ἄρχων τις ἐλθὼν‡ προσκύνει αὐτῷ, λέγων ὅτι «Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ’ αὐτήν καὶ ζήσεται.» 19 Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 20 Καὶ ἰδού, γυνὴ αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 21 Ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ, «Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ σωθήσομαι.» 22 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς§ καὶ ἰδὼν αὐτήν εἶπεν, «Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.» Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. 23 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς ἀύλητάς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς,* 24 «Ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον

§ 9:17 απολουνται f³⁵ C,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR | απολλυνται f^{35pt} κB [20%] NU | απολλυται D * 9:17 βαλλουσιν οινον νεον εις ασκους *rell* | 23451 C [3%] OC † 9:17 αμφοτεροι *rell* | αμφοτερα [5%] TR ‡ 9:18 τις ελθων f³⁵ [30%] | εις 2 [62%] RP,HE,CP,NU [C,D,N,W etc. have ΕΙΣΕΛΘΩΝ, which could be taken as one word, the verb] | 2 [5%] TR | προσελθων κ | εις προσελθων B [2%] OC § 9:22 επιστραφεις f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | στραφεις κB(D)N [3%] NU * 9:23 λεγει αυτοις f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 N | ελεγεν κB,D [3%] NU | two other variants

ἀλλὰ καθεύδει.» Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ²⁵ Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. ²⁶ Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

Jesus restores sight and speech

²⁷ Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ[†] δύο τυφλοί, κράζοντες καὶ λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Υἱὸς[‡] Δαυίδ.» ²⁸ Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί· καὶ λέγει αὐτοῖς,[§] «Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Ναί, Κύριε.» ²⁹ Τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, «Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.» ³⁰ Καὶ ἀνεώχθησαν* αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. Καὶ ἐνεβριμήσατο[†] αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, «Ὅρατε μηδεὶς γινωσκέτω.» ³¹ Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῆ ἐκείνῃ.

³² Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοῦ, προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφόν, δαιμονιζόμενον. ³³ Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός. Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες ὅτι,[‡] «Οὐδέποτε ἐφάνη

[†] **9:27** αυτω **f**³⁵ κC,N,W [99.8%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — B,D [0.2%] [‡] **9:27** υιος **f**³⁵ B,W [70%] HE,NU | υιε κC,D,N [30%] RP,OC,CP,TR **§ 9:28** αυτοις **f**³⁵ [20%] | 1 ιησους κ | 1 ο ιησους B,C,D,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU * **9:30** ανεωχθησαν **f**³⁵ κW [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ηνεωχθησαν B,D,N [0.5%] NU | ηνοιχθησαν C [†] **9:30** ενεβριμησατο **f**³⁵ C,D,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ενεβριμηθη κ(B) [1.5%] NU [‡] **9:33** οτι **f**³⁵ [25%] OC | — κB,C,D,N,W [75%] RP,HE,CP,TR,NU

οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ.» ³⁴ Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον, «Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.»

The harvest needs workers

³⁵ Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. ³⁶ Ἴδων δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι* καὶ ἐρριμμένοι, ὡς† πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. ³⁷ Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. ³⁸ Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλη ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.»

Jesus commissions and orients the twelve disciples—28 AD

10

¹ Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν* πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. ² Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων

§ 9:35 ἐν τῷ λαῷ f³⁵ κ [90%] RP,HE,OC,TR | — B,C,D,N,W [10%] CP,NU * 9:36 ἐσκυλμένοι f³⁵ κB,C,D,W [90%] RP,HE,CP,NU | εκλελυμένοι [10%] OC,TR | — N † 9:36 ὡς f³⁵ C,D,N [50%] OC | ὡσει κB,W [50%] RP,HE,CP,TR,NU * 10:1 ἐξουσίαν *rell* | 1 κατα [25%]

τὰ ὀνόματά εἰσιν[†] ταῦτα· πρῶτος Σίμων (ὁ λεγόμενος Πέτρος) καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,[‡] Ἰάκωβος (ὁ τοῦ Ζεβεδαίου) καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,³ Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος[§] (ὁ τελώνης), Ἰάκωβος (ὁ τοῦ Ἀλφαίου) καὶ Λεββαῖος (ὁ ἐπικληθεὶς* Θαδδαῖος),⁴ Σίμων (ὁ Κανανίτης)[†] καὶ Ἰούδας[‡] Ἰσκαριώτης (ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν).

Orientation with immediate effect

⁵ Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· «Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν[§] μὴ εἰσέλθητε. ⁶ Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. ⁷ Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες ὅτι <Ἦγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.> ⁸ Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε,* δαιμόνια ἐκβάλλετε.

† 10:2 εἰσιν **f**³⁵ [30%] OC,CP | ἐστιν κB,C,D,N,W [70%] RP,HE,TR,NU ‡ 10:2 αὐτοῦ **f**³⁵ κ,C,D,N,W [99.8%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 καὶ B [0.2%] NU § 10:3 ματθαῖος **f**³⁵ C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | μαθηταῖος B,D,NU | μαθηεος κ | ματθεος N | one other spelling * 10:3 λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς **f**³⁵ N,W (99.4%) RP,HE,OC,CP,TR | 1 (C)(D) | — κB (0.4%) NU † 10:4 κανανίτης **f**³⁵ κW [98%] RP,HE,OC,CP,TR | καναναῖος B,C,N [2%] NU | χαναναῖος D ‡ 10:4 ἰουδας **f**³⁵ (C)N,W [90%] RP,HE,CP,TR | 1 ο κB(D) [10%] OC,NU § 10:5 σαμαρειτων **f**³⁵ B [95%] RP,HE,OC,CP,TR | σαμαριτων κC,N,W [5%] NU | σαμαριτανων D * 10:8 λεπροὺς καθαρίζετε **f**³⁵ [94%] RP,HE,CP | 12 νεκροὺς ἐγειρετε [2%] OC,TR | νεκροὺς ἐγειρετε 12 κB,C(D)N [3%] NU | ἐκβάλλετε νεκροὺς ἐγειρετε (W) [1%] (OC in small print)

Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. ⁹ Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, ¹⁰ μὴ πήραν εἰς ὀδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους·[†] ἄξιός γάρ[‡] ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν.[§]
¹¹ »Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστίν, κάκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. ¹² Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.* ¹³ καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω[†] ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. ¹⁴ Καὶ ὃς ἐὰν[‡] μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι[§] τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκεῖνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ¹⁵ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων* ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκεῖνη.

Orientation with prophetic effect

¹⁶ »Ἴδού, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. Γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς

[†] **10:10** ραβδους **f**³⁵ C,N,W [95%] RP,HE,CP | ραβδον κB,D [5%] OC,TR,NU ‡ **10:10** γαρ *rell* | 1 εστιν D [3%] OC § **10:10** εστιν **f**³⁵ N,W [96%] RP,HE,CP,TR | — κB,C [3%] OC,NU | γαρ 1 D [1%]

* **10:12** αυτην *rell* | 1 λεγοντες ειρηνη τω οικω τουτω κD,W [10%] OC,CP † **10:13** ελθετω **f**³⁵ B [94%] RP,HE,OC,TR | ελθατω κC,N,W [2%] NU | εισελθετω [4%] CP | εστε D ‡ **10:14** εαν **f**³⁵ C [97%] RP,HE,OC,CP,TR | αν κB,D,N,W [3%] NU § **10:14** εξερχομενοι **f**³⁵ C,N,W [97%] RP,HE,CP,TR | 1 εξω κB,D [2%] OC,NU | 1 εκ [1%] * **10:15** γομορρων *rell* | γομορρας C [10%] OC | γομορων W [1%] | γομορας D | γομορας N [1%]

οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.
 17 Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων,
 παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ
 ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν
 ὑμᾶς. 18 Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς
 ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς
 καὶ τοῖς ἔθνεσιν. 19 Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν†
 ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε,‡
 δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί
 λαλήσετε. § 20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες,
 ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν
 ἐν ὑμῖν.

Like master, like slave

21 »Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν
 εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ
 ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ
 θανατώσουσιν αὐτούς. 22 Καὶ ἔσεσθε
 μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·
 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
 23 Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ,
 φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.* Ἀμὴν γὰρ λέγω
 ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ
 ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. 24 Οὐκ
 ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ

† **10:19** παραδιδωσιν **f**³⁵ C [94%] RP,HE,CP,TR | παραδωσιν κB [2%] NU | παραδωσουσιν D,N,W [3%] OC | παραδωσωσιν [1%]

‡ **10:19** λαλησετε **f**³⁵ [30%] OC,CP | λαλησητε κB,C,D,N,W [70%] RP,HE,TR,NU | two other variants § **10:19** λαλησετε **f**³⁵ N [90%] RP,HE,OC,CP,TR | λαλησητε κB,C,W [9%] NU | — D | two other variants * **10:23** αλλην **f**³⁵ C(D)N (97%) RP,HE,OC,CP,TR | ετεραν κB,W (2.9%) NU | one other variant

δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ²⁵ Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος† ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἶ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ‡ ἀπεκάλεσαν,§ πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς* αὐτοῦ; ²⁶ Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

“Do not be afraid”

²⁷ »Ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὐκ ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων. ²⁸ Καὶ μὴ φοβεῖσθε† ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων‡ τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Φοβήθητε§ δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ* ψυχὴν καὶ† σῶμα ἀπολέσαι ἐν Γεέννῃ. ²⁹ Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; Καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν.

† **10:25** ο δουλος *rell* | τω δουλω [2%] OC ‡ **10:25** βεελζεβουλ *rell* | βεελζεβουβ CP [Latin] | βεεζεβουλ κB | βελζεβουλ D [0.5%] § **10:25** απεκαλεσαν **f**³⁵ [30%] CP | επεκαλεσαν B,C,W [20%] HE,NU | εκαλεσαν [49%] RP,OC,TR | επεκαλεσαντο κN [1%] | καλουσιν D | one other variant [‘to stigmatize’ is the appropriate verb here] * **10:25** οικειακουσ **f**³⁵ C,D,W [85%] RP,HE,CP | οικιακουσ κN [15%] OC,TR,NU | οικιακοις B † **10:28** φοβεισθε **f**³⁵ κC [95%] RP,HE,CP,NU | φοβηθητε B,D,N,W [5%] OC,TR | one other variant ‡ **10:28** αποκτενοντων **f**³⁵ N [95%] RP,HE,CP | αποκτενοντων κC,D,W [3%] OC,NU | αποκτεινοντων B [2%] TR § **10:28** φοβηθητε **f**³⁵ D,N [99%] RP,HE,OC,CP,TR | φοβεισθε κB,C,W [1%] NU * **10:28** και **f**³⁵ κB,C,D,N [50%] OC,CP,TR,NU | 1 την W [50%] RP,HE † **10:28** και **f**³⁵ B,C,D [50%] OC,CP,TR,NU | 1 το κW [50%] RP,HE

30 Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημένοι εἰσίν. 31 Μὴ οὖν φοβηθῆτε·‡ πολλῶ§ στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Jesus demands total commitment

32 »Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν* οὐρανοῖς. 33 Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσεται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ γὰρ† ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν‡ οὐρανοῖς.

34 »Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. 35 Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. 36 καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ§ αὐτοῦ.

37 »Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. 38 καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. 39 Ὁ εὐρών τὴν

‡ 10:31 φοβηθητε f³⁵ C [97%] RP,HE,OC,CP,TR | φοβεισθε κB,D,W [3%] NU § 10:31 πολλω f³⁵ [20%] CP | πολλων κB,C,D,W [80%] RP,HE,OC,TR,NU * 10:32 εν f³⁵ ϖ¹⁹ κD,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 τοις B,C [5%] [NU] † 10:33 αυτον καγω f³⁵ C [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 ϖ^{19v} κB,D,W [5%] NU ‡ 10:33 εν f³⁵ ϖ¹⁹ κ,C,D,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 τοις B [2%] [NU] § 10:36 οικιακοι f³⁵ B [85%] RP,HE,CP | οικιακοι κ [15%] OC,TR,NU

ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.

⁴⁰ »Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

⁴¹ Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήσεται,* καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήσεται. ⁴² Καὶ ὅς ἐάν† ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνου, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.»

The Pharisees reject Jesus as Messiah

11

¹ Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσειν τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

John needs reassuring

² Ὁ δὲ Ἰωάννης, ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο* τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ³ εἶπεν αὐτῷ, «Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;»

⁴ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννη ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· ⁵ τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ

* **10:41** λησεται f³⁵ [99%] RP,HE,OC,CP,TR | λημψεται ϕ¹⁹ κB,C(D)W [1%] NU (twice) † **10:42** εαν f³⁵ κ,C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | αν B,D [2%] NU * **11:2** δυο f³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | δια κB,C,D,W [3%] NU

περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,† νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. ⁶ Καί, μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῆ ἐν ἐμοί.»

Jesus eulogizes John the Baptizer

⁷ Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· «Τί ἐξήλθετε‡ εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι, κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ⁸ Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν, ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις§ ἡμφιεσμένον; Ἰδού, οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων* εἰσίν. ⁹ Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε† ἰδεῖν, προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. ¹⁰ Οὗτος γάρ‡ ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· <Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.> ¹¹ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν. ¹² Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ

† **11:5** ακουουσιν **f**³⁵ C,N (95.2%) RP,HE,OC,CP,TR | 1 και κB,D,W (4.1%) NU | long omissions (0.7%) ‡ **11:7** εξηλθετε **f**³⁵ [96%] RP,HE,OC,CP,TR | εξηλθατε κB,C,D,N,W [3.5%] NU | εξεληλυθατε [0.5%] (also verse 8) § **11:8** ιματιοις **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU * **11:8** βασιλειων **f**³⁵ N (63.1%) RP,HE,CP | βασιλεων (κB)C,D,W (36.5%) OC,TR,NU | long omission (0.3%) † **11:9** εξηλθετε **f**³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | εξηλθατε κB,C,D,N [2.5%] NU | εξεληλυθατε W [0.5%] ‡ **11:10** γαρ **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU

ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. ¹³ Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν·[§] ¹⁴ καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. ¹⁵ Ὁ ἔχων ὄψα ἀκούειν* ἀκουέτω.

¹⁶ »Τίτι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; Ὅμοία ἐστὶν παιδίοις[†] ἐν ἀγορᾷ καθημένοις,[‡] καὶ προσφωνοῦσιν[§] τοῖς ἐταίροις* αὐτῶν[†] ¹⁷ καὶ[‡] λέγουσιν, <Ἡύλησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·[§] ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν* καὶ οὐκ ἐκόψασθε.> ¹⁸ Ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν, <Δαιμόνιον ἔχει.> ¹⁹ Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, <Ἴδού, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἀμαρτωλῶν.> Καί, ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν

§ 11:13 προεφητευσαν f³⁵ N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | επροφητευσαν κB,C,D [2%] NU * 11:15 ακουειν f³⁵ κ,C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — B,D [0.5%] NU † 11:16 παιδιοις *rell* | παιδαριοις [5%] TR ‡ 11:16 εν αγορα καθημενοις f³⁵ [50%] CP | 1 αγοραις 3 [45%] RP,HE,TR | 31 αγοραις C,N,W [4%] OC | 31 ταις αγοραις κB [1%] NU | 31 τη αγορα D § 11:16 και προσφωνουσιν f³⁵ N,W [97%] RP,HE,CP,TR | α 2 C | α προσφωνουντα κB,D [3%] OC,NU * 11:16 εταιροις f³⁵ [65%] RP,OC,CP,TR | ετεροις κB,C,D,N,W [35%] HE,NU † 11:16 αυτων f³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU ‡ 11:17 και f³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,CP,TR | — κB,D [2%] OC,NU § 11:17 ωρχησασθε *rell* | ορχησασθε [2%] CP * 11:17 υμιν f³⁵ C,N,W [97.4%] RP,HE,OC,CP,TR | ημιν (0.5%) | — κB,D (1.4%) NU | long omissions (0.7%)

τέκνων† αὐτῆς.»

Jesus denounces three cities

20 Τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς‡ ὄνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. 21 «Οὐαὶ σοι, Χωραζίν,§ οὐαὶ σοι, Βηθσαιῶν* ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο† αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ‡ μετενόησαν. 22 Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν. 23 Καὶ σύ, Καπερναοῦμ,§ ἡ * ἔως τοῦ† οὐρανοῦ ὑψωθῆς,‡ ἔως Ἰδου§ καταβιβασθῆσῃ* ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο†

† **11:19** τέκνων **f**³⁵ C,D,N (99.4%) RP,HE,OC,CP,TR | εργαων κB,W (0.5%) NU | long omission (0.1%) ‡ **11:20** ο ιησους **f**³⁵ C,N,W [35%] | — κB,D [65%] RP,HE,OC,CP,TR,NU § **11:21** χωραζιν **f**³⁵ [20%] CP | χοραζιν N [65%] RP,HE,OC,TR,NU | χοραζειν κB,C,W [5%] | χωραζειν [5%] | χοραζην [2%] | χοραζαιν D | three other variants * **11:21** βηθσαιδα **f**³⁵ C(D)N [85%] RP,HE,OC,CP,NU | βηθσαιδαν B,W [14%] TR | βηδσαιδαν κ [1%] | two other spellings † **11:21** εγενοντο *rell* | εγενηθησαν [2%] OC ‡ **11:21** σποδω *rell* | 1 καθημεναι [10%] OC | 1 καθημενοι κC [3%] § **11:23** καπερναουμ **f**³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | καφαρναουμ κB,D [1%] NU * **11:23** ἡ **f**³⁵ [35%] | ἡ N [64%] RP,HE,OC,CP,TR | μη κB,C,D,W [1%] NU † **11:23** του **f**³⁵ C,N [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,W [1%] NU ‡ **11:23** υψωθης **f**³⁵ [35%] | υψωθεισα N [63%] RP,HE,OC,CP,TR | υψωθηση κB,C,D,W [1%] NU | two other spellings § **11:23** αδου *rell* | αιδου HF (And so wherever the word occurs.) * **11:23** καταβιβασθηση **f**³⁵ κ,C,N (98.5%) RP,HE,OC,CP,TR | καταβηση B,D,W (0.4%) NU | καταβληθηση (0.6%) | κατενεχθηση (0.3%) | long omissions (0.2%) † **11:23** εγενοντο **f**³⁵ N,W [99%] RP,HE,CP,TR | εγενηθησαν κB,C,D [1%] OC,NU

αὶ δυνάμεις αὶ γενόμενα ἐν σοί, ἔμειναν‡
 ἄν μέχρι τῆς σήμερον. ²⁴ Πλὴν λέγω ὑμῖν
 ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ
 κρίσεως ἢ σοί.»

“I praise you, Father”

²⁵ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
 εἶπεν· «Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ
 οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυσας§ ταῦτα
 ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας
 αὐτὰ νηπίοις. ²⁶ Ναί, ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως
 ἐγένετο εὐδοκία* ἔμπροσθέν σου.

²⁷ »Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρός
 μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ
 Πατήρ· οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ
 ὁ Υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι.

²⁸ Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες
 καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

²⁹ Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ’ ὑμᾶς καὶ μάθετε
 ἀπ’ ἐμοῦ, ὅτι πραῖός† εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ
 καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς
 ὑμῶν. ³⁰ ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ
 φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστίν.»

‡ **11:23** εμειναν **f**³⁵ D [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εμεινεν
 κB,C [1%] NU | εμεινον W [1%] | εμενεν N | one other
 variant § **11:25** απεκρυσας **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR
 | εκρυσας κB,D [0.5%] NU | εγρυσας **ϕ**⁶² * **11:26** εγενετο
 ευδοκια **f**³⁵ C,D,N [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 **ϕ**⁶² κB,W [1.5%]
 NU † **11:29** πραος **f**³⁵ N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | πραυς
ϕ⁶² κB,C,D [0.5%] NU

12

Jesus is Lord of the Sabbath

¹ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων. Οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέινασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυν καὶ ἐσθίειν. ² Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον* αὐτῷ, «Ἰδοὺ, οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.» ³ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπέινασεν, αὐτὸς† καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ⁴ πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν,‡ οὐς§ οὐκ ἔξον ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις;* ⁵ Ἡ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; ⁶ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν† ἐστὶν ὧδε. ⁷ Εἰ δὲ ἐγνώκετε τί ἐστὶν, <Ἔλεον‡ θέλω καὶ οὐ θυσίαν,> οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. ⁸ Κύριος γάρ ἐστιν§ τοῦ σαββάτου ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου.»*

* **12:2** ειπον f³⁵ D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ειπαν xB,C [0.5%] NU † **12:3** αυτος f³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — xB,C,D,N,W [10%] NU ‡ **12:4** εφαγεν f³⁵ C,D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εφαγον xB [0.5%] NU § **12:4** ους f³⁵ xC,N [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ο B,D,W [1%] NU * **12:4** τοις ιερεισιν μονοις *rell* | 312 [1%] OC † **12:6** μειζον *rell* | μειζων N [10%] TR | μειζων C ‡ **12:7** ελεον f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ελεος xB,C,D,N [1.5%] NU § **12:8** εστιν *rell* | 1 και [10%] TR * **12:8** του σαββατου ο υιος του ανθρωπου *rell* | 3456 και 12 OC

Jesus heals on the Sabbath

9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. 10 Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπος ἦν† τὴν‡ χεῖρα ἔχων ξηράν. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, «Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύειν;»§—ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 11 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 Πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. Ὡστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.» 13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ,* «Ἐκτεινον τὴν χεῖρα σου.»† Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀποκατεστάθη‡ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. 14 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ’ αὐτοῦ ἐξελθόντες,§ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.*

A tactical withdrawal

† **12:10** ἦν **f**³⁵ [80%] RP,HE,CP,TR | — κB,C,W [0.5%] NU | 1 ἐκεῖ D,N [20%] OC ‡ **12:10** τὴν **f**³⁵ D [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ἐχὼν 1 N [2%] | — κB,C,W [1%] NU § **12:10** θεραπεύειν **f**³⁵ B,C,N [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | θεραπεύσαι κD,W [0.5%] NU * **12:13** ἀνθρώπῳ *rell* | 1 τῷ ἐξηραμμένῳ ἐχόντι τὴν χεῖρα [5%] CP † **12:13** τὴν χεῖρα σου **f**³⁵ C,D,W [96%] RP,HE,CP,TR | 312 κB,N [4%] OC,NU ‡ **12:13** ἀποκατεστάθη **f**³⁵ D [78%] RP,HE,OC,TR | ἀπεκατεστάθη κB,C,N,W [20%] CP,NU | ἀπεκατεστή [1%] | one other variant § **12:14** οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ’ αὐτοῦ ἐξελθόντες **f**³⁵ N,W [95%] RP,HE,CP,TR | 12384567 [3%] | 82134567 (κ)B,C [1.5%] OC,NU | 8 καὶ 134567 D [0.5%] * **12:14** ἀπολέσωσιν *rell* | ἀπωλέσωσιν CP

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί,[†] καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἀπάντας.[‡] 16 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν,[§] 17 ὅπως* πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἑσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· 18 «Ἴδού, ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτισα, ὁ ἀγαπητὸς μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου. Θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. 19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. 20 Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλη εἰς νῆκος τὴν κρίσιν. 21 Καὶ[†] τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν.»

The Pharisees blaspheme the Holy Spirit

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν[‡] § λαλεῖν καὶ βλέπειν. 23 Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον, «Μῆτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός,* ὁ Υἱὸς Δαυΐδ;» 24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες

[†] 12:15 οχλοι πολλοι f³⁵ C,D,W (97.3%) RP,HE,OC,CP,TR[NU] | 21 (1.9%) | 1 N (0.5%) | 2 κB (0.3%) [‡] 12:15 απαντας f³⁵ [20%] | παντας κB,C,N(D,W) [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU § 12:16 αυτον ποιησωσιν *rell* | 21 OC * 12:17 οπως f³⁵ N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | ινα κB,C,D [2%] NU † 12:21 και *rell* | 1 εν D [5%] TR | 1 επι W ‡ 12:22 τον τυφλον και κωφον f³⁵ C,N [96%] RP,HE,OC,CP,TR | 1432 W [3%] | 14 κB,D [1%] NU § 12:22 κωφον f³⁵ κB,D,W [25%] NU | 1 και C,N [75%] RP,HE,OC,CP,TR * 12:23 ο χριστος f³⁵ [20%] OC,CP | — κB,C,D,N,W [80%] RP,HE,TR,NU

εἶπον, «Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν† Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.»
 25 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς‡ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς· «Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς§ ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.
 26 Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. Πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; 27 Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;* Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.† 28 Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ‡ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. 29 Ἡ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι,§ ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν; Καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ.*

The unforgivable sin

30 »Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

† 12:24 ἐν f³⁵ [25%] | 1 τω κB,C,D,N,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU ‡ 12:25 ο ἰησους f³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU § 12:25 εαυτης *rell* | εαυτην D [5%] OC (2x) * 12:27 εκβαλλουσιν *rell* | εκβαλουσιν N [3%] OC † 12:27 υμων εσονται κριται f³⁵ C,N [97%] RP,HE,CP,TR | 321 κB,D [1%] OC,NU | 312 [1%] | 32 αυτοι 1 W | three other variants ‡ 12:28 εγω εν πνευματι θεου f³⁵ [28%] OC,TR | 2341 κB,C,D,W [70%] RP,HE,CP,NU | 234 [2%] | 2 δακτυλω 41 N § 12:29 διαρπασαι f³⁵ κD [98%] RP,HE,CP,TR | αρπασαι B,C,N,W [2%] OC,NU * 12:29 διαρπαση f³⁵ κD,W [40%] | διαρπασει B,C,N [60%] RP,HE,OC,CP,TR,NU

31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.† 32 Καὶ ὃς ἐὰν‡ εἶπῃ λόγον κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἶπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν§ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Jesus denounces the Pharisees

33 »Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. 34 Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. 35 Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ* ἐκβάλλει† ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει‡ πονηρά. 36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν§ λαλήσωσιν* οἱ

† 12:31 τοις ἀνθρώποις f³⁵ C,D,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [2%] NU ‡ 12:32 εαν *rell* | αν ϕ²¹D [10%] TR § 12:32 τω νυν f³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP | τουτω 1 κB,C,D,N,W [5%] TR,NU | 1 αιωνι τουτω [5%] * 12:35 θησαυρου *rell* | 1 της καρδιας [5%] TR † 12:35 εκβαλλει f³⁵ B,D,W [85%] RP,HE,OC,CP,NU | 1 τα κC,N [14%] TR | 1 το [1%] ‡ 12:35 εκβαλλει *rell* | 1 τα N [10%] CP § 12:36 εαν f³⁵ C,N,W (99.2%) RP,HE,OC,CP,TR | αν (0.4%) | — κB,D (0.4%) NU * 12:36 λαλησωσιν f³⁵ N,W (97.3%) RP,HE,OC,CP,TR | λαλησουσιν κB,C (2.2%) NU | seven other variants D (0.4%)

ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ† αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρα κρίσεως. 37 Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.»

The sign of the prophet Jonah

38 Τότε ἀπεκρίθησαν‡ τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες, «Διδάσκαλε, θέλομεν§ ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.» 39 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. 40 Ὡσπερ γὰρ ἦν* Ἰωνᾶς† ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται‡ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. 41 Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. 42 Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἤλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,§ καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

† 12:36 περι *rell* | υπερ CP ‡ 12:38 ἀπεκρίθησαν **f**³⁵ N,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 αὐτω κB,C,D [5%] NU § 12:38 θελομεν *rell* | θελωμεν [2%] CP * 12:40 ἦν *rell* | ἐγενετο [2%] OC | — D † 12:40 ἰωνας *rell* | 1 ο προφητης [1%] OC ‡ 12:40 εσται **f**³⁵ κB,C [65%] RP,HE,CP,TR,NU | 1 και D,W [35%] OC § 12:42 σολομωνος *rell* | σολομωντος C [10%] TR (both times; C only the first)

An empty 'house' is bad

43 »Όταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέληθαι ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκει. 44 Τότε λέγει, «Ἐπιστρέψω* εἰς τὸν οἶκόν μου† ὅθεν ἐξῆλθον.» Καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει σχολάζοντα,‡ σεσαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον. 45 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα, πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.»§

New relationships

46 Ἔτι δὲ* αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοῦ, ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.† 47 Εἶπεν δὲ τις αὐτῷ, «Ἰδοῦ, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν,‡ ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.»§,* 48 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ

* **12:44** επιστρεψω *rell* | υποστρεψω [10%] CP † **12:44** επιστρεψω εἰς τὸν οἶκόν μου **f**³⁵ C,W [99%] RP,HE,CP,TR | 23451 xB,D [1%] OC,NU ‡ **12:44** σχολάζοντα *rell* | 1 καὶ xC [4%] OC § **12:45** ταυτη τη πονηρα *rell* | 231 [2%] OC * **12:46** δε **f**³⁵ C(D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — xB [1%] NU † **12:46** αυτω λαλησαι *rell* | 21 D [5%] OC ‡ **12:47** εξω εστηκασιν *rell* | 21 OC § **12:47** σοι λαλησαι *rell* | σε ιδειν OC * **12:47** the whole verse **f**³⁵ C(D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — xB [1%]

εἰπόντι† αὐτῶ, «Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;» ⁴⁹ Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν‡ «Ἴδού, ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ⁵⁰ Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.»

Parables of the Kingdom

13

¹ Ἐν δὲ* τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξεληθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ† τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. ² Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς‡ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει.

Parable of the soils

³ Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς πολλὰ§ λέγων· «Ἴδού, ἐξῆλθεν ὁ σπεῖρων τοῦ σπεῖραι.* ⁴ Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν· καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ

† **12:48** εἰποντι **f**³⁵ C [98.5%] RP,HE,CP,TR | λεγοντι κB,D [1.5%] OC,NU | — W ‡ **12:49** εἶπεν *rell* | εφη [1%] OC § **12:50** ποιηση *rell* | ποιησει [5%] CP | ποιη C [0.5%] | ποιει D * **13:1** δε **f**³⁵ C,D,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1.5%] NU † **13:1** απο **f**³⁵ C,W (97.7%) RP,HE,CP,TR | εκ κ (0.5%) | — B (1.5%) OC,NU | three other variants D (0.3%) ‡ **13:2** εις **f**³⁵ κB,C,W [30%] OC,NU | 1 to D [70%] RP,HE,CP,TR § **13:3** εν παραβολαις πολλα **f**³⁵ C [25%] | 312 κB,D,W [75%] RP,HE,OC,CP, TR,NU * **13:3** σπειραι **f**³⁵ κD,W [60%] OC,CP | σπειρειν B,C [40%] RP,HE,TR,NU

καὶ† κατέφαγεν αὐτά. ⁵ Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ⁶ Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. ⁷ Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν‡ αὐτά. ⁸ Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν· ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ⁹ Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούει,§ ἀκούέτω.»

The reason for parables

¹⁰ Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον* αὐτῷ, «Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;»
¹¹ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὅτι «Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.
¹² Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ’ αὐτοῦ. ¹³ Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν. ¹⁴ Καὶ ἀναπληροῦται† αὐτοῖς‡

† **13:4** ηλθεν τα πετεινα και f³⁵ κ,C(D)W [98%] RP,HE,CP,TR | ελθοντα 23 B [2%] OC,NU ‡ **13:7** απεπνιξαν f³⁵ B,C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | επνιζαν κD [2%] NU | one other variant § **13:9** ακουειν f³⁵ C,D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU * **13:10** ειπον *rell* | ειπαν κB [0.5%] NU † **13:14** οτι βλεποντες ου βλεπουσιν και ακουοντες ουκ ακουουσιν ουδε συνιοουσιν και αναπληρουται *rell* | ινα βλεποντες μη βλεπωσιν και ακουοντες μη ακουωσι μηδε συνωσι μηποτε επιστρεψωσι και τοτε πληρωθησεται OC ‡ **13:14** αυτοις *rell* | επ 1 D [5%] TR

ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα· Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὤσιν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν· μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὤσιν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν, καὶ ἐπιστρέψωσιν·† καὶ ἰάσωμαι‡ αὐτούς.> 16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούει·§ 17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφητῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον,* καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Parable of the soils explained

18 »Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπειρόντος·† 19 Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἀρπάζει‡ τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ—οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν

§ 13:14 ἀκουσατε f³⁵ κC [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | ακουσητε N,W [20%] | ακουσατε B | ακουσαται D * 13:14 βλεψετε f³⁵ B,C [90%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | βλεψητε κN [10%] | βλεψεται D | βλεψηται W † 13:15 επιστρεψωσιν rell | επιστρεψουσιν N,W [10%] ‡ 13:15 ιασωμαι f³⁵ [50%] TR | ιασομαι κBC,D,N,W [50%] RP,HE,OC,CP,NU § 13:16 ακουει f³⁵ W [93%] RP,HE,CP,TR | ακουουσιν κB,C,D,N [7%] OC,NU * 13:17 ειδον f³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ιδον [0.5%] | ιδαν κN [0.5%] | ειδαν B,NU | ηδυνηθησαν ειδειν D † 13:18 σπειροντος f³⁵ C,D,N [98%] RP,HE,CP,TR | σπειραντος κB,W [2%] OC,NU ‡ 13:19 αρπαζει rell | αιρει [2%] OC

σπαρείς. ²⁰ Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς— οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς[§] μετὰ χαρᾶς* λαμβάνων αὐτόν. ²¹ οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν. Γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ²² Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς—οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου[†] καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. ²³ Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν[‡] σπαρείς—οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιῶν,[§] ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ· ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.»

Wheat and tares

²⁴ Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· «Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι* καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ²⁵ ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἤλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρεν[†] ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. ²⁶ Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ

§ 13:20 εὐθους *rell* | εὐθεως [4%] OC * 13:20 χαρας *rell* | 1 δεχομενος και OC (small print) † 13:22 τουτου *f*³⁵ C,N,W [99.8%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,NU ‡ 13:23 γην την καλην *f*³⁵ D,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 31 κB,C,N [5%] NU | two other variants § 13:23 συνιων *f*³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | συνιεις κB,D [1%] NU * 13:24 σπειραντι *f*³⁵ κB,N,W [30%] OC,CP,NU | σπειροντι C,D [70%] RP,HE,TR † 13:25 εσπειρεν *f*³⁵ C,D,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | επεσπειρεν B,N [2%] NU | επεσπαρκεν κ

ζιζάνια. ²⁷ Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ, «Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; Πόθεν οὖν ἔχει‡ ζιζάνια;» ²⁸ Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, «Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν.» Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, § «Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξομεν* αὐτά;» ²⁹ Ὁ δὲ ἔφη· † «Οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. ³⁰ Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρα μέχρι‡ τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν§ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, «Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.» > >

Mustard seed

³¹ Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ³² ὃ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ μεῖζον πάντων* τῶν λαχάνων ἐστὶν

‡ **13:27** εχει f³⁵ B,C,D,N,W [95%] RP,HE,OC,CP,NU | 1 τα κ [5%]
 TR § **13:28** ειπον αυτω f³⁵ (N)W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR |
 λεγουσιν 2 κ(D) [1%] NU | 2 λεγουσιν B,C [0.5%] * **13:28**
 συλλεξομεν f³⁵ [80%] RP,HE,CP | συλλεξωμεν κB,C,N [20%]
 OC,TR,NU | συλλεξωμεν D,W † **13:29** εφη f³⁵ N,W [98.5%]
 RP,HE,OC,CP,TR | φησιν κB,C [1%] NU | λεγει D [0.5%] ‡ **13:30**
 μεχρι f³⁵ C,N [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αχρι κ | εως B,D [1%]
 NU | μεχρισ W § **13:30** εν f³⁵ B,D,N,W [95%] RP,HE,OC,CP,NU
 | 1 τω κ,C [5%] TR * **13:32** παντων f³⁵ [30%] OC,CP | —
 κB,C,D,N,W [70%] RP,HE,TR,NU

καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν† τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.»

Yeast

³³ Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυσεν‡ εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.»

³⁴ Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ§ ἐλάλει αὐτοῖς, ³⁵ ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· «Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.»*

“Wheat and tares” explained

³⁶ Τότε ἀφείδς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς.† Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, «Φράσον‡ ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.» ³⁷ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·§ «Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. ³⁸ Ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν

† **13:32** ελθειν *rell* | κατελθειν CP ‡ **13:33** εκρυσεν **f**³⁵ N [85%] RP, HF | ενεκρυσεν **κ**B, C, D, W [15%] OC, CP, TR, NU § **13:34** ουκ **f**³⁵ D [95%] RP, HF, CP, TR | ουδεν **κ**B, C, W [5%] OC, NU * **13:35** κοσμου **f**³⁵ **κ**C, D, W (99.4%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | — B (0.5%) | long omission (0.1%) † **13:36** ο ιησους **f**³⁵ C, W [98%] RP, HF, CP, TR | αυτου [1%] OC | — **κ**B, D [1%] NU ‡ **13:36** φρασσον **f**³⁵ C, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | διασαφησον **κ**B [1%] NU § **13:37** αυτοις **f**³⁵ C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | — **κ**B, D [1.5%] NU

σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ. ³⁹ Ὁ δὲ ἔχθρος ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ* αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ θεριστὰὶ ἄγγελοί εἰσιν. ⁴⁰ Ὡσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται,† οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.‡ ⁴¹ Ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· ⁴² καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ⁴³ Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν§ ἀκούετω.

Treasure and pearl

⁴⁴ »Πάλιν* ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ,† ὃν εὐρῶν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ‡ καὶ

* **13:39** του **f**³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — B,D [1.5%] NU | κ omits most of the verse † **13:40** καιεται **f**³⁵ C,W [90%] RP,HE,OC,CP | κατακαιεται κB [10%] TR[NU] | κατακαιονται D ‡ **13:40** τουτου **f**³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,TR | — κB,D [1%] CP,NU § **13:43** ακουειν **f**³⁵ C,D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU * **13:44** παλιν **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU † **13:44** εν αγρω **f**³⁵ D,N [30%] | 1 τω 2 B,C,W [70%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | — κ ‡ **13:44** παντα οσα εχει πωλει **f**³⁵ C,N,W (91.3%) RP,HE,OC,CP,TR | 4123 κD (4.1%) NU | 423 B (1.1%) | 234 (2.3%) | six other variants (0.7%) | long omissions (0.6%)

ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

⁴⁵ »Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας, ⁴⁶ ὃς εὐρών[§] ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

A fishing net

⁴⁷ »Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ, ⁴⁸ ἣν ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες* ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν· καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα,† τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. ⁴⁹ Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, ⁵⁰ καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.»

⁵¹ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,‡ «Συνήκατε ταῦτα πάντα;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Ναί, Κύριε.»[§] ⁵² Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν* τῶν οὐρανῶν

§ **13:46** ος ευρων **f**³⁵ C,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 δε κΒ(D) [1.5%] NU * **13:48** αναβιβασαντες *rell* | 1 αυτην (D) [10%] OC | 1 και C [2%] † **13:48** αγγεια **f**³⁵ (D)W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αγγη κΒ,C,N [1.5%] NU ‡ **13:51** λεγει αυτοις ο ιησους **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κΒ,D [0.5%] NU § **13:51** κυριε **f**³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κΒ,D [2%] NU * **13:52** εις την βασιλειαν **f**³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP,TR | τη βασιλεια κΒ,C,N,W [9%] NU | εν τη βασιλεια D [1%]

ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.»

A visit to Natsareth

⁵³ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. ⁵⁴ Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι[†] αὐτοὺς καὶ λέγειν· «Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; ⁵⁵ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐχὶ[‡] ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήϛ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; ⁵⁶ Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; Πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;»^{*} ⁵⁷ Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ[†] καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.» ⁵⁸ Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

The death of John the Baptizer

14

¹ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ

[†] **13:54** ἐκπληττεσθαι **f**³⁵ [90%] RP,HE,OC,TR | ἐκπλησσεσθαι κB,C,D,N,W [10%] CP,NU | two other variants [‡] **13:55** ουχι **f**³⁵ D [95%] RP,HE,OC,CP,TR | ουχ κB,C,N,W [5%] NU [§] **13:55** ιωσης **f**³⁵ W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | ιωση [2%] | ιωαννης κD [7%] | ιωσηφ B,C,N [1%] NU ^{*} **13:56** ταυτα παντα *rell* | 21 D,N,W [10%] [†] **13:57** πατριδι αυτου **f**³⁵ N,W [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 B,D [0.5%] NU | ιδια 1 κ [2%] | ιδια 12 C

τετράρχης* τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, ² καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ, «Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.» ³ Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν† καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ‡ διὰ Ἡρωδιάδα, τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ⁴ Ἐλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης,§ «Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν.» ⁵ Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβεῖτο* τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. ⁶ Γενεσίων† δὲ ἀγομένων‡ τοῦ Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ. ⁷ Ὅθεν μεθ' ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται. ⁸ Ἡ δέ, προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, «Δός μοι,» φησὶν, «ᾧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.»

* **14:1** τετραρχης **f**³⁵ B,D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | τετραρχης κC [0.5%] NU † **14:3** αυτον **f**³⁵ κC,D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — B [0.5%] ‡ **14:3** εθετο εν φυλακη **f**³⁵ C,N,W [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 23 απεθετο κB [1%] NU | 2 τη 3 D | 2 τη 3 απεθετο [0.5%] | 12 τη 3 [0.5%] | three other variants § **14:4** αυτω ο ιωαννης **f**³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 (B) [0.5%] NU | 3 κ | 13 D [0.5%] * **14:5** εφοβειτο **f**³⁵ [20%] | εφοβηθη κB,C,D,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU [the imperfect is correct] † **14:6** γενεσιων **f**³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | γενεσιους κB,D [1%] NU ‡ **14:6** αγομενων **f**³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | αγομενοις [0.5%] | γενομενων C,N [2%] | γενομενοις κB,D [0.5%] NU

9 Καὶ ἐλυπήθη§ ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ* τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσεν δοθῆναι. 10 Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν τὸν† Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. 11 Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ‡ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. 12 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦσαν τὸ σῶμα§ καὶ ἔθασαν αὐτό,* καὶ ἐλθόντες† ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

Food for 15,000

13 Καὶ ἀκούσας‡ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. 14 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς§ εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς* καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

15 Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,† λέγοντες· «Ἐρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν. Ἀπόλυσον

§ 14:9 ελυπηθη f³⁵ κC,W (98.7%) RP,HE,OC,CP,TR | λυπηθεις B,D (1.2%) NU | two other variants (0.1%) * 14:9 δε f³⁵ κC,W (98%) RP,HE,OC,CP,TR | και (0.2%) | — B,D (1.7%) NU † 14:10 τον f³⁵ C,D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [1%] ‡ 14:11 ηνεχθη η κεφαλη αυτου *rell* | 2341 CP § 14:12 σωμα f³⁵ W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | πτωμα (κ)B,C(D) [5%] NU * 14:12 αυτο f³⁵ C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αυτον κB [0.5%] [NU] † 14:12 ελθοντες *rell* | εξελθοντες CP ‡ 14:13 και ακουσας f³⁵ C,W [95%] RP,HE,CP,TR | 2 δε κB,D [5%] OC,NU § 14:14 ο ιησους f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [3%] NU * 14:14 αυτοις *rell* | αυτους W [5%] TR | περι αυτων D † 14:15 αυτου f³⁵ C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU

τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.»¹⁶ Ὁ δὲ Ἰησοῦς‡ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ χρειάν ἔχουσιν ἀπελθεῖν. Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.»¹⁷ Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, «Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.»¹⁸ Ὁ δὲ εἶπεν, «Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.»§¹⁹ Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι* ἐπὶ τοὺς χόρτους,† λαβῶν‡ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν· καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.²⁰ Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις.²¹ Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Peter walks on water

²² Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς§ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ* ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύση τοὺς ὄχλους.²³ Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους

‡ **14:16** ιησους f³⁵ B,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κD [1%] § **14:18** αυτους ωδε f³⁵ C,W (98.8%) RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB (0.2%) NU | 1 D (0.6%) | long omissions (0.4%) * **14:19** ανακλιθηναι *rell* | ανακληθηναι CP † **14:19** τους χορτους f³⁵ [96%] RP,HE,OC,CP,TR | του χορτου κB,C,W [3%] NU | τον χορτον D [1%] ‡ **14:19** λαβων f³⁵ B [96%] RP,HE,OC,CP,NU | και 1 κC,W [4%] TR | ελαβεν D § **14:22** ο ιησους f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D,W [5%] NU * **14:22** αυτου f³⁵ B [30%] OC,TR | — κC,D,W [70%] RP,HE,CP,NU

ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὁψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. ²⁴ Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν,† βασιανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. ²⁵ Τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθεν‡ πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς,§ περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.* ²⁶ Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ† ἐπὶ τὴν θάλασσαν‡ περιπατοῦντα ἐταράχθησαν, λέγοντες ὅτι «Φάντασμά ἐστιν.» Καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. ²⁷ Εὐθέως§ δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,* λέγων· «Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.» ²⁸ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν,† «Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σε ἐλθεῖν‡ ἐπὶ τὰ ὕδατα.» ²⁹ Ὁ δὲ εἶπεν,

† **14:24** μεσον της θαλασσης ην **f**³⁵ κC,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | σταδιους πολλους απο της γης απειχεν B [2%] NU | 4 εις 123 D | two other variants ‡ **14:25** απηλθεν **f**³⁵ C,D,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ηλθεν κB [4%] NU § **14:25** ο ιησους **f**³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D,W [3%] NU * **14:25** της θαλασσης **f**³⁵ C,D [97%] RP,HE,OC,CP,TR | την θαλασσαν κB,W [3%] NU † **14:26** και ιδοντες αυτον οι μαθηται **f**³⁵ C,W (94.4%) RP,HE,OC,CP,TR | 12345 αυτου (0.9%) | 123 (1.3%) | 2 δε 345 (1.3%) | 4 δε 523 B,D (0.9%) NU | 2 δε 3 κ (0.2%) | three other variants (0.3%) ‡ **14:26** την θαλασσαν **f**³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | της θαλασσης κB,C,D [3%] NU § **14:27** ευθεως **f**³⁵ C,W [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ευθως κB,D [2.5%] NU * **14:27** αυτοις ο ιησους **f**³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 B [0.5%] [NU] | 1 κD [0.5%] † **14:28** ο πετρος ειπεν **f**³⁵ [25%] | 123 αυτω B [1%] | αυτω 123 κC,W [73%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | αυτω 23 D | one other variant ‡ **14:28** προς σε ελθειν **f**³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 κB,C,D,W [5%] NU

«Ἐλθέ.» Καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ § Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν* πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ³⁰ Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν† ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν, λέγων, «Κύριε, σῶσόν με.» ³¹ Καὶ εὐθέως‡ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· «Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;» ³² Καὶ ἐμβάντων§ αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. ³³ Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες* προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, «Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ.»

At Genesaret

³⁴ Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς† τὴν γῆν‡ Γενησαρέτ.§ ³⁵ Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντα τοὺς κακῶς

§ 14:29 ο f³⁵ C,W [99.8%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB,D
 * 14:29 ελθειν f³⁵ D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | και ηλθεν B,C [1%] NU | ελθιν ηλθεν ουν κ † 14:30 ισχυρον f³⁵ C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [0.5%] ‡ 14:31 και ευθεως f³⁵ [20%] CP | 2 δε (κ)B,C,D,W [80%] RP,HE,OC,TR,NU § 14:32 εμβαντων f³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | αναβαντων κB,D [2%] NU * 14:33 ελθοντες f³⁵ C,D,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,N [2%] NU | προσελθοντες [2%] † 14:34 εις f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | επι κB,C,D,N,W [5%] NU ‡ 14:34 γην f³⁵ C,N [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 εις κB,D,W [2%] NU § 14:34 γενησαρετ f³⁵ N [30%] | γεννησαρετ κB,C,W [55%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | γεννησαρεθ [14%] | γενησαρεθ [0.5%] | γεννησαρ D (According to the Targum, the name is spelled with one 'n', according to the LXX it is with two.)

ἔχοντας· ³⁶ καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν* μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

Jesus antagonizes the Pharisees—29 AD

15

1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ* ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι† λέγοντες· ² «Διὰ τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουνσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν‡ ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.» ³ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ⁴ Ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο, λέγων,§ <Τίμα τὸν πατέρα* καὶ τὴν μητέρα,> καὶ <Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.> ⁵ Ὑμεῖς δὲ λέγετε· <Ὅς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, «Δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς»— ⁶ καὶ† οὐ μὴ τιμήσῃ‡ τὸν πατέρα

* **14:36** καν **f**³⁵ [35%] OC,CP | — κB,C,D,N,W [65%] RP,HE,TR,NU

* **15:1** οἱ **f**³⁵ C,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [3%]

NU † **15:1** γραμματεις και φαρισαιοι **f**³⁵ C,N,W [97%]

RP,HE,OC,CP,TR | 321 κB,D [3%] NU ‡ **15:2** αυτων **f**³⁵ C,D,N,W

[98%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [2%] § **15:4** ενετειλατο

λεγων **f**³⁵ κ,C,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ειπεν B,D [1.5%]

NU * **15:4** πατερα *rell* | 1 σου N,W [10%] TR † **15:6** και **f**³⁵

N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D [3%] NU ‡ **15:6** τιμηση

f³⁵ κ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | τιμησει B,C,D,N,W [5%] NU

αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα.» § Καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν* τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. 7 Ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσεν† περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων· 8 Ἐγγίζει μοι‡ ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ § τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾶ, ἢ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. 9 Μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.»

That which defiles

10 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀκούετε καὶ συνίετε. 11 Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος —τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.» 12 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* εἶπον† αὐτῷ, «Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι‡ ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;» § 13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Πᾶσα φυτεία ἦν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. 14 Ἄφετε αὐτούς. Ὁδηγοί

§ 15:6 η την μητερα f³⁵ [25%] | 123 αυτου C,N,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU * 15:6 την εντολην f³⁵ N,W (98.5%) RP,HE,OC,CP,TR | τον νομον κC (1.1%) | τον λογον B,D (0.4%) NU † 15:7 προεφητευσεν f³⁵ N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | επροφητευσεν κB,C,D [1%] NU ‡ 15:8 εγγιζει μοι f³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [2%] NU § 15:8 τω στοματι αυτων και f³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [2%] NU * 15:12 αυτου f³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [2%] NU † 15:12 ειπον f³⁵ (κ)C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | λεγουσιν B,D [2%] NU ‡ 15:12 φαρισαιοι *rell* | 1 οι CP § 15:12 ακουσαντες τον λογον εσκανδαλισθησαν *rell* | 4123 OC

είσιν τυφλοὶ* τυφλῶν·† τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἔαν ὀδηγῆ, ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.»‡

15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, «Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.»§
 16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς* εἶπεν· «Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; 17 Οὐπω† νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται; 18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται· κάκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 19 Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. 20 Ταῦτά ἐστὶν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.»

A crumb for a little dog

21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.
 22 Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ‡ Χαριναία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξεληθοῦσα ἐκραύγασεν§ αὐτῷ,*

* 15:14 ὀδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ f³⁵ κ,C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 321 B(D) [2%] NU † 15:14 τυφλων f³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB,D [0.5%] ‡ 15:14 ἐμπεσοῦνται f³⁵ (D)W [30%] CP | πεσοῦνται κB,C [70%] RP,HE,OC,TR,NU § 15:15 ταυτην f³⁵ C,D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [1%] * 15:16 ιησους f³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1.5%] NU † 15:17 ουπω f³⁵ κ,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ου B,D [1%] NU ‡ 15:22 γυνη rell | 1 τις CP § 15:22 ἐκραυγασεν f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ἐκραζεν B,D [1%] NU | ἐκραξεν κ [1%] | ἐκραυγαζεν [1%] * 15:22 αυτω f³⁵ W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [5%] NU | οπισω αυτου D

λέγουσα· «Ἐλέησόν με, Κύριε, Υἱὲ[†] Δαυίδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.» ²³ Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες[‡] οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων[§] αὐτόν, λέγοντες, «Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν.» ²⁴ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.» ²⁵ Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν* αὐτῷ λέγουσα, «Κύριε, βοήθει μοι.» ²⁶ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.» ²⁷ Ἡ δὲ εἶπεν, «Ναί, Κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.» ²⁸ Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· «Ὡ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.» Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Food for 4,000 men

²⁹ Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. ³⁰ Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς,[†] καὶ ἐτέρους

† 15:22 υἱε f³⁵ κ,C [99%] RP,HE,OC,CP,TR | υἱος B,D,W [1%] NU ‡ 15:23 προσελθοντες rell | 1 αυτω CP § 15:23 ηρωτων f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ηρωτουں κB,C,D [0.5%] NU | ηρωτησαν [1%] * 15:25 προσεκυνησεν f³⁵ C,W [90%] RP,HE,OC,CP | προσεκυνει κB,D [10%] TR,NU † 15:30 τυφλους κωφους κυλλους f³⁵ [94%] RP,HE,OC,CP,TR | 213 C(W) [5%] | 132 κ [0.5%] NU | 312 B | 13 D

πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ,‡ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς·
 31 ὥστε τοὺς ὄχλους§ θαυμάσαι—βλέποντας κωφοὺς* λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς,† χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας—καὶ ἐδόξαζον‡ τὸν Θεὸν§ Ἰσραήλ.

32 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· «Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας* τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς νηστις† οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.» 33 Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,‡ «Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;» 34 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Πόσους ἄρτους ἔχετε;» Οἱ δὲ εἶπον,§ «Ἐπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.» 35 Καὶ ἐκέλευσεν* τοῖς ὄχλοις† ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν

‡ 15:30 του ιησου f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | αυτου κB,D [3%] NU § 15:31 τους οχλους f³⁵ B,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | τον οχλον κC,D [5%] NU * 15:31 κωφους *rell* | 1 ακουοντας αλαλους OC (small print) † 15:31 υγιεις f³⁵ [92%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 και κB,C,D,W [8%] NU ‡ 15:31 εδοξαζον f³⁵ κ [30%] CP | εδοξασαν B,C,D,N,W [70%] RP,HE,OC,TR,NU § 15:31 θεον *rell* | 1 του [2%] CP * 15:32 ημερας f³⁵ κN [30%] CP,TR | ημεραι B,C,D,W [70%] RP,HE,OC,NU † 15:32 νηστις f³⁵ κN [25%] | νηστεις B,C,D,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU ‡ 15:33 αυτου f³⁵ C,D,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [2%] NU § 15:34 ειπον *rell* | ειπαν κ [2%] NU | 1 αυτω D [1%] CP * 15:35 εκελευσεν f³⁵ C,N,W (97%) RP,HE,OC,CP,TR | κελευσας (1.7%) | παραγγελιας κB,D (1.3%) NU | one other variant † 15:35 τοις οχλοις f³⁵ N,W (78.8%) RP,HE,OC,CP,TR | τους οχλους C (19.2%) | τω οχλω κB,D (1.4%) NU | τον οχλον (0.3%) | three other variants (0.2%)

γῆν. ³⁶ Καὶ λαβὼν‡ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας,§ εὐχαριστήσας ἔκλασεν, καὶ ἔδωκεν* τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,† οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.‡ ³⁷ Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. Καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων,§ ἑπτὰ σφυρίδας πλήρεις. ³⁸ Οἱ δὲ ἐσθίουντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. ³⁹ Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη* εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγδαλά.†

16

The sign of the prophet Jonah

¹ Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδειξαι* αὐτοῖς. ² Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Ὁψίας γενομένης λέγετε, <Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός>· ³ καὶ πρωί, <Σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ

‡ **15:36** και λαβων **f**³⁵ C,N,W (97.2%) RP,HE,OC,CP,TR | ελαβεν κB,D (2.8%) NU § **15:36** ιχθυας **f**³⁵ C,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 και κB,D [3%] NU * **15:36** εδωκεν **f**³⁵ C,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | εδιδου κB,D [3%] NU † **15:36** αυτου **f**³⁵ C,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [3%] NU ‡ **15:36** τω οχλω **f**³⁵ C,D,N,W [96%] RP,HE,CP,TR | τοις οχλοις κB [4%] OC,NU § **15:37** ησαν το περισσευον των κλασματος **f**³⁵ κ,C,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 23451 B,D [1.5%] NU * **15:39** ενεβη **f**³⁵ κB [30%] RP,OC,TR,NU | ανεβη C,N,W [70%] HE,CP | ενβαινει D † **15:39** μαγδαλα **f**³⁵ [98%] RP,HE,OC,CP,TR | μαγδαλαν C,N,W [2%] | μαγαδαν κB(D)NU * **16:1** επιδειξαι *rell* | υποδειξαι CP

στυγνάζων ὁ οὐρανός.» Ὑποκριταί,† τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε.‡ 4 Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.»§ Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

“Beware of the leaven of the Pharisees”

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. 6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.» 7 Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες ὅτι «Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.» 8 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς,† «Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;‡ 9 Οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; 10 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;

† 16:3 υποκριται f³⁵ [94%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — C,D,W [3%] | (omit verses 2b-3 xB [3%]) ‡ 16:3 from οφιας, verse 2, to δυνασθε, end of verse 3 f³⁵ C,D,N,W [97%] RP,HE,CP,TR[NU] [OC adds γνωνα] | — xB [3%] § 16:4 του προφητου f³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — xB,D [1%] NU * 16:5 αυτου f³⁵ N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — xB,C,D [2%] NU † 16:8 αυτοις f³⁵ C [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — xB,D,W [10%] NU ‡ 16:8 ελαβετε f³⁵ C,W (97.4%) RP,HE,OC,CP,TR | ελαβομεν (0.6%) | εχετε xB,D (1.7%) NU | long omissions (0.2%)

11 Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου[§] εἶπον ὑμῖν προσέχειν* ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;» 12 Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου,† ἀλλὰ‡ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

Jesus openly declares His death and ministers on that basis

13 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι,[§] τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου;» 14 Οἱ δὲ εἶπον,* «Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν.» 15 Λέγει αὐτοῖς, «Ἑμεῖς δέ, τίνα με λέγετε εἶναι;» 16 Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν, «Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.» 17 Καὶ ἀποκριθεὶς† ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· «Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ

§ 16:11 αρτου f³⁵ D,W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | αρτων κB,C [10%] NU | αρτους [0.5%] * 16:11 προσεχειν f³⁵ W [95.5%] RP,HE,OC,CP,TR | προσεχετε D [1%] | προσεχετε δε κB,C [1.5%] NU | αλλα προσεχετε [1%] | two other variants [1%] † 16:12 του αρτου f³⁵ C,W (94.2%) RP,HE,OC,CP,TR | των αρτων B (1.3%) NU | — D (0.7%) | των φαρισαιων και σαδδουκαιων κ (0.4%) | three other variants (0.4%) | long omissions (3%) ‡ 16:12 αλλα f³⁵ κB,C,D,W [75%] RP,HE,CP,NU | αλλ [25%] OC,TR § 16:13 με λεγουσιν οι ανθρωποι ειναι f³⁵ [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 2345 B [0.5%] NU | 21345 C,W [0.5%] | 3452 κ | 13425 D | one other variant * 16:14 ειπον *rell* | ειπαν B [0.5%] NU † 16:17 και αποκριθεις f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 δε κB,D [3%] NU

καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ¹⁸ Κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτη τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι Ἰδοῦ οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ¹⁹ Καὶ‡ δώσω σοι τὰς κλεῖς§ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

²⁰ Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ* ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν† ὁ Χριστός. ²¹ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα‡ καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. ²² Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, λέγων, «Ἰλεώς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.» ²³ Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ· «Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ,§ ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.»

How to save your life

‡ **16:19** καὶ **f**³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — **κ**B,D [1%] NU
 § **16:19** κλεις **f**³⁵ C,D [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | κλειδας **κ**B,W [0.5%] NU * **16:20** αὐτου **f**³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — **κ**B,C,D [1%] NU † **16:20** ἐστιν **f**³⁵ **κ**B [35%] NU | † ἰησοῦς C(D)W [65%] RP,HE,OC,CP,TR ‡ **16:21** ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα **f**³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 **κ**B,D [3%] NU § **16:23** μου εἰ **f**³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 C [0.5%] | 2 ἐμου **κ**B [2%] NU | 2 ἐμοι D [0.5%] | one other variant

24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω* μοι. 25 Ὃς γὰρ ἂν† θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὕρησει αὐτήν. 26 Τί γὰρ ὠφελεῖται‡ ἄνθρωπος ἂν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; Ἥ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 27 Μέλλει γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. 28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,§ εἰσὶν τινες* ὧδε ἐστῶτες† οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται‡ θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.»

17

Jesus meets with Moses and Elijah

1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς

* **16:24** ἀκολουθειτω *rell* | ἀκολουθητω CP † **16:25** ἂν **f**³⁵ D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εἰαν κB,C [1%] NU ‡ **16:26** ὠφελεῖται **f**³⁵ C,D,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ὠφεληθησεται κB [3%] NU § **16:28** ὑμιν **f**³⁵ C,D,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 οτι κB [4%] NU * **16:28** τινες **f**³⁵ W [85%] RP,HF | 1 των κB,C,D [15%] OC,CP,TR,NU † **16:28** ἐστῶτες **f**³⁵ W [85%] RP,HF | ἐστηκοτων [10%] OC,CP,TR | ἐστῶτων κB,C,D [5%] NU ‡ **16:28** γεύσωνται *rell* | γεύσονται [5%] CP

ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. ² Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο* λευκὰ ὡς τὸ φῶς. ³ Καὶ ἰδού, ὤφθησαν† αὐτοῖς Μωσῆς‡ καὶ Ἡλίας§ μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.* ⁴ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ, «Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν† ὧδε τρεῖς σκηνάς· σοὶ μίαν καὶ Μωσεῖ‡ μίαν καὶ μίαν Ἡλία.»§ ⁵ Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδού, νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ ἰδού, φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. Αὐτοῦ ἀκούετε.»* ⁶ Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσον† ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. ⁷ Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἤψατο αὐτῶν καὶ‡ εἶπεν, «Ἐγέρθητε

* **17:2** εγενετο f³⁵ κB,C,D,W [40%] OC,CP,TR,NU | εγενοντο [60%] RP,HF | — [0.5%] † **17:3** ωφθησαν f³⁵ C,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR | ωφθη κB,D [4%] NU ‡ **17:3** μωσης f³⁵ C [90%] RP,HF,OC,CP,TR | μωσης κB,D,W [10%] NU § **17:3** ἡλιας *rell* | ἡλιας TR * **17:3** μετ αυτου συλλαλουντες f³⁵ C(D) [99%] RP,HF,OC,CP,TR | 312 (κB,W) [1%] NU † **17:4** ποιησωμεν f³⁵ D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ποιησω κB,C [0.5%] NU ‡ **17:4** μωσει f³⁵ [50%] OC | μωση C [47%] RP,HF,CP,TR | μωσει κB,D [2%] NU | μωση [1%] | μωσι W § **17:4** μιαν ηλια f³⁵ (B) [90%] RP,HF,OC,CP,TR | 21 (κ)C(D)(W) [10%] NU * **17:5** αυτου ακουετε f³⁵ C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | 21 κB,D [1%] NU † **17:6** επεσον *rell* | επεσαν κB,C,D,W [2%] NU ‡ **17:7** προσελθων ο ιησους ηψατο αυτων και f³⁵ C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | 1236 αφαμενος 5 [1%] | προσηλθεν 236 αφαμενος 5 κB [0.5%] NU | προσηλθεν 236 ηψατο 56 D

καὶ μὴ φοβεῖσθε.» ⁸ Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν[§] μόνον.

Elijah and 'Elijah'

⁹ Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ* τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, «Μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ.»[†] ¹⁰ Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,[‡] λέγοντες, «Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἥλιαν δεῖ ἔλθειν πρῶτον;» ¹¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς[§] ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς* «Ἥλιος μὲν ἔρχεται πρῶτον,[†] καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. ¹² Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι <Ἥλιος> ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' [‡] ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. Οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.» ¹³ Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

A tough kind of demon

§ 17:8 τον ιησουν f³⁵ C(D) [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αυτον 2 B [0.5%] NU | 2 αυτον κ [1%] | 2 W * 17:9 εκ rell | απο [5%] OC,TR † 17:9 αναστη f³⁵ κC(W) [99.8%] RP,HE,OC,CP,TR | εγερθη B,D [0.2%] NU ‡ 17:10 αυτου f³⁵ B,C,D [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κW [1%] NU § 17:11 ιησους f³⁵ C [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,W [3%] NU * 17:11 αυτοις f³⁵ κC [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — B,D,W [1%] NU † 17:11 πρωτον f³⁵ C [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,W [3%] NU ‡ 17:12 αλλ f³⁵ κB [50%] OC,CP,TR | αλλα C,D,W [50%] RP,HE,NU

14 Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν[§] πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν,* καὶ λέγων· 15 «Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιαζέται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. 16 Καὶ προσήνεγκα αὐτόν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτόν θεραπεῦσαι.» 17 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ὡ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν;† Ἔως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτόν ὧδε.» 18 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον· καὶ ἰάθη‡ ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον, «Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;» 20 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν[§] αὐτοῖς· «Διὰ τὴν ἀπιστίαν* ὑμῶν. Ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, <Μετάβηθι† ἐντεῦθεν‡ ἐκεῖ,> καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν

§ 17:14 αὐτων f³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%]

NU * 17:14 αὐτον *rell* | αὐτω [5%] TR | εμπροσθεν αὐτου D | αὐτων [0.5%] | — [0.5%] † 17:17 εσομαι μεθ υμων

f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 κB,C,D [3%] NU ‡ 17:18 ιαθη f³⁵ [20%] | εθεραπευθη κB,C,D,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU

§ 17:20 ιησους ειπεν f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | λεγει κB,D [3%] NU

* 17:20 απιστιαν f³⁵ C,D,W (98.3%) RP,HE,OC,CP,TR | ολιγοπιστιαν κB (1.5%) NU | — (0.1%) † 17:20 μεταβηθι f³⁵ C,D,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | μεταβα κB [3%] NU ‡ 17:20

εντευθεν f³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ενθεν κB,D [1%] NU

ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. ²¹ Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστεία.» §

²² Ἀναστρεφόμενων* δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, † εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, ²³ καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.» Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Money from a fish

²⁴ Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοῦμ, ‡ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπον, § «Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ* δίδραχμα;» ²⁵ Λέγει, «Ναί.» Καὶ ὅτε εἰσῆλθον † εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· «Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἰῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;» ²⁶ Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, ‡ «Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων.» Ἐφῆ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

§ **17:21** whole verse **f**³⁵ C,D,W (99.4%) RP,HE,OC,CP,TR | — κB (0.6%) NU * **17:22** αναστρεφομενων **f**³⁵ C(D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | συστρεφομενων κB [1%] NU † **17:22** εν τη γαλιλαια *rell* | εις την γαλιλαιαν OC ‡ **17:24** καπερναουμ **f**³⁵ C [99%] RP,HE,OC,CP,TR | καφαρναουμ κB,D,W [1%] NU § **17:24** ειπον *rell* | ειπαν B(D)NU * **17:24** τα **f**³⁵ B,C [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κD | το W [0.5%] † **17:25** οτε εισηλθον **f**³⁵ [25%] | 1 εισηλθεν (W) [72%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 ηλθον C [1%] | ελθοντα B [1%] NU | εισελθοντα κ | εισελθοντων [1%] | εισελθοντι D | one other variant [the reference is to the group, including Jesus.] ‡ **17:26** λεγει αυτω ο πετρος **f**³⁵ (C)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ειποντες δε B [1%] NU | ο δε εφη απο των αλλοτριων ειποντες δε κ | 12 D

«Ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. 27 Ἴνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν§ θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα* πρῶτον ἰχθὺν ἄρον. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.»

18

How to be 'big' in the Kingdom

1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες, «Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;» 2 Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς* παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν· 3 «Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 Ὅστις οὖν ταπεινώσει† ἐαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

About offenses

5 »Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐν‡ ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. 6 Ὅς δ' ἂν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων

§ 17:27 την f³⁵ D [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,W [10%] NU

* 17:27 αναβαντα f³⁵ κB,D [40%] OC,TR,NU | αναβαινοντα W [60%] RP,HE,CP * 18:2 ο ιησους f³⁵ D,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [3%] NU † 18:4 ταπεινωσει *rell* | ταπεινωση [5%] TR ‡ 18:5 παιδιον τοιουτου εν f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 D [1%] | 31 τοιουτο B [2%] NU | 132 [0.5%] | 13 τοιουτο κ | 1 τοιουτο 3 W | two other variants

τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῆ μύλος ὀνικὸς εἰς[§] τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. ⁷ Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν* ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ† δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

⁸ »Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ‡ καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν,[§] ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. ⁹ Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν Γέενναν τοῦ πυρός.

God loves children

¹⁰ »Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

¹¹ Ἦλθεν γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου σῶσαι* τὸ

§ **18:6** εἰς **f**³⁵ W [95%] RP,HE,OC | ἐπι D,N [3%] CP,TR | περι κB [2%] NU | one other variant * **18:7** ἐστιν **f**³⁵ κD,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — B,N [3%] NU † **18:7** ἐκείνω **f**³⁵ B,N(W) [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κD [1%] NU ‡ **18:8** αὐτὰ **f**³⁵ N,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | αὐτον κB,D [5%] NU | one other variant § **18:8** χωλον ἢ κυλλον **f**³⁵ D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 321 κB [0.5%] NU * **18:11** σωσαι **f**³⁵ D,N,W (83.7%) RP,HE,OC,CP,TR | ζητησαι και 1 (14.8%) | [κB (1.5%) NU omit the whole verse]

ἀπολωλός.† 12 Τί ὑμῖν δοκεῖ; Ἐὰν γένηται τι ἐν ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεις‡ τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη§ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; 13 Καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ’ αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. 14 Οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται εἷς* τῶν μικρῶν τούτων.

Handling a recalcitrant brother

15 »Ἐὰν δὲ ἀμάρτη† εἰς σε‡ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε,§ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. 16 Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. 17 Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἶπε τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Agreeing in prayer

† 18:11 the whole verse f³⁵ D,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1.5%] NU ‡ 18:12 αφεις f³⁵ κN,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | αφησει B [2%] NU | αφησι D § 18:12 ορη f³⁵ κN,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 και B,D [2%] NU * 18:14 εις f³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | εν κB,D,N [2%] NU † 18:15 αμαρτη f³⁵ W [25%] CP | αμαρτηση κB,D,N [74%] RP,HE,OC,TR,NU | αμαρτει [0.5%] | αμαρτησει [0.5%] [2nd or 1st aorist?] ‡ 18:15 εις σε f³⁵ D,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [1%] § 18:15 υπαγε f³⁵ κB,D [30%] NU | 1 και N,W [70%] RP,HE,OC,CP,TR

18 »Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἔαν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ,* καὶ ὅσα ἔαν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.† 19 Πάλιν ἀμὴν‡ λέγω ὑμῖν ὅτι ἔαν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν§ ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἔαν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. 20 Οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.»

About forgiveness

21 Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν,* «Κύριε, ποσάκις ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἐπτάκις;» 22 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Οὐ, λέγω σοι, ἕως ἐπτάκις, ἀλλ'† ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.

23 »Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. 24 Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 Μὴ

* **18:18** τω ουρανω **f**³⁵ N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 B [0.5%] NU | τοις ουρανοις κD [1%] † **18:18** τω ουρανω **f**³⁵ N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 κB [0.5%] NU | τοις ουρανοις D [1%] ‡ **18:19** αμην **f**³⁵ B [95%] RP,HE,OC,CP[NU] | — κD [4%] TR | δε N,W [1%] § **18:19** υμων συμφωνησωσιν **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | εξ 12 [1.5%] | 1 συμφωνησουσιν N [0.5%] | 2 εξ 1 B [1%] NU | συμφωνησουσιν εξ 1 κD [0.5%] | two other variants * **18:21** αυτω ο πετρος ειπεν **f**³⁵ N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 2341 B [1%] NU | 234 κ | 341 D † **18:22** αλλ *rell* | αλλα B,D [0.5%] NU

ἔχοντος δὲ αὐτοῦ‡ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ§ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναικὰ αὐτοῦ* καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν,† καὶ ἀποδοθῆναι. 26 Πεσῶν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνη αὐτῷ λέγων, <Κύριε,‡ μακροθύμησον ἐπ’ ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.>§ 27 Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

28 »Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὔρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. Καὶ κρατήσας αὐτόν ἔπνιγεν, λέγων, <Ἀπόδος μοι* εἴ† τι ὀφείλεις.> 29 Πεσῶν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ‡ παρεκάλει αὐτόν, λέγων, <Μακροθύμησον ἐπ’ ἐμοί, καὶ§ ἀποδώσω σοι.> 30 Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως οὔ* ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον. 31 Ἴδόντες δὲ† οἱ σύνδουλοι

‡ 18:25 αὐτου *rell* | αὐτω CP § 18:25 αὐτου **f**³⁵ N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU * 18:25 αὐτου **f**³⁵ D,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1%] NU † 18:25 εἶχεν **f**³⁵ κD,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εχει B [1%] NU ‡ 18:26 κυριε **f**³⁵ κW [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — B,D [1%] NU § 18:26 σοι αποδωσω **f**³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB [3%] NU | 2 D * 18:28 μοι **f**³⁵ C [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,W [3%] NU † 18:28 ει *rell* | ο [5%] TR ‡ 18:29 εις τους ποδας αὐτου **f**³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D [3%] NU (easy homoioteleuton) § 18:29 και *rell* | 1 παντα W [10%] TR * 18:30 ου **f**³⁵ D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [0.5%] NU † 18:31 δε **f**³⁵ C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ουν κB,D [0.5%] NU

αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν‡ πάντα τὰ γενόμενα. ³² Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· «Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. ³³ Οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ§ σε ἠλέησα;» ³⁴ Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασιανισταῖς ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.*

³⁵ »Οὕτως καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος† ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.»‡

Jesus ministers in Perea—29/30

AD

19

¹ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. ² Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

Jesus denies divorce

‡ **18:31** εαυτων *rell* | αυτων D [10%] TR § **18:33** και
 εγω **f**³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | καγω **p**²⁵ xB,D [1%] NU
 * **18:34** αυτω **f**³⁵ x,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — B,D [1%] NU
 † **18:35** επουρανιος **f**³⁵ C,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | ουρανιος
 xB,D [5%] NU ‡ **18:35** τα παραπτωματα αυτων **f**³⁵ C,W [99%]
 RP,HE,OC,CP,TR | — xB,D [1%] NU (possible homoioteleuton)

3 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ* Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ,† «Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;» 4 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς;‡ «Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας§ ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; 5 Καὶ εἶπεν, ᾠνεκεν* τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ† καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται‡ πρὸς τὴν γυναῖκα§ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.» 6 Ὡστε οὐκέτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.» 7 Λέγουσιν αὐτῷ, «Τί οὖν Μωσῆς* ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;»† 8 Λέγει αὐτοῖς ὅτι «Μωσῆς‡ πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. 9 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ

* 19:3 οἱ f³⁵ κD [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — ϕ²⁵B,C,W [5%] NU
 † 19:3 αὐτῷ f³⁵ W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C(D) [5%] NU
 ‡ 19:4 αὐτοῖς f³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU
 § 19:4 ποιήσας f³⁵ κ,C,D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | κτισας B [1%] NU * 19:5 ενεκεν f³⁵ C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ενεκα κB [0.5%] NU † 19:5 αὐτοῦ f³⁵ C [50%] OC,CP | — κB,D,W [50%] RP,HE,TR,NU ‡ 19:5 προσκολληθησεται f³⁵ κC [90%] RP,HE,CP,TR | κολληθησεται B,D,W [10%] OC,NU
 § 19:5 προς την γυναικα f³⁵ [20%] | τη γυναικι κB,C,D,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU * 19:7 μωσης *rell* | μωυσης B(D)N,W [5%] NU † 19:7 αυτην f³⁵ B,C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κD [1%] ‡ 19:8 μωσης *rell* | μωυσης B(D)N,W [5%] NU

πορνεία,§ καὶ γαμήση* ἄλλην μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.»†
 10 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,‡ «Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμήσαι.» 11 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον τοῦτου,§ ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 Εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν* οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω.»

Jesus blesses children

13 Τότε προσηνέχθη† αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῆ αὐτοῖς‡ καὶ προσεύξεται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. 14 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, «Ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρὸς με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ

§ 19:9 μη επι πορνεια f³⁵ κ,C,N,W [95%] RP,HE,OC,CP,NU | ει 123 [3%] TR | παρεκτος λογου πορνειας B,D [2%] * 19:9 γαμηση *rell* | γαμησει [5%] CP † 19:9 και ο απολελυμενην γαμησας μοιχαται f³⁵ B [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — κD [0.5%] NU | 123 γαμων 5 C,N,W [4.5%] | ωσαυτως 12 γαμων 35 φ²⁵ ‡ 19:10 αυτου f³⁵ φ²⁵ D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [0.5%] § 19:11 τουτου f³⁵ κ,C,D,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — B [1%] * 19:12 εγεννηθησαν *rell* | εγεννηθησαν [1%] CP † 19:13 προσηνεχθη f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,TR | προσηνεχθησαν κB,C,D [3%] CP,NU ‡ 19:13 τας χειρας επιθη αυτοις *rell* | 3412 [1%] OC

βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» ¹⁵ Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας § ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

It is difficult for a rich person to enter the Kingdom

¹⁶ Καὶ ἰδοῦ, εἷς τις* προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, † «Διδάσκαλε ἀγαθέ, ‡ τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;» § ¹⁷ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· «Τί με λέγεις ἀγαθόν;* Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. † Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, ‡ τήρησον τὰς ἐντολάς.» ¹⁸ Λέγει αὐτῷ, «Ποίας;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Τὸ <Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις, ¹⁹ Τίμα τὸν πατέρα § καὶ τὴν μητέρα,>* καὶ <Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.>» ²⁰ Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος·

§ **19:15** αυτοις τας χειρας f³⁵ C,W [96%] RP,HE,CP,TR | 231 B,D [3%] OC,NU | 23 επ αυτους κ | 23 [1%] * **19:16** τις f³⁵ [25%] | — κB,C,D,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU † **19:16** ειπεν αυτω f³⁵ C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB [2%] NU | λεγει 2 D ‡ **19:16** αγαθε f³⁵ C,W (99%) RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D (1%) NU § **19:16** ποιησω ινα εχω ζωην αιωνιον f³⁵ (W) [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 12 σχω 45 B,C,D [0.5%] NU | ποιησας 45 κληρονομησω κ [1%] * **19:17** λεγεις αγαθον f³⁵ C,W (99%) RP,HE,OC,CP,TR | ερωτας περι του αγαθου κB(D) (0.9%) NU | — (0.2%) † **19:17** ουδεις αγαθος ει μη εις ο θεος f³⁵ C,W (99.1%) RP,HE,OC,CP,TR | εις (-ε. B) εστιν ο αγαθος κ(B) (0.3%) NU | εις εστιν αγαθος D (0.6%) ‡ **19:17** εισελθειν εις την ζωην f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 2341 κB,C(D) [3%] NU § **19:19** πατερα rell | 1 σου W [35%] TR * **19:19** μητερα rell | 1 σου [5%] CP

«Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην† ἐκ νεότητός μου.‡ Τί ἔτι ὑστερῶ;» 21 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός§ πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ.* καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.» 22 Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι δυσκόλως πλούσιος† εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 24 Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν‡ ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.»§ 25 Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* ἔξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, «Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;» 26 Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά.»†

† 19:20 εφυλαξαμην f³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εφυλαξα κB,D [1.5%] NU ‡ 19:20 εκ νεοτητος μου f³⁵ C,W (99%) RP,HE,OC,CP,TR | — κB (1%) NU | 12 D § 19:21 δος f³⁵ κC,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 τοις B,D [0.5%] [NU] * 19:21 ουρανω f³⁵ κW [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ουρανοις B,C,D [0.5%] NU † 19:23 δυσκολως πλουσιος f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,C,D [3%] NU ‡ 19:24 διελθειν f³⁵ B,D [90%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | εισελθειν κ,C,W [10%] § 19:24 εις την βασιλειαν του θεου εισελθειν f³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 612345 B,D [0.5%] NU | 12345 κ [0.5%] | 123 των ουρανων [0.5%] * 19:25 αυτου f³⁵ W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D [10%] NU † 19:26 παντα δυνατα f³⁵ B,C,W [70%] RP,HE,CP,NU | 21 κ [0.5%] | 12 εστιν D [30%] OC,TR

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· «Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;»
 28 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς, οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε[‡] καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους,[§] κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.
 29 Καί, πᾶς ὃς* ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς[†] ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται,[‡] καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. 30 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ[§] ἔσχατοι πρῶτοι.

20

The desperate landowner

1 »Ὁμοία γάρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτῳ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα

‡ 19:28 καθίσεσθε f³⁵ C,D [94%] RP,HE,OC,CP,TR | καθισσεσθε xB,W [5%] NU | καθεσθησεσθε [1%] | two other readings
 § 19:28 θρονους *rell* | θρονων CP * 19:29 ος f³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP,TR | οστις xB,C,D,W [10%] NU † 19:29 οικιας η αδελφους η αδελφας η πατερα η μητερα η γυναικα η τεκνα η αγρους f³⁵ W [66%] RP,HE,OC,TR | οικιαν 2-15 f^{35pt} [30%] CP | 1-9,12-15 B [0.5%] NU | 3-15 x [0.5%] | 3-15,21 C [1%] | 1-5,8-9,12-15 D | 3-6 γονεις 12-15,21 [1%] | at least three further variations ‡ 19:29 ληψεται *rell* | λημψεται xB,C,D,W [1%] NU
 § 19:30 και *rell* | 1 οι C [5%] CP

αὐτοῦ. ² Καὶ συμφωνήσας* μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. ³ Καὶ ἐξελθὼν περὶ† τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς. ⁴ Καὶ ἐκείνοις‡ εἶπεν, «Ἐπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ἦ δίκαιον δώσω ὑμῖν.» Οἱ δὲ ἀπῆλθον. ⁵ Πάλιν§ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην* ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. ⁶ Περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν† ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας ἀργούς,‡ καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;» ⁷ Λέγουσιν αὐτῷ, «Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο.» Λέγει αὐτοῖς, «Ἐπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ἦ δίκαιον λήψεσθε.»§ ⁸ Ὁψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, «Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.» ⁹ Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον

* **20:2** και συμφωνησας **f**³⁵ [85%] RP,HE,OC,CP | 2 δε κB,C,D,W [15%] TR,NU † **20:3** περι *rell* | 1 την C [5%] TR ‡ **20:4** και εκεινοις **f**³⁵ κB,W [90%] RP,HE,OC,CP,NU | κακεινοις C,D [10%] TR § **20:5** παλιν **f**³⁵ B,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 δε κ,C,D [1%] [NU] * **20:5** ενατην **f**³⁵ κB,C,W [90%] RP,HE,OC,CP,NU | εννατην (D) [10%] TR † **20:6** ωραν **f**³⁵ C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU ‡ **20:6** αργους **f**³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU § **20:7** και ο εαν η δικαιον ληψεσθε **f**³⁵ (C,N,W) [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU

ἀνὰ δηνάριον. ¹⁰ Ἐλθόντες δὲ* οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα† λήψονται‡ καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.§ ¹¹ Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, ¹² λέγοντες ὅτι* <Οὔτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασιν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν κάδυσωνα.> ¹³ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν·† <Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. Οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ¹⁴ Ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπαγε. Θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ¹⁵ Ἡ‡ οὐκ ἔξοστὴν μοι ποιῆσαι ὃ θέλω§ ἐν τοῖς ἔμοις; Εἰ* ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστὶν ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι;> ¹⁶ Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. Πολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.»†

Jesus alerts the disciples, again

* **20:10** ἐλθοντες δε **f**³⁵ κ, W [97.5%] RP, HE, OC, CP, TR | και 1 B, C, D [2%] NU | 12 και N [0.5%] † **20:10** πλειονα **f**³⁵ κ [97%] RP, HE, OC, CP, TR | πλειον B, C, N, W [3%] NU | πλειω D ‡ **20:10** ληψονται *rell* | λημψονται κB, C, D, W [1%] NU | λημψοντε N § **20:10** και αυτοι ανα δηναριον **f**³⁵ D, W [99%] RP, HE, OC, CP, TR | 3412 B | το 3412 κ [0.5%] [NU] | 34 το 12 C | 12 το 34 N * **20:12** οτι **f**³⁵ C, N, W [99.5%] RP, HE, OC, CP, TR | — κB, D [0.5%] NU † **20:13** ειπεν ενι αυτων **f**³⁵ C, N, W [99%] RP, HE, OC, CP, TR | 231 κD [0.5%] NU | 321 B | one other variant ‡ **20:15** η **f**³⁵ κ, C, N, W [99.5%] RP, HE, OC, CP, TR [NU] | — B, D [0.5%] § **20:15** ποιησαι ο θελω **f**³⁵ C, N [97%] RP, HE, OC, CP, TR | 231 κB, D [3%] NU | 1 ως 3 W * **20:15** ει **f**³⁵ [85%] RP, HE, OC, CP, TR | η κB, C, D, N, W [15%] NU † **20:16** πολλοι γαρ εισιν κλητοι ολιγοι δε εκλεκτοι **f**³⁵ C, D, N, W (98.5%) RP, HE, OC, CP, TR | — κB (1.5%) NU

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν τοὺς δώδεκα μαθητὰς‡ κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 18 «Ἴδού, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινουῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.»*

Selfish ambition rebuked

20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ'† αὐτοῦ. 21 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, «Τί θέλεις;» Λέγει αὐτῷ, «Εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων‡ σου§ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.» 22 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ * τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι

‡ 20:17 μαθητας f³⁵ B,C,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κD [1.5%] § 20:17 εν τη οδω και f³⁵ C,D,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 4123 κB [3%] NU * 20:19 αναστησεται f³⁵ B,D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εγερωθησεται κC,N [1%] NU † 20:20 παρ f³⁵ κC,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | απ B,D [0.5%] NU ‡ 20:21 ευωνυμων *rell* | ευωνιμων CP § 20:21 σου *rell* | — D [5%] TR * 20:22 η f³⁵ C,N,W [90%] RP,HE,OC,CP | και [9%] TR | — κB,D [1%] NU

βαπτισθῆναι;»[†] Λέγουσιν αὐτῷ, «Δυνάμεθα.»
²³ Καὶ[‡] λέγει αὐτοῖς· «Τὸ μὲν ποτήριόν μου
 πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
 βαπτισθήσεσθε,[§] τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου
 καὶ ἐξ ἐωνύμων μου* οὐκ ἔστιν ἐμὸν[†] δοῦναι,
 ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου.»

²⁴ Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν
 περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ²⁵ Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· «Οἴδατε ὅτι
 οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν
 αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν
 αὐτῶν· ²⁶ οὐχ οὕτως δὲ[‡] ἔσται[§] ὑμῖν. Ἀλλ'
 ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι ἔσται*
 ὑμῶν διάκονος, ²⁷ καὶ ὅς ἐάν[†] θέλῃ ἐν ὑμῖν
 εἶναι πρῶτος ἔσται[‡] ὑμῶν δοῦλος· ²⁸ ὡσπερ ὁ
 Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου—οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι,
 ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν.»

Two blind men

[†] **20:22** το βαπτισμα ο εγω βαπτίζομαι βαπτισθηναι **f**³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU [‡] **20:23** και **f**³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [2%] NU [§] **20:23** και το βαπτισμα ο εγω βαπτίζομαι βαπτισθησεσθε **f**³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU * **20:23** μου **f**³⁵ N,W [85%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D [15%] NU [†] **20:23** εμον **f**³⁵ κB,N [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 τουτο C,D,W [3%] [NU] [‡] **20:26** δε **f**³⁵ C [85%] RP,HE,CP,TR | — κB,D,W [15%] OC,NU [§] **20:26** εσται **f**³⁵ [20%] | 1 εν κB,C,D,N,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU * **20:26** εσται *rell* | εστω [10%] TR [†] **20:27** εαν **f**³⁵ C,N [99%] RP,HE,OC,CP,TR | αν κB,D,W [0.5%] NU | — [0.5%] [‡] **20:27** εσται **f**³⁵ **π**⁴⁵ C,N,W [35%] OC,CP,NU | εστω B [65%] RP,HE,TR | εστε κD

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχῶ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. 30 Καὶ ἰδοῦ, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν, λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, § Υἱὸς Δαυίδ.» 31 Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν, οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον,* λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, Υἱὸς Δαυίδ.» 32 Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν, «Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;» 33 Λέγουσιν αὐτῷ, «Κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν† ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.»‡ 34 Σπλαγχνισθεῖς§ δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν,* καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί,† καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

The last week

21

The triumphal entry—Sunday, 03/31/30 AD

§ 20:30 ελεησον ημας κυριε f³⁵ p⁴⁵C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | 312 B [0.5%] | 12 ιησου κ [1%] | 123 ιησου N | 12 D [0.5%] * 20:31 εκραζον f³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | εκαρξαν κB,D [1%] NU | εκραυγασαν p⁴⁵ | εκραυγαζον [1%] † 20:33 ανοιχθωσιν f³⁵ C,N [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ανοιγωσιν B [3%] NU | αυγωσιν κD | ανεωχθωσιν W ‡ 20:33 ημων οι οφθαλμοι f³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 (υμων κ) (κ)B,D [1%] NU § 20:34 σπλαγχνισθεις *rell* | σπλαχνισθεις CP * 20:34 των οφθαλμων αυτων f³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 12 αυτου κ | 1 ομματων 3 D [1%] NU | 31 ομματων B † 20:34 αυτων οι οφθαλμοι f³⁵ C,N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [2%] NU

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἤλθον εἰς Βηθσφαγή,* πρὸς† τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν, τότε ὁ ‡ Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητάς, 2 λέγων αὐτοῖς· «Πορεύθητε§ εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι* ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὐρήσετε ὄνον δεδεμένην,† καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς. Λύσαντες ἀγάγετέ μοι. 3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι ᾿Ο Κύριος αὐτῶν χρειὰν ἔχει· εὐθέως‡ δὲ ἀποστέλλει§ αὐτούς.» 4 Τοῦτο δὲ ὅλον* γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· 5 «Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ᾿Ιδοῦ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται σοι, πραῦς καὶ ἐπιβεβηκῶς ἐπὶ ὄνον, καὶ† πῶλον, υἱὸν ὑποζυγίου.» 6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν‡ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 7 ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω§ αὐτῶν

* 21:1 βηθσφαγή f³⁵ N,W [85%] RP,HE,OC,CP | βηθφαγη κB,C,D [15%] TR,NU | three other spellings † 21:1 πρὸς f³⁵ κC,D,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εἰς B [0.5%] NU ‡ 21:1 ο f³⁵ κ(N)W [93%] RP,HE,OC,CP,TR | — B,C,D [7%] NU § 21:2 πορευθητε f³⁵ C,N,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | πορευεσθε κB,D [4%] NU | one other variant * 21:2 απεναντι f³⁵ N,W [95%] RP,HE,OC,TR | κατεναντι κB,C,D [5%] CP,NU † 21:2 δεδεμενην *rell* | δεδεμενον CP ‡ 21:3 ευθεως f³⁵ C(D)N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ευθυς κB [1%] NU § 21:3 αποστέλλει f³⁵ C,N,W [96%] RP,HE,OC,CP | αποστέλει κB,D [4%] TR,NU | one other variant * 21:4 ολον f³⁵ B,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κC,D [1%] NU † 21:5 και f³⁵ C,D,W (98%) RP,HE,OC,CP,TR | 1 επι κB,N (2%) NU ‡ 21:6 προσεταξεν f³⁵ κN,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | συνεταξεν B,C,D [0.5%] NU § 21:7 επανω f³⁵ C,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | επι κB,D [2%] NU | — [1%]

τὰ ἱμάτια αὐτῶν,* καὶ ἐπεκάθισεν† ἐπάνω αὐτῶν. ⁸ Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν αὐτῶν‡ τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννουν ἐν τῇ ὁδῷ. ⁹ Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες§ καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· «Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαυίδ.» «Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.» «Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.» ¹⁰ Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, «Τίς ἐστὶν οὗτος;» ¹¹ Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, «Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς, ὁ προφήτης* ὁ ἀπὸ Ναζαρετ† τῆς Γαλιλαίας.»

The second cleansing of the temple

¹² Καὶ εἰσῆλθεν ὁ † Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν τοῦ Θεοῦ§ καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς. ¹³ Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Γέγραπται, <Ὁ οἶκός

* **21:7** αυτων **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU † **21:7** επεκαθισεν rell | επεκαθισαν [2%] some TRs | εκαθισεν N,W [4%] | εκαθισαν κ | εκαθητο D | two further variants ‡ **21:8** αυτων **f**³⁵ D,W [30%] | εαυτων κB,C,N [70%] RP,HE,OC,CP,TR,NU § **21:9** προαγοντες **f**³⁵ N,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 αυτον κB,C,D [2%] NU * **21:11** ιησους ο προφητης **f**³⁵ C,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 κB,D [0.5%] NU | 23 [1%] † **21:11** ναζαρετ **f**³⁵ N,W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | ναζαρεθ κB,C,D [10%] NU ‡ **21:12** ο **f**³⁵ D,N [92%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,W [8%] NU § **21:12** του θεου **f**³⁵ C,D,N,W (96.6%) RP,HE,OC,CP,TR | 2 (0.2%) | — κB (3.2%) NU

μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε* <σπήλαιον ληστῶν.>» ¹⁴ Καὶ προσῆλθον αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ† ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἔθεράπευσεν αὐτούς.

¹⁵ Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας‡ κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας, «Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαυίδ,» ἠγανάκτησαν ¹⁶ καὶ εἶπον§ αὐτῷ, «Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· «Ναί. Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι <Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;>» ¹⁷ Καὶ καταλιπὼν αὐτούς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ.

“If you have faith” —Monday, 04/01/30 AD

¹⁸ Πρωΐας* δέ, ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπέειπεν. ¹⁹ Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ’ αὐτὴν καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον. Καὶ λέγει αὐτῇ, «Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.» Καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. ²⁰ Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, «Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ.» ²¹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀμὴν

* **21:13** εποιησατε f³⁵ C,D(N)W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ποιειτε κB [0.5%] NU † **21:14** χωλοι και τυφλοι f³⁵ C,N,W [96%] RP,HE,OC,CP | 321 κB,D [4%] TR,NU ‡ **21:15** παιδας f³⁵ C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 τους κB,D,N [1%] NU § **21:16** ειπον p⁴⁵ rell | ειπαν κB,D [0.5%] NU * **21:18** πρωιας f³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | πρωι κB,D [0.5%] NU

λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, «Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,» γενήσεται. ²² Καὶ πάντα ὅσα ἐὰν[†] αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε.»[‡]

About John's baptism—Tuesday, 04/02/30 AD

²³ Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ[§] εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, «Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;» καὶ «Τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;» ²⁴ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγω λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κάγω ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· ²⁵ Τὸ βάπτισμα* Ἰωάννου —πόθεν ἦν· ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων;» Οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' [†] ἑαυτοῖς, λέγοντες· «Ἐὰν εἴπωμεν, «Ἐξ οὐρανοῦ,» ἐρεῖ ἡμῖν, «Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;» ²⁶ Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, «Ἐξ ἀνθρώπων,» φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην.»[‡]

[†] **21:22** εαν **f**³⁵ C,W [70%] RP,HE,OC,CP | αν **x**B [30%] TR,NU | — D [‡] **21:22** ληψεσθε *rell* | λημψεσθε **x**B,NU | λημψεσθαι D,W [0.5%] | ληψεσθαι [0.5%] **§** **21:23** ελθοντι αυτω **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ελθοντος αυτου **x**B,C,D [3%] NU | εισελθοντι 2 [0.5%] * **21:25** βαπτισμα **f**³⁵ D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 το **x**B,C [0.5%] NU [†] **21:25** παρ **f**³⁵ **x**C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εν B [0.5%] NU [‡] **21:26** εχουσιν τον ιωαννην ως προφητην **f**³⁵ D,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 45123 **x**B,C [1.5%] NU

27 Καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπον, § «Οὐκ οἶδαμεν.» Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, «Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Two parables against the Pharisees

28 »Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπός τις* εἶχεν τέκνα δύο· καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν, <Τέκνον, ὑπάγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.> † 29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, <Οὐ θέλω> (ὑστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν). 30 Καὶ προσελθὼν ‡ τῷ ἐτέρῳ § εἶπεν ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, <Ἐγώ, κύριε> καὶ οὐκ ἀπήλθεν. 31 Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός;» Λέγουσιν αὐτῷ,* «Ὁ πρῶτος.» Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. 32 Ἦλθεν γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης † ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ ‡ μετεμελήθητε ὑστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

§ 21:27 ειπον *rell* | ειπαν κD [0.5%] NU * 21:28 τις f³⁵ C [50%] OC,CP | — κB,D,W [50%] RP,HE,TR,NU † 21:28 μου f³⁵ B,W [92%] RP,HE,OC,CP,TR | — κC,D [8%] NU ‡ 21:30 και προσελθων f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 δε κB,D [3%] NU § 21:30 ετερω f³⁵ κC,D,W [70%] HE,NU | δευτερω B [30%] RP,OC,CP,TR * 21:31 αυτω f³⁵ C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [2%] NU † 21:32 προς υμας ιωαννης f³⁵ D,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 κB,C [2%] NU ‡ 21:32 ου f³⁵ κC,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ουδε B [3%] NU | — D

33 »Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· Ἄνθρωπός τις§ ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, καὶ ὠρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ὠκοδόμησεν πύργον. Καὶ ἐξέδοτο* αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. 34 Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ —ὄν μὲν ἔδηραν,† ὄν δὲ ἀπέκτειναν, ὄν δὲ ἐλίθοβόλησαν. 36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. 37 Ὑστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, «Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου.» 38 Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· «Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατάσχωμεν‡ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.» 39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον§ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;» 41 Λέγουσιν αὐτῷ· «Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν

§ 21:33 τις f³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D,W [10%] NU

* 21:33 εξεδото f³⁵ D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εξεδετο κC [0.5%] NU | εξεδετε B † 21:35 εδηραν f³⁵ [25%] | εδειραν κB,C,D,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU ‡ 21:38 κατασχωμεν f³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | σχωμεν κB,D [1.5%] NU § 21:39 αυτον εξεβαλον *rell* | 21 CP

ἀμπελῶνα ἐκδώσεται* ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.» ⁴² Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς Γραφαῖς· «Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν»; ⁴³ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. ⁴⁴ Καί, ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.»[†]

⁴⁵ Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. ⁴⁶ Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς[‡] προφήτην αὐτὸν εἶχον.

22

Parable of the wedding feast

¹ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς,* λέγων· ² «Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ³ Καὶ

* **21:41** εκδωσεται *rell* | εκδοσεται [10%] TR | εκδωσει C [0.5%] † **21:44** the whole verse **f**³⁵ κB,C,W [99.9%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — D ‡ **21:46** επειδη ως **f**³⁵ C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | επει εις B [1%] NU | επι εις κ | επι 2 D | one other variant * **22:1** αυτοις εν παραβολαις **f**³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 B,D [2%] NU | 31 κ | 23 [0.5%]

ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. ⁴ Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, «Ἐῖπατε τοῖς κεκλημένοις· «Ἴδού, τὸ ἄριστόν μου ἠτοίμασα·† οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα. Δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.»» ⁵ Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον—ὁ‡ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ § δὲ εἰς* τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. ⁶ Οἱ δὲ λοιποί, κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. ⁷ Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος† ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκεῖνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν.

⁸ »Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· «Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. ⁹ Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἀν‡ εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.» ¹⁰ Καὶ ἐξεληθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους§ εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. ¹¹ Εἰσελθὼν

† 22:4 ἠτοίμασα f³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ἠτοίμακα κB,C,D [4%] NU ‡ 22:5 ο f³⁵ κC [95%] RP,HE,OC,CP,TR | ος B,W [5%] NU | οἱ D § 22:5 ο f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | ος κB,C,W [5%] NU | οἱ D * 22:5 εἰς f³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ἐπι κB,C,D [4%] NU † 22:7 καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος f³⁵ C,W [95%] RP,HE,CP | 5342 D | 2 δε 345 [1%] OC | 2 δε 34 TR | 3 δε 42 [1%] | 3 δε 4 κB [2%] NU | 3 δε 425 [1%] | one other variant ‡ 22:9 ἀν f³⁵ D,W [60%] RP,HE,TR | εἰαν κB,C [40%] OC,CP,NU | — [0.5%] § 22:10 ὅσους f³⁵ C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | οὐς κB,D [0.5%] NU

δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου. ¹² Καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἐταῖρε, πῶς εἰσηλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;» Ὁ δὲ ἐφίμωθη. ¹³ Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς* τοῖς διακόνοις, «Δήσαντες αὐτοῦ χειρας καὶ πόδας,† ἄρατε αὐτὸν καὶ‡ ἐκβάλετε§ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.» Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ¹⁴ Πολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.»

Jesus bests the Herodians

¹⁵ Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδύσωσιν ἐν λόγῳ. ¹⁶ Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν, λέγοντες· «Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις· καὶ οὐ μέλει* σοι περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. ¹⁷ Εἰπέ οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὐ;» ¹⁸ Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· «Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; ¹⁹ Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.» Οἱ

* **22:13** ειπεν ο βασιλευς f³⁵ C,D,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 xB [2%] NU † **22:13** χειρας και ποδας f³⁵ [60%] CP | 321 xB,C,W [40%] RP,HE,OC,TR,NU | ποδων 2 χειρων D ‡ **22:13** αρατε αυτον και f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — xB [3%] NU | 3 D § **22:13** εκβαλετε f³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 αυτον xB(D) [3%] NU * **22:16** μελει tell | μελλει [10%]

δὲ προσήνεγκαν[†] αὐτῷ δηνάριον. ²⁰ Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;»
²¹ Λέγουσιν αὐτῷ, «Καίσαρος.» Τότε λέγει αὐτοῖς, «Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.» ²² Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.[‡]

Jesus bests the Sadducees

²³ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, οἵ[§] λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν,
²⁴ λέγοντες· «Διδάσκαλε, Μωσῆς* εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ²⁵ Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. Καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας[†] ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
²⁶ Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτὰ. ²⁷ Ὑστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ[‡] ἡ γυνή. ²⁸ Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει[§] τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται* γυνή; Πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.» ²⁹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς

[†] 22:19 προσηνεγκαν *rell* | προνηνεγκαν CP ‡ 22:22 απηλθον *rell* | απηλθαν B,D,W [0.5%] NU § 22:23 οι f³⁵ [65%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,W [35%] NU * 22:24 μωσης f³⁵ κ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | μωσσης B,D,W [5%] NU † 22:25 γαμησας f³⁵ D,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | γημας κB [3%] NU ‡ 22:27 και f³⁵ D [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,W [3%] NU § 22:28 ουν αναστασει f³⁵ W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,D [5%] NU * 22:28 εσται *rell* | 1 η [1%] OC

μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. ³⁰ Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίζονται,† ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ‡ ἐν^δ οὐρανῶ εἰσιν. ³¹ Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγοντος, ³² «Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ»; Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς* Θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.» ³³ Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Jesus bests the Pharisees

³⁴ Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. ³⁵ Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν, νομικός,† πειράζων αὐτόν, καὶ λέγων,‡ ³⁶ «Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;» ³⁷ Ὁ δὲ Ἰησοῦς^δ ἔφη* αὐτῷ· «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ† καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ‡ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ

† **22:30** ἐκγαμίζονται **f**³⁵ [93%] RP,HE,OC,CP,TR | γαμίζονται κB,D [5%] NU | γαμισκονται W [1%] | three other variants [1%]
‡ **22:30** του θεου **f**³⁵ W [95%] RP,HE,CP,TR | 2 κ [4%] OC | — B,D [1%] NU § **22:30** εν **f**³⁵ D,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 τω κB [5%] NU * **22:32** ο θεος **f**³⁵ [97.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 B [2%] [NU] | — κD,W [0.5%] (An easy case of homoioteleuton, or -arcton, or both.) † **22:35** νομικος *rell* [NU] | — [1%] ‡ **22:35** και λεγων **f**³⁵ D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU § **22:37** ιησους **f**³⁵ (D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1%] NU * **22:37** εφη *rell* | ειπεν W [5%] TR † **22:37** τη **f**³⁵ D [40%] OC,TR,NU | — κB,W [60%] RP,HE,CP ‡ **22:37** τη **f**³⁵ κD [60%] OC,TR,NU | — B,W [40%] RP,HE,CP

σου.> ³⁸ Αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη§ ἐντολή.
³⁹ Δευτέρα δὲ ὁμοία αὕτη,* <Ἀγαπήσεις τὸν
 πλησίον σου ὡς σεαυτόν.> ⁴⁰ Ἐν ταύταις ταῖς
 δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται
 κρέμανται.»†

David's Son and Lord

⁴¹ Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων,
 ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, ⁴² λέγων,
 «Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ· τίνος υἱὸς
 ἐστίν;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Τοῦ Δαυίδ.» ⁴³ Λέγει
 αὐτοῖς· «Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν Πνεύματι Κύριον
 αὐτὸν καλεῖ,‡ λέγων, ⁴⁴ <Εἶπεν ὁ § Κύριος τῷ
 Κυρίῳ μου, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν
 θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον* τῶν ποδῶν
 σου» >; ⁴⁵ Εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν <Κύριον,>
 πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;» ⁴⁶ Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο†
 ἀποκριθῆναι αὐτῷ‡ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις
 ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι§ αὐτὸν
 οὐκέτι.

§ 22:38 πρώτη και μεγαλη f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 321 D |
 η 321 κB [3.5%] NU | η 123 [1%] | η 12 η 3 W * 22:39 αὕτη f³⁵
 [50%] | αὕτη [50%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | ταυτη D | — B (some
 uncials can be ambiguous) † 22:40 και οι προφηται κρεμανται
 f³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | κρεματα 123 κB,D [1%] NU
 ‡ 22:43 κυριον αυτον καλει f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR |
 321 D [0.5%] NU [3221 B] | 312 κ [0.5%] | two other
 variants § 22:44 ο f³⁵ W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D
 [0.5%] NU * 22:44 υποποδιον f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR
 | υποκατω κB,D [3%] NU † 22:46 εδυνατο rell | ηδυνατο
 [5%] CP ‡ 22:46 αποκριθηναι αυτω f³⁵ κB,D [30%] NU | 21
 W [69%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 [1%] § 22:46 επερωτησαι rell |
 επερωταν CP

23

Jesus excoriates the scribes and Pharisees

¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ² λέγων· «Ἐπὶ τῆς Μωσέως* καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· ³ πάντα οὖν ὅσα ἐὰν† εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν,‡ τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε·§ κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. ⁴ Δεσμεύουσιν γὰρ* φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα,† καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ‡ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.

⁵ »Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Πλατύνουσιν δὲ§ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν·* ⁶ φιλοῦσιν τε† τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ

* **23:2** μωσεως **f**³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | μωσσεως κB(D)W [5%] NU † **23:3** εαν **f**³⁵ κW [90%] RP,HE,OC,CP,NU | αν B,D [9%] TR | — [1%] ‡ **23:3** τηρειν **f**³⁵ W (97.4%) RP,HE,OC,CP,TR | ποιειν (1.2%) | — κB,D (1.4%) NU § **23:3** τηρειτε και ποιειτε **f**³⁵ W (96.3%) RP,HE,OC,CP,TR | ποιησατε 21 B (0.4%) NU | ποιησατε κ | 321 D (0.7%) | 3 (0.7%) | 1 (1.2%) | 12 φυλασσετε (0.5%) | one other variant * **23:4** γαρ **f**³⁵ D,W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | δε κB [9%] NU | — [1%] † **23:4** και δυσβαστακτα **f**³⁵ B(D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κ [1%] ‡ **23:4** τω δε **f**³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | αυτοι 21 κB,D [1%] NU § **23:5** δε **f**³⁵ W [95%] RP,HE,CP,TR | γαρ κB,D [5%] OC,NU * **23:5** των ιματιων αυτων **f**³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1.5%] NU † **23:6** τε **f**³⁵ W [90%] RP,HE,CP,TR | δε κB,D [10%] OC,NU | — [0.5%] | two other variants

τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,
 7 καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
 καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, <Ραββί,
 Ῥαββί.>‡

We have only one Teacher and one Father

8 »Ἑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε <Ραββί>· εἷς γὰρ ἐστὶν
 ὑμῶν § ὁ διδάσκαλος,* ὁ Χριστός,† πάντες
 δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. 9 Καὶ <πατέρα> μὴ
 καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ
 Πατὴρ ὑμῶν,‡ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. § 10 Μηδὲ
 κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ
 καθηγητής,* ὁ Χριστός. 11 Ὁ δὲ μείζων
 ὑμῶν ἔστω† ὑμῶν διάκονος. 12 Ὅστις δὲ
 ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις
 ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

A series of 'Woes'

13 »Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,
 ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν
 χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι.

‡ 23:7 ραββι f³⁵ D,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [5%] NU
 § 23:8 εστιν υμων rell | 21 [2%] OC * 23:8 διδασκαλος f³⁵
 B [30%] OC,NU | καθηγητης κD(W) [70%] RP,HE,CP,TR † 23:8 ο
 χριστος f³⁵ [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,W [4%] NU ‡ 23:9
 ο πατηρ υμων f³⁵ D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 κB [1%] NU
 § 23:9 εν τοις ουρανοις f³⁵ [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ουραnios
 κB [2%] NU | 13 D,W [2%] * 23:10 εις γαρ εστιν υμων ο
 καθηγητης f³⁵ κ [30%] | 12356 W [2%] | 123564 [1%] | 12456
 [0.5%] | 124356 [65%] RP,HE,OC,CP,TR | οτι 6431 B [0.5%] NU
 | οτι 643 [0.5%] | οτι 64 [0.5%] | οτι 6413 D † 23:11 εστω
 f³⁵ [25%] | εσται (κ)B,D,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU

Διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρῖμα.‡
 14 Οὐαὶ§ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,
 ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν
 οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς
 γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
 ἀφίετε εἰσελθεῖν.* 15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε
 τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα
 προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν
 υἱὸν Γεέννης διπλότερον ὑμῶν.

16 »Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες,
 <Ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναῶ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ'
 ἂν ὁμόση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.>
 17 Μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μεῖζων ἐστίν,
 ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάζων† τὸν χρυσόν;
 18 Καί, <Ὅς ἐὰν‡ ὁμόση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ,
 οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ δῶρῳ τῷ
 ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.> 19 Μωροὶ καὶ§ τυφλοί·
 τί γὰρ μεῖζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
 τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; 20 Ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ
 θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν
 τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. 21 Καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ

‡ **23:13** the whole verse **f**³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — **κ**B,D [2%] NU (An easy case of homoiarcton.) [NU calls this verse '14' (omitted) and prints our '14' as '13'.] | reverse the order of verses 13 and 14 [1%] some TRs § **23:14** ουαι **f**³⁵ **κ**W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 δε **ε**B,D [3%] NU * **23:14** Some TRs and [1%] invert the order of verses 13 and 14. † **23:17** αγιαζων **f**³⁵ C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αγιασας **κ**B,D [0.5%] NU ‡ **23:18** εαν **f**³⁵ W [90%] RP,HE,CP,TR | αν **κ**B,C,D [10%] OC,NU § **23:19** μωροι και **f**³⁵ B,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — **κ**D [1%] NU

ναῶ, ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι* αὐτόν. ²² Καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

²³ »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου· τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον† καὶ τὴν πίστιν. Ταῦτα‡ ἔδει ποιῆσαι, κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι. ²⁴ Ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

²⁵ »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας.§ ²⁶ Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,* ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν† καθαρόν.

²⁷ »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὠραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. ²⁸ Οὕτως καὶ ὑμεῖς

* **23:21** κατοικησαντι **f**³⁵ C,D,W [90%] RP,HE,OC,CP | κατοικουντι κB [10%] TR,NU † **23:23** τον ελεον **f**³⁵ C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | το ελεος κB,D [2%] NU | το 2 [1%] ‡ **23:23** ταυτα **f**³⁵ κD [95%] RP,HE,CP,TR | 1 δε B,C,W [5%] OC[NU] § **23:25** αδικιας **f**³⁵ C [93%] RP,HE,OC,CP | ακρασιας κB,D [5%] TR,NU | ακαθαρσιας [1%] | ακρασιας αδικειας W | two other variants * **23:26** και της παροψιδος **f**³⁵ κB,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — D [1%] NU † **23:26** αυτων **f**³⁵ κC,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | αυτου B(D) [3%] NU

ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι,
ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἐστε‡ ὑποκρίσεως καὶ
ἀνομίας.

²⁹ »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,
ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν
προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν
δικαίων· ³⁰ καὶ λέγετε, § «Εἰ ἡμεν* ἐν ταῖς
ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεν
κοινωνοὶ αὐτῶν† ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.»
³¹ Ὡστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν
φονευσάντων τοὺς προφῆτας. ³² Καὶ ὑμεῖς
πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

Snakes!

³³ »Ὅφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε
ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς Γεέννης; ³⁴ Διὰ τοῦτο,
ἰδοὺ· ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφῆτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· καὶ‡ ἐξ αὐτῶν
ἀποκτενεῖτε, καὶ σταυρώσετε· καὶ ἐξ αὐτῶν
μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ
διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ³⁵ — ὅπως ἔλθη
ἐφ’ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον § ἐπὶ
τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ* τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου,

‡ **23:28** μεστοι εστε **f**³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,C,D
[2%] NU § **23:30** λεγετε *rell* | 1 οτι [1%] CP * **23:30** ημεν
f³⁵ W [90%] RP,HE,OC,TR | ημεθα κB,C,D [10%] CP,NU (twice)
† **23:30** κοινωνοι αυτων **f**³⁵ κC,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 21
B,D [3%] NU ‡ **23:34** και **f**³⁵ C,D [94%] RP,HE,OC,CP,TR | —
κB,W [6%] NU § **23:35** εκχυνομενον **f**³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR
| εκχυννομενον κB,C(D)W [5%] NU * **23:35** αβελ **f**³⁵ [90%]
RP,OC,CP,TR | αβελ [10%] HE,NU

ὄν ἐφρονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ
 θουσιαστηρίου. ³⁶ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι† ἤξει
 πάντα ταῦτα‡ ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

Jesus laments over Jerusalem

³⁷ »Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ
 ἀποκτενοῦσα§ τοὺς προφῆτας καὶ
 λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς
 αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ
 τέκνα σου, ὄν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις* τὰ
 νοσσία ἐαυτῆς† ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ
 ἠθελήσατε. ³⁸ Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν
 ἔρημος. ³⁹ Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε‡ ἀπ’
 ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, <Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος
 ἐν ὀνόματι Κυρίου.> »

The Olivet Discourse

24

¹ Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ
 ἱεροῦ,* καὶ προσῆλθον αὐτῷ† οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
 ἐπιδειξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. ² Ὁ

† **23:36** οτι **f**³⁵ C,W [96%] RP,HE,OC,CP | — κB,D [4%] TR,NU
 ‡ **23:36** παντα ταυτα **f**³⁵ B,W [65%] RP,HE,CP | 21 κC,D [35%]
 OC,TR,NU § **23:37** αποκτενοουσα **f**³⁵ (κ) [87%] RP,HE,CP |
 αποκτεινοουσα B,D,W [10%] TR,NU | αποκτενοουσα C [2%] OC |
 αποκτεινασα [1%] * **23:37** επισυναγει ορνις **f**³⁵ C,W [97%]
 RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,D [3%] NU † **23:37** εαυτης **f**³⁵ C
 [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αυτης κD,W [1.5%] NU | — B ‡ **23:39**
 ιδητε *rell* | ιδετε [1%] OC * **24:1** επορευετο απο του ιερου **f**³⁵
 C,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 2341 κ [5%] NU | εκ 341 B [0.5%]
 † **24:1** αυτω **f**³⁵ [25%] | — κB,C,D,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU

δὲ Ἰησοῦς‡ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα;§ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ* καταλυθήσεται.»

“A beginning of birth pains”

³ Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ’ ἰδίαν, λέγοντες, «Εἰπέ ἡμῖν,† πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς‡ συντελείας τοῦ αἰῶνος.»

⁴ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. ⁵ Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ᾿Εγὼ εἰμι ὁ Χριστός,» καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

⁶ Μελήσετε§ δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα* γενέσθαι, ἀλλ’ οὐπω ἔστιν τὸ τέλος. ⁷ Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,

‡ **24:2** ιησους f³⁵ C,W [96.5%] RP,HE,OC,CP,TR | αποκριθεεις κB,D [3%] NU | three other variants § **24:2** παντα ταυτα f³⁵ D,W [75%] RP,HE,TR | 21 B,C [25%] OC,CP,NU | 2 κ^V * **24:2** ου rell | 1 μη [10%] TR † **24:3** ημιν rell | υμιν CP ‡ **24:3** της f³⁵ D,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [3%] NU § **24:6** μελησετε f³⁵ [25%] | μελλησετε κC [72%] RP,HE,OC,CP,TR,NU | μελλησεται B,W [1%] | μελλετε D [0.5%] | three other spellings [1%] [Is the verb μελλω or μελω? The latter is a good classical verb, and fits the context well.] * **24:6** παντα f³⁵ C,W (94.2%) RP,HE,OC,CP,TR | ταυτα (2.2%) | 1 ταυτα (1.6%) | ταυτα 1 (0.7%) | — κB,D (1%) NU | two other variants (0.2%)

καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ[†] καὶ σεισμοὶ
κατὰ τόπους· ⁸ πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

The increase of lawlessness

⁹ »Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἔθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.
¹⁰ Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. ¹¹ Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς.
¹² Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ¹³ Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
¹⁴ Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος.

The Great Tribulation

¹⁵ »Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δαυιὴλ τοῦ προφήτου, ἐστὼς[‡] ἐν τόπῳ ἁγίῳ» (ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω), ¹⁶ «τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ[§] τὰ ὄρη. ¹⁷ ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω* ἄραι τὰ[†] ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ¹⁸ καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ

[†] **24:7** και λοιμοι **f**³⁵ C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — (κ)B,D [0.5%] NU (easy homoioteleuton) [‡] **24:15** εστως **f**³⁵ D [80%] RP,HE,OC | εστος κB,W [20%] CP,TR,NU [§] **24:16** επι **f**³⁵ κW [95%] RP,HE,OC,CP,TR | εις B,D [5%] NU * **24:17** καταβαινετω **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | καταβατω κB,D [4%] NU [†] **24:17** τα *rell* | τι D [5%] TR | το κ

μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον‡
 αὐτοῦ. 19 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ
 ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
 20 Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ
 ὑμῶν χειμῶνος μηδὲς σαββάτω. 21 Ἔσται
 γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἷα οὐ γέγονεν
 ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ
 μὴ γένηται. 22 Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ
 ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·
 διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ
 ἡμέραι ἐκεῖναι. 23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ,
 <Ἰδού, ὧδε ὁ Χριστός,> ἢ <Ὡδε,> μὴ πιστεύσητε.
 24 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ
 ψευδοπροφήται, καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα
 καὶ τέρατα ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ
 τοὺς ἐκλεκτούς. 25 Ἰδού, προεῖρηκα ὑμῖν.
 26 Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, <Ἰδού, ἐν τῇ ἐρήμῳ
 ἐστίν,> μὴ ἐξέλθητε· <Ἰδού, ἐν τοῖς ταμείοις,>
 μὴ πιστεύσητε. 27 Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ
 ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως
 δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ* ἡ παρουσία τοῦ
 Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. 28 ὅπου γὰρ† ἐὰν ᾗ τὸ
 πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί.

The King's return to earth

29 »Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν
 ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη

‡ 24:18 το ἱματιον f³⁵ κB,D [30%] CP,NU | τα ἱματια W [70%]
 RP,HE,OC,TR § 24:20 μηδε rell | 1 εν [10%] TR * 24:27 και
 f³⁵ W [50%] RP,OC,CP,TR | — κB,D [50%] HE,NU † 24:28 γαρ
 f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — (κ)B,D [3%] NU

οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. ³⁰ Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῷ[‡] οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. ³¹ Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος[§] φωνῆς* μεγάλης καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως[†] ἄκρων αὐτῶν.

Learn from the fig tree

³² »Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἀπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη, γινώσκεται[‡] ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. ³³ Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα,[§] γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν, ἐπὶ θύραις. ³⁴ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,* οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. ³⁵ Ὁ

[‡] **24:30** τω **f**³⁵ W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB(D) [0.5%] NU **§ 24:31** σαλπινγος *rell* | 1 και D [5%] CP * **24:31** φωνης **f**³⁵ B,D [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κW [3%] NU † **24:31** εως **f**³⁵ κD,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 των B [3%] [NU] [‡] **24:32** γινωσκεται **f**³⁵ D,W [25%] | γινωσκετε κB [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU **§ 24:33** ταυτα παντα **f**³⁵ κD,W [65%] RP,HE,OC,CP | 21 B [35%] TR,NU * **24:34** υμιν **f**³⁵ κW [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 οτι B,D [5%] NU

οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,† οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

The Rapture

³⁶ »Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ‡ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν,§ εἰ μὴ ὁ Πατὴρ μου* ὁ μόνος. ³⁷ Ὡσπερ δὲ† αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ‡ ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. ³⁸ Ὡσπερ§ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις* ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες,† ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσηλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, ³⁹ καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἧλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἤρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ‡ ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. ⁴⁰ Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ § εἷς παραλαμβάνεται καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. ⁴¹ Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μυλῶνι.*

† **24:35** παρελευσονται **f**³⁵ W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | παρελευσεται B,D [10%] NU | κ omits verse ‡ **24:36** και *rell* | 1 της [5%] TR § **24:36** ουρανων **f**³⁵ W (94.2%) RP,HE,OC,CP,TR | 1 ουδε ο υιος κB,D (5.8%) NU * **24:36** μου **f**³⁵ W [92%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [8%] NU † **24:37** δε **f**³⁵ κW [99.7%] RP,HE,OC,CP,TR | γαρ B,D [0.3%] NU ‡ **24:37** και **f**³⁵ D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1%] NU § **24:38** ωσπερ **f**³⁵ D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ως κB [0.5%] NU * **24:38** ημεραις **f**³⁵ κW [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 εκειναις B,D [0.5%] [NU] † **24:38** εκγαμιζοντες **f**³⁵ [97%] RP,HE,OC,CP,TR | εγγαμιζοντες [2%] | γαμιζοντες κD [0.5%] NU | γαμισκοντες B | εκγαμισκοντες W ‡ **24:39** και **f**³⁵ κW [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — B,D [0.5%] § **24:40** ο **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [4%] NU (twice) * **24:41** μυλωνι **f**³⁵ D [90%] RP,HE,OC,CP,TR | μυλω κB,W [10%] NU

μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.
 42 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ὥρα† ὁ
 Κύριος ὑμῶν ἔρχεται. 43 Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε,
 ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα φυλακῆ ὁ
 κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν
 εἶασεν διορυγῆναι‡ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. 44 Διὰ
 τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ
 δοκεῖτε§ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου ἔρχεται.

45 »Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ
 φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ* ἐπὶ
 τῆς θεραπείας† αὐτοῦ τοῦ διδόναι‡ αὐτοῖς
 τὴν τροφήν ἐν καιρῷ; 46 Μακάριος ὁ δοῦλος
 ἐκεῖνος ὃν ἐλθῶν ὁ κύριος αὐτοῦ εὕρησει
 ποιῶντα οὕτως,§ 47 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει
 αὐτόν. 48 Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, <Χρονίζει ὁ κύριός
 μου* ἐλθεῖν,>† 49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς

† 24:42 ὥρα f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | ἡμερα κB,D,W [5%]
 NU ‡ 24:43 διορυγῆναι f³⁵ B,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR |
 διορυχθῆναι κD [1.5%] NU § 24:44 ὥρα ου δοκεῖτε f³⁵ W
 [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 κB,D [1%] NU * 24:45 αὐτου
 f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1.5%] NU † 24:45
 θεραπείας f³⁵ D [94.5%] RP,HE,OC,CP,TR | οικετειας B,W [4%] NU
 | οικιας κ [1.5%] ‡ 24:45 διδοναι f³⁵ W [92%] RP,HE,OC,CP,TR
 | δουναι κB,C(D) [8%] NU § 24:46 ποιουντα ουτως f³⁵ W
 [96%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,C,D [4%] NU * 24:48 ο κυριος
 μου f³⁵ W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 κB,C,D [3%] NU † 24:48
 ελθειν f³⁵ C,D,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU |
 ερχεσθαι [1%]

συνδούλους,‡ ἐσθίειν§ τε* καὶ πίνειν† μετὰ τῶν μεθούοντων, ⁵⁰ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, ⁵¹ καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

25

Parable of the ten virgins

¹ »Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν* ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν† τοῦ νυμφίου. ² Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν‡ φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραί.§ ³ Αἵτινες* μωραί, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν,† οὐκ ἔλαβον μεθ' ἐαυτῶν ἔλαιον· ⁴ αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν‡ μετὰ

‡ **24:49** συνδουλους **f**³⁵ W [90%] RP,HE,CP,TR | 1 αὐτου (εαυτου κ) (κ)B,C,D [10%] OC,NU § **24:49** εσθιειν **f**³⁵ W [90%] RP,HE,CP,TR | εσθη κB,C,D [10%] OC,NU * **24:49** τε **f**³⁵ C,W [30%] | δε κB,D [70%] RP,HE,OC,CP,TR,NU † **24:49** πινειν **f**³⁵ W [90%] RP,HE,CP,TR | πινη κB,C,D [10%] OC,NU * **25:1** αυτων **f**³⁵ κC,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εαυτων B,D [0.5%] NU † **25:1** απαντησιν **f**³⁵ D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | υπαντησιν κB,C [1%] NU ‡ **25:2** ησαν εξ αυτων **f**³⁵ W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 κB,C,D [5%] NU § **25:2** φρονημοι και αι πεντε μωραι **f**³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP,TR | 1245 W [8%] | 5241 κB,C,D [2%] NU * **25:3** αιτινες **f**³⁵ W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | αι γαρ κB,C [0.5%] NU | δε αι [1%] | οι ουν D | two other variants † **25:3** αυτων **f**³⁵ B,C,D,W [95%] RP,HE,CP,NU | εαυτων [5%] OC,TR | — κ [0.5%] ‡ **25:4** αυτων **f**³⁵ C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [2%] NU

τῶν λαμπάδων αὐτῶν. § 5 Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον· 6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· Ἴδού, ὁ νυμφίος ἔρχεται,* ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.† 7 Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.‡ 8 Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον, § <Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.> 9 Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρονίμοι, λέγουσαι, <Μήποτε οὐκ* ἀρκέση† ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ‡ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.> 10 Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους—καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. 11 Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, <Κύριε, κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν.> 12 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, <Ὁ μὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.> 13 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ἧ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεται. §

§ 25:4 αὐτων f³⁵ D,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εαυτων κB [0.5%] NU | — C [1%] * 25:6 ερχεται f³⁵ W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [1%] NU | εξερχεται D † 25:6 αυτου f³⁵ A,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | αυτω C | — κB [0.5%] ‡ 25:7 αυτων f³⁵ C,D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εαυτων κA,B [1%] NU § 25:8 ειπον *rell* | ειπαν B,C [0.5%] NU * 25:9 ουκ f³⁵ κA [85%] RP,HE,OC,CP,TR | ου μη B,C,D,W [15%] NU † 25:9 αρκεση *rell* | αρκεσει D [5%] OC,CP ‡ 25:9 δε f³⁵ C,W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — κA,B,D [10%] NU § 25:13 εν η ο υιος του ανθρωπου ερχεται f³⁵ (89.3%) RP,HE,OC,CP,TR | — ρ³⁵ κA,B,C,D,W (10.7%) NU

Parable of the talents

14 »Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 15 Καὶ ὧ̃ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ὧ̃ δὲ δύο, ὧ̃ δὲ ἕν, ἐκάστω κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. 16 Πορευθεὶς δὲ* ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν εἰργάσατο† ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν‡ ἄλλα πέντε τάλαντα.§ 17 Ὡσαύτως καὶ* ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν καὶ αὐτὸς† ἄλλα δύο. 18 Ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν ἀπελθὼν ὥρουξεν ἐν τῇ γῆ‡ καὶ ἀπέκρυσεν§ τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 »Μετὰ δὲ χρόνον πολύν,* ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον.† 20 Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, «Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ'»

* 25:16 δε f³⁵ A,C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU † 25:16 ειργασατο f³⁵ A,C [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ηργασατο κB,D,W [1.5%] NU ‡ 25:16 εποιησεν f³⁵ κA,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | εκερδησεν B,C,D [5%] NU § 25:16 ταλαντα f³⁵ κA,C,D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — B [1%] NU * 25:17 και f³⁵ B(D)W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | δε 1 A [1%] | — κC [1%] NU † 25:17 και αυτος f³⁵ A(D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [1%] NU ‡ 25:18 εν τη γη f³⁵ A,D,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | την γην C | γην κB [0.5%] NU § 25:18 απεκρυσεν f³⁵ W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εκρυσεν κA,B,C,D [1.5%] NU * 25:19 χρονον πολυν f³⁵ A [96%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,C,D [4%] NU | 1 τινα W † 25:19 μετ αυτων λογον f³⁵ A,W [90%] RP,HE,OC,TR | 312 κB,C,D [10%] CP,NU

αὐτοῖς.›‡ 21 Ἔφη δὲ§ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ·
 «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς
 πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε
 εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.» 22 Προσελθὼν
 δὲ* καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν† εἶπεν,
 «Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα
 δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ’ αὐτοῖς.›‡ 23 Ἔφη
 αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ
 πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε
 καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
 σου.»

24 »Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον
 εἰληφὼς εἶπεν· «Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς
 εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας
 καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. 25 Καὶ
 φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου
 ἐν τῇ γῆ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν.» 26 Ἀποκριθεὶς
 δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· «Πονηρὲ δοῦλε
 καὶ ὀκνηρέ, ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
 καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα. 27 Ἔδει οὖν
 σε§ βαλεῖν τὸ ἀργύριόν* μου τοῖς τραπεζίταις,
 καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν

‡ 25:20 ἐπ αὐτοῖς f³⁵ A,C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ἐν 2 [2%] |
 — ρ³⁵ κB(D) [1%] NU § 25:21 δε f³⁵ A,W [93%] RP,HE,CP,TR
 | — ρ³⁵ κB,C,D [7%] OC,NU * 25:22 δε f³⁵ A,C,D,W [99.5%]
 RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — ρ^{35v} κB [0.5%] † 25:22 λαβὼν f³⁵
 κD [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — ρ³⁵ A,B,C,W [5%] NU | one other
 variant ‡ 25:22 ἐπ αὐτοῖς f³⁵ A,C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | ἐν
 2 [1%] | — ρ³⁵ κB,D [1%] NU § 25:27 οὖν σε f³⁵ A,D,W [99%]
 RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,C [1%] NU * 25:27 τὸ ἀργύριον f³⁵
 A,C,D [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | τὰ ἀργύρια κB,W [0.5%] NU

τόκῳ. 28 Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. 29 Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ† μὴ ἔχοντος, καὶ ὁ δοκεῖ ἔχειν‡ ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 30 Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε§ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. > Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Judgment in preparation for the Millennium

31 »Όταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι* ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. 32 Καὶ συναχθήσονται† ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ‡ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. 33 Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· <Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. 35 Ἐπίνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος

† 25:29 ἀπο δε του f³⁵ A,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 32 κB,D [1%] NU ‡ 25:29 δοκει εχειν f³⁵ [30%] CP | εχει κA,B,C,D,W [70%] RP,HE,TR,OC,NU § 25:30 εκβαλετε f³⁵ κA,B,W [88%] RP,HE,OC,CP,NU | εκβαλλετε [10%] TR | εκβαλεται C [1%] | βαλεται εξω D | four other variants * 25:31 αγιοι f³⁵ A,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [4%] NU † 25:32 συναχθησονται f³⁵ κB,D [25%] CP,NU | συναχθησεται f³⁵pt A,W [75%] RP,HE,OC,TR ‡ 25:32 αφοριει f³⁵ A,B,D [98%] RP,HE,OC,CP,TR | αφορισει κW [2%] NU

ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, ³⁶ γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε[§] πρὸς με.>
³⁷ Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· <Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα* καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν;
³⁸ Πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν;
³⁹ Πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ[†] ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε;>
⁴⁰ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.>

⁴¹ »Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· <Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ[‡] κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ⁴² Ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ⁴³ ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενῆς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.>
⁴⁴ Τότε ἀποκριθήσονται[§] καὶ αὐτοί, λέγοντες, <Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;>
⁴⁵ Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ

§ 25:36 ηλθετε f³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | ηλθατε κA,B,D,W [5%] NU * 25:37 πεινωντα *rell* | πινωντα CP † 25:39 ασθενη f³⁵ κA,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ασθενουντα B,D [0.5%] NU ‡ 25:41 οι f³⁵ A,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [0.5%]
 § 25:44 αποκριθησονται f³⁵ A,B,D,W [95%] RP,HE,CP,NU | 1 αυτω (κ) [5%] OC,TR

ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἔμοι ἐποιήσατε.» ⁴⁶ Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.»

26

¹ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς* τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ² «Οἶδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ Πάσχα γίνεται, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.»

The Sanhedrin conspires—04/03/30

³ Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς† καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα, ⁴ καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατήσωσιν‡ καὶ ἀποκτείνωσιν. ⁵ Ἐλεγον δέ, «Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.»

Someone anoints Jesus' head

⁶ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, ⁷ προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα§ βαρυτίμου καὶ κατέχευεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν*

* **26:1** ιησους **f**³⁵ [25%] | 1 παντας **κ**A,B,D,W [75%] **RP,HE,OC,CP,TR,NU** † **26:3** και οι γραμματεις **f**³⁵ (W) [95%] **RP,HE,OC,CP,TR** | — **κ**A,B,D [5%] **NU** ‡ **26:4** δολω κρατησωσιν **rell** | 21 [5%] **TR** § **26:7** αλαβαστρον μυρου εχουσα **f**³⁵ **A,W** [98%] **RP,HE,OC,CP,TR** | 312 **κ**B,D [2%] **NU** * **26:7** την κεφαλην **f**³⁵ **A,W** [95%] **RP,HE,OC,CP,TR** | της κεφαλης **κ**B,D [5%] **NU**

αὐτοῦ ἀνακειμένον. ⁸ Ἴδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ† ἠγανάκτησαν λέγοντες· «Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ⁹ Ἡδύνατο‡ γὰρ τοῦτο τὸ μύρον§ πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι τοῖς* πτωχοῖς.» ¹⁰ Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; Ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο† εἰς ἐμέ. ¹¹ Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς‡ ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ¹² Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ¹³ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.»

Judas offers to betray Jesus

¹⁴ Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν, ¹⁵ «Τί θέλετέ μοι δοῦναι καὶ ἐγὼ§ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. ¹⁶ Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῶ.

† **26:8** αὐτου **f**³⁵ A,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — **ϕ**^{45v} κB,D [1.5%] NU ‡ **26:9** ηδυνατο **f**³⁵ A,D [96%] RP,HE,OC,CP,TR | εδυνατο **ϕ**^{45v} κB,W [4%] NU § **26:9** το μυρον **f**³⁵ [93%] RP,HE,OC,CP,TR | — κA,B,D,W [7%] NU * **26:9** τοις **f**³⁵ A,D,W [40%] OC,CP | — κB [60%] RP,HE,TR,NU (OC is in small print) † **26:10** ειργασατο **f**³⁵ A [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ηργασατο κB,D,W [1.5%] NU ‡ **26:11** παντοτε γαρ τους πτωχους **f**³⁵ κA,B,D,W [40%] RP,CP,TR,NU | 3421 [60%] HE,OC § **26:15** και εγω **f**³⁵ κD,W [40%] OC,CP | καγω A,B [60%] RP,HE,TR,NU

The last night—begins Thursday evening, 04/04/30, and ends the next morning

17 Τῆ δὲ πρώτη τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ,* «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσομέν† σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;»
 18 Ὁ δὲ εἶπεν, «Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ, Ὁ διδάσκαλος λέγει, «Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.» > » 19 Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

The traitor identified

20 Ὁψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. 21 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν, «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.»
 22 Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν,‡ «Μήτι ἐγὼ εἶμι, Κύριε;»
 23 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Ὁ ἐμβάψας μετ’ ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χειρα,§ οὗτός με παραδώσει. 24 Ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι’ οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ

* **26:17** αυτω f³⁵ A [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D(W) [10%] NU

† **26:17** ετοιμασομεν f³⁵ D [85%] RP,HF | ετοιμασωμεν κA,B,W [15%] OC,CP,TR,NU ‡ **26:22** εκαστος αυτων f³⁵ ϣ^{37v} A,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | εις 12 ϣ^{45v} D [2%] | εις 1 κB,C [1%] NU | one other variant § **26:23** μετ εμου εν τω τρυβλιω την χειρα f³⁵ C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 6712345 ϣ^{37,45v} (D) [0.5%] | 1267345 κA,B [1.5%] NU

Ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.» ²⁵ Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας, ὁ παραδιδὸς αὐτόν, εἶπεν, «Μήτι ἐγὼ εἶμι, Ῥαββί;» Λέγει αὐτῷ, «Σὺ εἶπας.»

Jesus institutes the Lord's Supper

²⁶ Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν* ἄρτον καὶ εὐλογήσας,† ἔκλασεν καὶ ἐδίδου‡ τοῖς μαθηταῖς καὶ§ εἶπεν, «Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.» ²⁷ Καὶ λαβὼν τὸ* ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· ²⁸ τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς† διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον‡ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. ²⁹ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι§ οὐ μὴ πίω ἅπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος* τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς μου.» ³⁰ Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν.

* **26:26** τον **f**³⁵ A,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,D [3%] NU † **26:26** ευλογησας **f**³⁵ **p**⁴⁵ κB,C,D [30%] CP,TR,NU | ευχαριστησας A,W [70%] RP,HE,OC ‡ **26:26** εδιδου **f**³⁵ κA,C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | δους **p**³⁷ B,D [3%] NU § **26:26** και **f**³⁵ A,C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — **p**³⁷ κB,D [3%] NU * **26:27** το **f**³⁵ A,C,D [96%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,W [4%] NU † **26:28** το της καινης **f**³⁵ A,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 **p**³⁷ κB [1%] NU | 23 D ‡ **26:28** εκχυνομενον **f**³⁵ **p**³⁷ W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | εκχυννομενον κA,B,C,D [10%] NU § **26:29** οτι **f**³⁵ A,C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [3%] NU * **26:29** γεννηματος **f**³⁵ κA,B,C,D [30%] OC,NU | γεννηματος **f**³⁵pt **p**³⁷ W [70%] RP,HE,CP,TR

Jesus predicts Peter's denials

³¹ Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, γέγραπται γάρ· <Πατάξω τὸν Ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται† τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.> ³² Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.» ³³ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, «Εἰ καὶ‡ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ§ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.» ³⁴ Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ἄμην λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήση με.» ³⁵ Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, «Κἂν δέη με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσωμαι.»* Ὁμοίως δὲ† καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Gethsemane—Jesus almost dies!

³⁶ Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ,‡ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, «Καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὔ§ ἀπελθῶν

† **26:31** διασκορπισθησεται **f**³⁵ **ϕ**³⁷_{D,W} [90%] RP,HE,CP,TR | διασκορπισθησονται **ϕ**⁵³_{κA,B,C} [10%] OC,NU | one other variant ‡ **26:33** ει και **f**³⁵ W [30%] CP,TR | 1 **ϕ**^{37,53}_{A,B,C,D} [70%] RP,HE,OC,NU | — κ § **26:33** εγω **f**³⁵ **ϕ**^{37,53}_{κA,B,C,D,W} [40%] CP,TR,NU | 1 δε [60%] RP,HE,OC * **26:35** απαρνησωμαι **f**³⁵ A [85%] RP,HE,CP | απαρνησομαι **ϕ**³⁷_{κB,C,D,W} [15%] OC,TR,NU † **26:35** δε **f**³⁵ A,W [95%] RP,HE,OC,CP | — κB,C,D [5%] TR,NU ‡ **26:36** γεθημανη **f**³⁵ [85%] RP,HE,OC,CP,TR | γεθημανει **ϕ**³⁷_{A,B,C} [5%] | γεθημανι κ [5%] NU | γεθησαμανει D | γεδσημανι W | at least eight further spellings [5%] § **26:36** ου **f**³⁵ B [94%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | αν D,W [5%] | 1 αν **ϕ**⁵³ A | — κC [1%]

προσεύξωμαι ἐκεῖ.»* 37 Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 38 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·† «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου, ἕως θανάτου. Μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.» 39 Καὶ προελθὼν‡ μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων, «Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθέτω§ ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ* ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.» 40 Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· «Οὕτως, οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; 41 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.» 42 Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων, «Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον† παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ‡ ἔὰν μὴ αὐτὸ πίνω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.» 43 Καὶ ἐλθὼν εὗρεν αὐτοὺς πάλιν§ καθεύδοντας, ἧσαν γὰρ αὐτῶν

* 26:36 προσευξωμαι εκει f³⁵ A,C,W [86%] RP,HE,OC,CP,TR | προσευξομαι 2 [10%] | 21 ρ^{37,53v} κB(D) [4%] NU † 26:38 ο ιησους f³⁵ [90%] RP,HE,OC | — ρ^{37,53} κA,B,C,D,W [10%] CP,TR,NU ‡ 26:39 προελθων f³⁵ ρ³⁷ B [35%] OC,CP,TR,NU | προσελθων ρ⁵³ κA,C,D,W [65%] RP,HE § 26:39 παρελθετω f³⁵ ρ⁵³ B,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | παρελθατω κA,C,D [2%] NU

* 26:39 ουχ *rell* | ουκ CP † 26:42 το ποτηριον f³⁵ (D) [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — ρ³⁷ κA,B,C,W [3%] NU ‡ 26:42 απ εμου f³⁵ A,C,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — ρ^{37v} κB,D [2%] NU § 26:43 ευρεν αυτους παλιν f³⁵ A,W [30%] | ευρισκει 23 [66%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 ρ³⁷ κB,C,D [4%] NU

οὶ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. ⁴⁴ Καὶ ἄφεις αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο* ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.† ⁴⁵ Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ‡ καὶ λέγει αὐτοῖς· «Καθεύδετε τὸ§ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. Ἴδού, ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν. ⁴⁶ Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδού,* ὁ παραδιδούς με.»

Jesus is betrayed

⁴⁷ Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδού, Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ⁴⁸ (Ὁ δὲ παραδιδούς† αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων, «Ὁν ἐὰν‡ φιλήσω, αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτόν.») ⁴⁹ Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν, «Χαῖρε, Ῥαββί,» καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ⁵⁰ Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, «Ἐταῖρε, ἐφ' ᾧ § πάρει;» Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. ⁵¹ Καὶ

* **26:44** ἀπελθων παλιν προσηυξατο **f**³⁵ [94%] RP,HE,OC,CP,TR | 213 κB,C,D [2%] NU | 132 A,W [3%] | 13 **ϕ**^{37v} [1%]
† **26:44** ειπων **f**³⁵ A,C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 παλιν **ϕ**³⁷ κB [0.5%] NU ‡ **26:45** αυτου **f**³⁵ D,W [90%] RP,HE,OC,CP,TR | — **ϕ**^{37v} κA,B,C [10%] NU § **26:45** το **f**³⁵ **ϕ**³⁷ κA,D [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — B,C,W [1.5%] * **26:46** ιδου **f**³⁵ [20%] | 1 ηγγικεν κA,B,C,D,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU † **26:48** παραδιδους *rell* | παραδους CP ‡ **26:48** εαν **f**³⁵ **ϕ**³⁷ κA,W [40%] | αν B,C,D [60%] RP,HE,OC,CP,TR,NU § **26:50** ω **f**³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP,TR | ο **ϕ**³⁷ κA,B,C,D,W [10%] NU

ιδού, εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν
 χεῖρα, ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ
 πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφεῖλεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτίον. ⁵² Τότε λέγει αὐτῷ ὁ
 Ἰησοῦς· «Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν* εἰς
 τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες
 μάχαιραν ἐν μαχαίρα† ἀποθανοῦνται.‡ ⁵³ Ἡ
 δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν
 Πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι§ πλείους*
 ἢ † δώδεκα λεγεῶνας‡ ἀγγέλων; ⁵⁴ Πῶς
 οὖν πληρωθῶσιν αἱ Γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ
 γενέσθαι;» ⁵⁵ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς
 τοῖς ὄχλοις· «Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθετε§ μετὰ
 μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; Καθ’
 ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμενη ἐν τῷ ἱερῷ
 διδάσκων,* καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. ⁵⁶ Τοῦτο

* **26:52** σου τὴν μάχαιραν **f**³⁵ A,C,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR
 | 231 κB,D [2%] NU | 23 [3%] † **26:52** μαχαίρα **f**³⁵
 D,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | μαχαίρη **ϕ**³⁷ κA,B,C [1.5%] NU
 ‡ **26:52** ἀποθανοῦνται **f**³⁵ W [90%] RP,HE,OC,CP | ἀπολουνται
ϕ³⁷ κA,B,C,D [10%] TR,NU § **26:53** ἀρτι παρακαλεσαι
 τὸν πατέρα μου καὶ παραστήσει μοι **f**³⁵ A,C,D,W [97%]
 RP,HE,OC,CP,TR | 12345678 ωδε [1%] | 23456781 B [0.5%] NU |
 2345678 ωδε 1 κ | 2345678 [1%] | two other variants * **26:53**
 πλείους **f**³⁵ A,C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | πλειω κB,D [0.5%]
 NU † **26:53** ἢ **f**³⁵ A,C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D
 [0.5%] NU ‡ **26:53** λεγεωνας **f**³⁵ W [96%] RP,HE,OC,CP,TR |
 λεγιωνας B,NU | λεγιωνων κ | λεγεωνων C [3%] | λεγεωνων A
 | λεγειουνης D § **26:55** ἐξηλθετε **f**³⁵ [96%] RP,HE,OC,CP,TR |
 ἐξηλθατε κA,B,C,W [4%] NU | ηλθατε D * **26:55** πρὸς ὑμας
 ἐκαθεζόμενη ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων **f**³⁵ C(D) [30%] | 1237456 W
 [69%] RP,HE,OC,CP,TR | 3127456 A | 45637 κB [0.5%] NU | one
 other variant

δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ Γραφαὶ τῶν προφητῶν.» Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

⁵⁷ Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. ⁵⁸ Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς ἀλγῆς τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

Jesus tried by the Council

⁵⁹ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι,† καὶ τὸ συνέδριον ὅλον, ἐζήτησαν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν,‡ ⁶⁰ καὶ οὐχ εὔρον. Καὶ§ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων,* οὐχ εὔρον.† Ὑστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες‡ ⁶¹ εἶπον,§ «Οὗτος ἔφη, <Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι

† **26:59** και οι πρεσβυτεροι **f**³⁵ A,C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU ‡ **26:59** θανατωσωσιν αυτον **f**³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP | θανατωσουσιν 2 A,W [5%] | 21 κB [3%] TR,NU | 2 θανατωσουσιν C,D,N [2%] § **26:60** και **f**³⁵ A(D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,N [1%] NU * **26:60** ψευδομαρτυρων προσελθοντων **f**³⁵ C,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κA,B [1%] NU | προσηλθον ψευδομαρτυρες D † **26:60** ουχ ευρον **f**³⁵ A(D)W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C,N [1%] NU ‡ **26:60** ψευδομαρτυρες **f**³⁵ (A)C,D [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1%] NU | τινες 1 N,W [1%] § **26:61** ειπον *rell* | ειπαν κ [0.3%] NU (also in verse 66)

αὐτόν.»* 62 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· «Οὐδὲν ἀποκρίνη; Τί οὐτοί σου καταμαρτυροῦσιν;» 63 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. Καὶ ἀποκριθεὶς† ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, «Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.» 64 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Σὺ εἶπας. Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ’ ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἄνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.» 65 Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων ὅτι§ «Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε, νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.* 66 Τί ὑμῖν δοκεῖ;» Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, «Ἔνοχος θανάτου ἐστίν.» 67 Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐρράπισαν† 68 λέγοντες· «Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ. Τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε;»

Peter denies Jesus

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο‡ ἐν τῇ αὐλῇ. Καὶ

* **26:61** οικοδομησαι αυτον **f**³⁵ A,D,N,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κC [0.5%] | 1 B [1%] NU † **26:63** αποκριθεις **f**³⁵ A,C,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — B [3%] NU | 1 ουν D | one other variant | κ has a long omission ‡ **26:63** του *rell* | — CP § **26:65** λεγων οτι **f**³⁵ A,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 B,D [1%] NU | και λεγει ιδε κ * **26:65** αυτου **f**³⁵ A,C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU † **26:67** ερραπισαν **f**³⁵ [95%] RP,HE,OC,CP,TR | εραπισαν κA,B,C(D)(W) [5%] NU ‡ **26:69** εξω εκαθητο **f**³⁵ A,C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | 21 κB,D [2.5%] NU | 2 εξωθεν [0.5%]

προση̅λθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, «Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.» ⁷⁰ Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν αὐτῶν^δ πάντων* λέγων, «Οὐκ οἶδα τί λέγεις.» ⁷¹ Ἐξεληθόντα δὲ αὐτὸν[†] εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει αὐτοῖς[‡] ἐκεῖ, «Καὶ^δ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.» ⁷² Καὶ πάλιν ἠρνήσατο, μεθ’* ὄρκου, ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.» ⁷³ Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, «Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.» ⁷⁴ Τότε ἤρξατο καταθεματίζειν[†] καὶ ὀμνύειν ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.» Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. ⁷⁵ Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος[‡] Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ^δ ὅτι «Πρὶν ἀλέκτορα* φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήση με.» Καὶ ἐξεληθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

Crucifixion Day—Friday, 04/05/30

§ 26:70 αὐτων **f**³⁵ A,C,W [90%] RP,HE,OC,CP | — κB,D [10%] TR,NU * 26:70 παντων *rell* | απαντων CP | — [2%] † 26:71 αυτον **f**³⁵ A,C,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1.5%] NU | αυτου D ‡ 26:71 αυτοις **f**³⁵ A,C [90%] RP,HE,OC,CP | τοις κB,D,W [10%] TR,NU § 26:71 και **f**³⁵ A,C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU * 26:72 μεθ **f**³⁵ D [97%] RP,HE,OC,CP,TR | μετα κA,B,C,W [3%] NU † 26:74 καταθεματιζειν *rell* | καταναθεματιζειν [5%] TR ‡ 26:75 ρηματος **f**³⁵ κA,B,C,D [35%] OC,CP,NU | 1 του W [65%] RP,HE,TR § 26:75 αυτω **f**³⁵ A,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [1%] NU * 26:75 αλεκτορα *rell* | αλεκτωρα [2%] CP | αλεκτωρ [0.5%] | αλεκτοροφονιας [0.5%]

27

1 Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι* κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.† 2 Καὶ δῆσαντες αὐτόν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτόν‡ Ποντίῳ§ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

The end of Judas—parenthetical

3 (Τότε ἰδὼν Ἰούδας, ὁ παραδιδούς αὐτόν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψεν* τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς† πρεσβυτέροις 4 λέγων, «Ἥμαρτον, παραδούς αἷμα ἀθῶον.» Οἱ δὲ εἶπον·‡ «Τί πρὸς ἡμᾶς; Σὺ ὄψει.»§ 5 Καὶ ρίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ* ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγατο. 6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, «Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν.» 7 Συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς Αἵματος ἕως

* 27:1 πρεσβυτεροι f³⁵ [20%] | 1 του λαου κA,B,C,D,W [80%] RP,HE,OC,CP,TR,NU † 27:1 ωστε θανατωσαι αυτον *rell* | οπως 3 θανατωσωσιν CP ‡ 27:2 αυτον f³⁵ A,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [5%] NU § 27:2 ποντιω f³⁵ A,C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU * 27:3 απεστρεψεν f³⁵ A,C,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εστρεψεν κB [0.5%] NU † 27:3 τοις f³⁵ A,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,C [2%] NU ‡ 27:4 ειπον *rell* | ειπαν [0.5%] NU (also in verse 6 & 21) § 27:4 οψει f³⁵ [90%] RP,HE,OC,CP,TR | οψη κA,B,C,W [10%] NU * 27:5 εν τω ναω f³⁵ A,C,W (98.3%) RP,HE,OC,CP,TR | εις τον ναον κB (1.3%) NU | — (0.2%) | two other variants

τῆς σήμερον. ⁹ Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· «Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου,† ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, ¹⁰ καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.»)

Jesus before Pilate

¹¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη‡ ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων, «Σὺ εἶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ,§ «Σὺ λέγεις.» ¹² Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ* πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ¹³ Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλαῖτος, «Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν;» ¹⁴ Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ, πρὸς οὐδὲ ἐν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

“We want Barabbas!”

¹⁵ Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῷ ὄχλῳ† δέσμιον, ὃν ἤθελον. ¹⁶ Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον‡ Βαραββᾶν. ¹⁷ Συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλαῖτος, «Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,§

† 27:9 τετιμημενου *rell* | τετιμημημενου OC ‡ 27:11 εστη **f**³⁵ A,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εσταθη κB,C [1%] NU § 27:11 αυτω **f**³⁵ A,B,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | — κ [1%] NU * 27:12 και **f**³⁵ κB [30%] NU | 1 των A,W [70%] RP,HE,OC,CP,TR † 27:15 ενα τω οχλω *rell* | 231 [5%] CP ‡ 27:16 λεγομενον **f**³⁵ κA,B,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 ιησουν [0.5%] [NU] [This one is really pitiful.] § 27:17 υμιν **f**³⁵ κA,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 του B | 1 ιησουν του [0.5%] [NU]

Βαραββᾶν* ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;»
 18 Ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνου παρέδωκαν αὐτόν.

19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα, «Μηδὲν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.»

20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

21 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς, «Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν;»

Οἱ δὲ εἶπον,† «Βαραββᾶν.» 22 Λέγει‡ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, «Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;»

Λέγουσιν αὐτῷ§ πάντες, «Σταυρωθήτω.» 23 Ὁ δὲ ἡγεμὼν* ἔφη, «Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;»

Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες, «Σταυρωθήτω.» 24 Ἴδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· «Ἀθῶός

εἶμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου.† Ὑμεῖς ὄψεσθε.»

25 Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν, «Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.»

26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν

* 27:17 βαραββαν *rell* | βαραβαν CP † 27:21 ειπον **f**³⁵ A,D,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 του κΒ [2%] NU ‡ 27:22 λεγει *rell* | 1 ουν CP § 27:22 αυτω **f**³⁵ [92%] RP,HE,OC,CP,TR | — κΑ,B,D,W [8%] NU * 27:23 ηγεμων **f**³⁵ A(D)W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κΒ [0.5%] NU † 27:24 του δικαιου τουτου **f**³⁵ κW [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 312 Α [0.5%] | 3 Β,D [0.5%] NU

Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν, φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῆ.

Soldiers make fun of Jesus

27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος, παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ’ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.‡ 29 Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἄκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν§ αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν* αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον† αὐτῷ λέγοντες, «Χαῖρε, ὁ Βασιλεὺς‡ τῶν Ἰουδαίων.» 30 Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 31 Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

The Crucifixion

32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. 33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον

‡ 27:28 περιεθηκαν αυτω χλαμουδα κοκκινην **f**³⁵ A,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 3412 κB(D) [1%] NU § 27:29 την κεφαλην **f**³⁵ A,D,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | της κεφαλης κB [1%] NU | one other variant * 27:29 επι την δεξιαν **f**³⁵ W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | εν τη δεξια κA,B,D,N [5%] NU † 27:29 ενεπαιζον **f**³⁵ A,N,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | ενεπαιξαν κB,D [1%] NU ‡ 27:29 ο βασιλευς **f**³⁵ κA,N,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | βασιλευ B,D [3%] NU

Γολγοθᾶ, ὃ § ἐστὶν λεγόμενον Κρανίου Τόπος,* 34 ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος† μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελεν‡ πιεῖν. 35 Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βαλόντες§ κληῖρον.* 36 Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. 37 Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτία αὐτοῦ γεγραμμένην·

ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ
ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. 39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν 40 καὶ λέγοντες· «Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ,† κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.» 41 Ὁμοίως δὲ καὶ‡ οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ

§ 27:33 ο f³⁵ κB,D,N,W [95%] RP,HE,OC,CP,NU | ος A [5%] TR

* 27:33 λεγομενον κρανιου τοπος f³⁵ N,W [30%] | λεγομενος 23 A [67%] RP,HE,OC,CP,TR | 23 λεγομενος κB [2%] NU | 23 D [1%] † 27:34 οξος f³⁵ A,N,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | οινου κB,D [4%] NU ‡ 27:34 ηθελεν f³⁵ A,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ηθελησεν κB,D [3%] NU § 27:35 βαλοντες f³⁵ κA,D [25%] OC,CP | βαλλοντες f^{35pt} B,W [75%] RP,HE,TR,NU * 27:35 κληρον *rell* | 1 ινα πληρωθη το ρηθεν υπο του προφητου διεμερισαντο τα ιματια μου εαυτοις και επι τον ιματισμον μου εβαλον κληρον [5%] TR † 27:40 θεου f³⁵ B,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 και κA,D [0.5%] [NU] ‡ 27:41 δε και f³⁵ D [95%] RP,HE,OC,CP,TR | 2 B [3%] NU | — κA,W [2%]

Φαρισαίων,§ ἔλεγον· 42 «Ἄλλους ἔσωσεν·
 ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Εἰ* βασιλεὺς
 Ἰσραὴλ ἐστίν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ
 καὶ πιστεύσομεν† ἐπ’ αὐτῷ.‡ 43 Πέποιθεν ἐπὶ
 τὸν Θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν,§ εἰ θέλει
 αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι <Θεοῦ εἰμι Υἱός.>» 44 Τὸ
 δ’ αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συσταυρωθέντες
 αὐτῷ* ὠνείδιζον αὐτόν.†

Jesus takes the ‘wages’ for our sin

45 Ἀπὸ δὲ ἔκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ
 πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.‡ 46 Περὶ δὲ
 τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ
 μεγάλη λέγων, «Ἥλί, Ἥλί, λιμὰ§ σαβαχθανί;»
 τοῦτ’ ἐστίν, «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με
 ἐγκατέλιπες;» 47 Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστώτων*
 ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι «Ἥλίαν φωνεῖ οὗτος.»
 48 Καὶ εὐθέως δραμῶν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ
 λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς
 καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν· 49 οἱ δὲ λοιποὶ

§ 27:41 και φαρισαιων f³⁵ (D)(W) [90%] RP,HE,OC,CP | — (κ)A,B [10%] TR,NU * 27:42 ει f³⁵ A,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU † 27:42 πιστευσομεν *rell* | πιστευσωμεν κW [10%] OC | πιστευομεν A [0.5%] ‡ 27:42 επ αυτω f³⁵ W [90%] RP,HE,OC,CP | 2 A,D [8%] TR | 1 αυτον κB [1.5%] NU | εις αυτον [0.5%] § 27:43 αυτον f³⁵ A,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU * 27:44 αυτω f³⁵ A,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | συν 1 κB,D [0.5%] NU † 27:44 αυτον *rell* | αυτω [5%] TR ‡ 27:45 ενατης *rell* | εννατης [10%] TR (twice) § 27:46 λιμα f³⁵ A [90%] RP,HE [λιμά CP, λιμά OC] | λειμα [8%] | λεμα κB [0.5%] NU | λαμα D [1.5%] TR | μα W * 27:47 εστωτων f³⁵ A,D [99%] RP,HE,OC,CP,TR | εστηκοτων κB,C(W) [1%] NU

ἔλεγον, «Ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλίας σώσων αὐτόν.»

The shout of victory

⁵⁰ Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλη ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. ⁵¹ Καὶ ἰδού, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω,[†] καὶ ἡ γῆ ἐσειέσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, ⁵² καὶ τὰ μνημεῖα ἀνέωχθησαν. (Καὶ πολλὰ σώματα, τῶν κεκοιμημένων ἁγίων, ἠγέρθη·[‡] ⁵³ καὶ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.) ⁵⁴ Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, «Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος.»

⁵⁵ Ἦσαν δὲ ἐκεῖ καὶ § γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ. ⁵⁶ ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ* τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

† **27:51** εἰς δυο απο ανωθεν εως κατω **f**³⁵ A(D)W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 12456 κ [1%] | απ 45612 B,C [1%] NU ‡ **27:52** ηγερθη **f**³⁵ A,C,W [96%] RP,HE,OC,CP,TR | ηγερθησαν κB,D [4%] NU § **27:55** εκει και **f**³⁵ [35%] OC | κακει κ | 1 A,B,C,W [65%] RP,HE,CP,TR,NU | 2 D | two other variants * **27:56** ιωση μητηρ και η μητηρ **f**³⁵ A,B,C [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | ιωσηφ 2345 D,W [0.5%] NU | η μαρια η ιωσηφ και η μαρια η κ

The burial

57 Ὁψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσεν[†] τῷ Ἰησοῦ. 58 Οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.[‡] 59 Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ[§] σινδόνι καθαρᾷ 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ. Καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. 61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία* ἡ Μαγδαληνή, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

The tomb is guarded

62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν Παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον 63 λέγοντες· «Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν, ἔτι ζῶν, <Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.> 64 Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν αὐτὸν[†] καὶ εἰπώσιν τῷ λαῷ ὅτι,[‡] <Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν

† 27:57 εμαθητευσεν **f**³⁵ A,B,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | εμαθητευθη κC,D [1.5%] NU | two other variants ‡ 27:58 το σωμα **f**³⁵ A,C,D,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [1.5%] NU § 27:59 αυτο **f**³⁵ κA,C,W [99%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 εν B,D [1%] NU * 27:61 μαρια **f**³⁵ A,D,W [98.5%] RP,HE,OC,CP,TR | μαριαμ κB,C [1.5%] NU † 27:64 νυκτος κλεψωσιν αυτον **f**³⁵ [87%] RP,HE,OC,CP,TR | 231 [3%] | 23 (κ)A,B,C,D,W [10%] NU ‡ 27:64 οτι **f**³⁵ [25%] | — κA,B,C,D,W [75%] RP,HE,OC,CP,TR,NU

νεκρῶν,» καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης.» ⁶⁵ Ἔφη δὲ ἄντοις ὁ Πιλάτος, «Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.» ⁶⁶ Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Resurrection Day—Sunday, 04/07/30

28

¹ Ὅψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν Μαρία* ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. ² Καὶ ἰδού, σεισμός ἐγένετο μέγας, ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ,† προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας,‡ καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ³ Ἦν δὲ ἡ ἰδέα§ αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ* χιῶν. ⁴ Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο† ὡσεὶ‡ νεκροί.

The angel does his duty

§ 27:65 δε f³⁵ κA,C,D,W [65%] RP,HE,CP,TR | — B [35%] OC,NU
 * 28:1 μαρια f³⁵ A,B,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | μαριαμ κC [0.5%] NU † 28:2 ουρανου f³⁵ A,D [98%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 και κB,C,W [2%] NU ‡ 28:2 απο της θυρας f³⁵ A,C,W [94%] RP,HE,OC,CP,TR | 123 του μνημειου [5%] | — κB,D [0.5%] NU
 § 28:3 ιδεα f³⁵ W [92%] RP,HE,OC,CP,TR | ειδεα A(B)C,D [8%] NU | — (κ) * 28:3 ωσει f³⁵ A,C,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | ως κB,D [3%] NU † 28:4 εγενοντο f³⁵ A,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | εγενηθησαν κB,C,D [0.5%] NU ‡ 28:4 ωσει f³⁵ C [98%] RP,HE,OC,CP,TR | ως κA,B,D,W [2%] NU

5 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν· «Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. 6 Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν. Δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος. § 7 Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ᾿Ηγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδού, προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε.» Ἰδού, εἶπον ὑμῖν.» 8 Καὶ ἐξεληθοῦσαι* ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Jesus' second appearance

9 Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,† καὶ ἰδού,‡ Ἰησοῦς ἀπήνητησεν§ αὐταῖς λέγων, «Χαίρετε.» Αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγεῖλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ* με ὄψονται.»

§ 28:6 ο κυριος f³⁵ A,C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB [0.5%] NU * 28:8 ἐξεληθοῦσαι f³⁵ A,D,W [98%] RP,HE,OC,CP,TR | ἀπελθοῦσαι κB,C [2%] NU † 28:9 ως δε επορευοντο απαγγελαι τοις μαθηταις αυτου f³⁵ A,C (88%—with minor variations) RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D,W (11.8%) NU | two other variants (0.2%) (Here is as crass a case of homoioteleuton as anyone could wish—the last four words are identical!) ‡ 28:9 ιδου *rell* | 1 ο D,W [10%] TR § 28:9 απηνητησεν f³⁵ A,D,W [95%] RP,HE,OC,CP,TR | υπηνητησεν κB,C [5%] NU * 28:10 και εκει f³⁵ κA,C,W [90%] RP,HE,CP | κακει B,D [10%] OC,TR,NU | εκει [0.5%]

Guards are bribed

11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοῦ, τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες· 13 «Εἶπατε ὅτι <Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.> 14 Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν† καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.» 15 Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον.‡

The Great Commission

16 Οἱ δὲ ἔνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. 17 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ,§ οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ* γῆς. 19 Πορευθέντες† μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος·

† 28:14 αὐτον f³⁵ A,C,D,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR[NU] | — κB [0.5%] ‡ 28:15 σημερον f³⁵ κA,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 ημερας B,D [0.5%] [NU] § 28:17 αυτω f³⁵ A,W [97%] RP,HE,OC,CP,TR | — κB,D [0.5%] NU | αυτον [2.5%] * 28:18 επι f³⁵ κA,W [99.5%] RP,HE,OC,CP,TR | 1 της B,D [0.5%] [NU] † 28:19 πορευθεντες f³⁵ κA [95%] RP,HE,OC,CP | 1 ουν B,W [5%] TR,NU | νυν D

20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας

τοῦ αἰῶνος.» Ἀμήν.‡,§,*

‡ **28:20** αμην **f**³⁵ [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | — κA, B, D, W [1.5%]

NU § **28:20** In the colophons, **f**³⁵ [50%] have, “published eight years after the ascension of Christ”, to which all but **f**³⁵ add, “in Jerusalem”. For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; and of course, I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that **f**³⁵ goes back at least to the 3rd century. If this information is correct, then Matthew was ‘published’ in 38/39 AD. The same sources have Mark published two years later (40/41) and Luke another five years later (45/46), while John was ‘published’ thirty-two years after the ascension, or 61/62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts, but could also be the source of textual variants, adding tidbits here and there, or ‘correcting’ something that they remembered differently. * **28:20** The citation of **f**³⁵

is based on the following fifty-one MSS—18, 35, 55, 128, 204, 246, 363, 386, 402, 479, 510, 547, 553, 586, 685, 757, 789, 824, 867, 897, 928, 1062, 1072, 1075, 1111, 1117, 1145, 1189, 1339, 1435, 1461, 1496, 1503, 1551, 1560, 1572, 1637, 1652, 1667, 1694, 1713, 2122, 2175, 2253, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765 and I.2110—all of which I collated myself. I also took account of two collated by Scrivener (201, 480), but did not re-collate them. 2554 is a ‘perfect’ representative of **f**³⁵ in Matthew, as it stands, while the exemplars of 1072, 1117, 1461, 1496, 1713 and I.2110 presumably were as well. Others come very close. The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Bucharest, Moscow, Constantinople, Lesbos, Leukosia, Aegean, Meteora, Kalavrita, Tirana, Mt. Athos [ten different monasteries], Athens, Corinth[?], Bologna, Grottaferrata, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception. I have included six published editions in the apparatus—RP, HF, OC, CP, TR, NU. RP = Robinson-Pierpont (2005), HF = Hodges-Farstad, OC = the Greek Text of the Greek Orthodox Church (also used by other Orthodox Churches), CP = Complutensian Polyglot, TR = *Textus Receptus*, NU = N-A²⁶/UBS³ (N-A²⁷/UBS⁴ offer changes in the critical apparatus. NOT in the text: the text is still that of N-A²⁶/UBS³).

Η Καινή Διαθήκη
The Greek New Testament According to Family 35,
Wilbur Pickering

Copyright © 2020 Wilbur N. Pickering

Language: Ελληνικά (Greek, Ancient)

Dialect: Koine

Contributor: Dwayne Green, Robert A. Boyd

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 29 Apr 2024 from source files dated 21 Feb 2024

cf64fb6f-e463-5ebb-820f-5a4a7bb37b73